

๑๙

1

2517

๑๙

1

2517

ศาลอังกฤษวัดยโสธร
วันเสาร์ที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๑๗

ที่ระลึก
ในพิธีเปิดอาคารที่ทำการ
ศาลจังหวัดยโสธร

เลขทะเบียน..... 56
เลขหมู่..... 2/519
วันเดือนปี.....

“ศาลเป็นสถาบันอันสูงส่งและศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในบรรดาประเทศประชาธิปไตยทั้งหลาย ผู้พิพากษาทุกท่านคงจะได้ระลึกถึงความสำคัญในหน้าที่ ที่จะให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนเป็นอย่างดีที่สุดแล้ว และในเวลาเดียวกันก็เป็นที่หวังว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับงาน ของศาลจะได้ช่วยกันส่งเสริมให้ผู้พิพากษาได้มีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีตามหน้าที่ เพื่อให้ประชาชนได้มีหลักประกัน และได้รับความคุ้มครองในสิทธิและเสรีภาพโดยความยุติธรรมทั่วหน้ากัน”

จากตอนหนึ่งในพระราชดำรัสเนื่องในพิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลแพ่งและศาลฎีกา

เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๐๖

คำขวัญ

ขอให้ศาลจังหวัดยโสธร จมสถิตสถาพรเป็น
สถาบันอำนวยความสะดวกกรรมแก่อาณาประชาราษฎร์ โดย
ก่อนแก้บริสุทธิ ตลอดไปชั่วกาลนาน

(นายสัญญา ธรรมศักดิ์)

นายกรัฐมนตรี

นายสัญญา ธรรมศักดิ์
นายกรัฐมนตรี

คำขวัญ

ข้าพเจ้ามีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ศาลจังหวัด
ยโสธรได้ทำการใหม่อันสง่างาม เป็นที่เชิดหน้าชูตาของ
ศาลและประชาชนในจังหวัดยโสธร

การอำนวยความสะดวกให้เป็นไปโดยเที่ยงตรงและ
รวดเร็วนี้เป็นรากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
ที่ทำการใหม่ของศาลจังหวัดยโสธรนั้นนอกจากจะมีส่วน
สำคัญที่จะช่วยให้การอำนวยความสะดวกเป็นไปโดยสะดวก
รวดเร็วแล้ว ยังจะเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจตุลาการ ซึ่งเป็น
แขนงหนึ่งของอำนาจอริปไตยอีกด้วย

เนื่องในโอกาสที่ศาลจังหวัดยโสธรเปิดทำการ
ใหม่ ข้าพเจ้าขอตั้งความหวังไว้ว่า ศาลจังหวัดยโสธร
จะเป็นแหล่งประสิทธิภาพประสิทธิผลความยุติธรรมให้แก่ประ
ชาชนทั่วไปได้อย่างแท้จริง.

(นายจันทา บุญอาคม)
ประธานศาลฎีกา

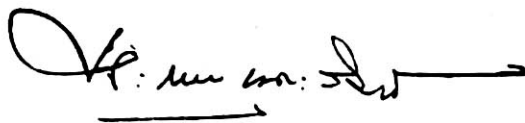
นายจันทา บุญอาคม
ประธานสภาผู้ก

คำขวัญ

ข้าพเจ้ามีความยินดีที่ศาลจังหวัดยโสธรได้มีอาคารที่
ทำการใหม่ที่กว้างขวางสวยงามเป็นสง่าแก่จังหวัดยโสธร

อาคารที่ทำการศาลจังหวัดยโสธรหลังเก่านั้นได้ก่อสร้าง
มาหลายปีแล้ว อยู่ในลักษณะชำรุดทรุดโทรม ประกอบกับ
ปริมาณคดีความในปัจจุบันได้เพิ่มมากขึ้น อาคารหลังเดิมจึง
คับแคบลง ทางราชการจึงได้ดำเนินการก่อสร้างอาคารหลัง
ใหม่นี้ขึ้น เพื่อให้การปฏิบัติราชการของศาลดำเนินไปโดย
สะดวก อันจะทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลดำเนิน
ไปโดยรวดเร็ว ตรงตามนโยบายของกระทรวงยุติธรรมได้
วางไว้

ในโอกาสนี้ ข้าพเจ้าตั้งจิตอธิษฐานขอให้อาคาร
ที่ทำการศาลจังหวัดยโสธรหลังใหม่นี้ จงเป็นที่ประสิทธิ์
ประสาทความยุติธรรมให้แก่ประชาชนชาวจังหวัดยโสธร
โดยมั่นคงถาวรตลอดไป

(นายประกอบ หุตะสิงห์)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

นายประกอบ หุตะสิงห์
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

คำขวัญ

ศาลยุติธรรมเป็นสถาบันที่ประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมที่มีความเกี่ยวพันโดยตรงกับประชาชนทั่วไป การมีสถานที่ทำการที่ทันสมัยและเหมาะสม ย่อมเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มพูนสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของผู้พิพากษา ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของศาลให้ประสพผลดีขึ้นอีกเป็นอันมาก ข้าพเจ้าจึงหวังว่าอาคารศาลจังหวัดยโสธรหลังใหม่นี้ จะมีส่วนช่วยสร้างเสริมให้ศาลยุติธรรมแห่งนี้สามารถประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมแก่ประชาชนทั้งหลายด้วยความรวดเร็ว ยิ่งๆ ขึ้นไป

ขออำนวยการให้อาคารที่ทำการศาลจังหวัดยโสธรที่ได้ประกอบพิธีเปิดครั้งนี้ จงสถิตสถาพรสืบไป และขอให้ท่านผู้พิพากษา ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ทุกท่านจงประสบแต่ความสุขความเจริญโดยทั่วกัน

(นายสมภพ โหตระกิตย์)

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม

นายสมภพ โหตระกิตย์
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม

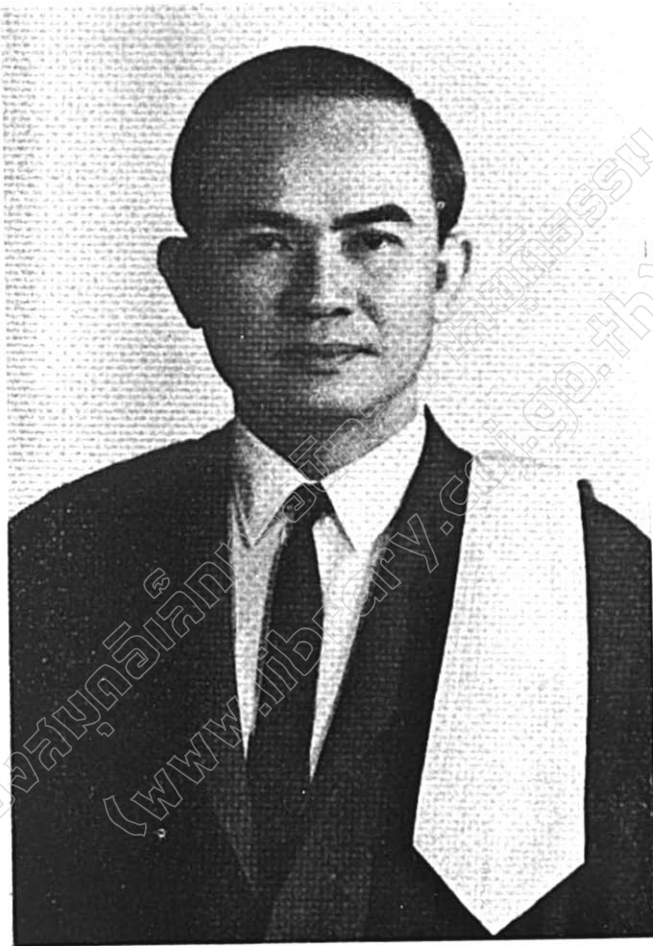
คำขวัญ

การอำนวยความสะดวกนั้น นอกจากต้องจัดหา
คนดี มีความสามารถและมีความเที่ยงตรงมาปฏิบัติ
หน้าที่แล้ว ควรจะต้องจัดหาสถานที่ให้ความสะดวกแก่
ผู้ปฏิบัติงานได้อย่างคล่องตัว ตลอดจนให้ความสะดวก
แก่ประชาชนผู้มาเกี่ยวข้องติดต่อกับศาลในการรักษา
ความยุติธรรมด้วย

ฉะนั้น การที่ทางราชการได้จัดสร้างศาลจังหวัด-
ยโสธรขึ้นใหม่แทนหลังเก่าที่คับแคบและชำรุดทรุดโทรม
จึงเป็นทนายนิติ

ขอให้อาคารศาลหลังนี้จงสถิตสถาพร เพื่อ
ประโยชน์ของประชาชนตลอดกาลนาน.

สุธรรม ภัทราคม
รองประธานศาลฎีกา

นายสุธรรม ภัทราคม
รองประธานศาลฎีกา

คำขวัญ

จิตใจของผู้พิพากษาย่อมอยู่ภายใต้หลักจิตวิทยาเช่นเดียวกับจิตใจของมนุษย์ธรรมดา เมื่อได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้พิพากษาแล้ว เขาจะต้องไม่หันตัวเองออกไปจากความ เป็นมนุษย์ธรรมดา ความเที่ยงตรงซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สูงสุดของผู้พิพากษานั้น จะต้องไม่เป็นสิ่งที่ทำให้จิตใจของผู้พิพากษาต้องกลายเป็นเครื่องจักรสำหรับผลิตคำพิพากษาไป

เราต้องการผู้พิพากษาที่มีความรู้กฎหมายอย่างดี ซึ่งไม่เพียงแต่รู้กฎหมายในตำราเท่านั้น แต่ต้องรู้ยิ่งกว่านั้น คือ ต้องรู้จักนำกฎหมายมาปรับกับคดีที่เกิดขึ้นในศาล ผู้พิพากษา ต้องมีความชำนาญถึงรู้ถึงความลึกกลับแห่งชีวิตมนุษย์ และลึกซึ้งพอที่จะค้นหาความจริงจากความลึกกลับนั้น

ผู้พิพากษาต้องทำตัวให้เป็นอิสระและซื่อสัตย์ ไม่แต่ กล่าวว่าเป็นคนซื่อสัตย์ และอิสระเท่านั้น แต่ต้องให้ผู้อื่น เขาเชื่อว่าเป็นเช่นนั้นด้วย และเป็นผู้พิพากษาที่มีความฉลาด เป็นพื้นฐาน มีความอดทนไม่เหน็ดเหนื่อยต่อการค้นหาความจริง รู้ถึงถึงความเลวร้ายที่เกิดขึ้นจากการกระทำอันล่าช้าที่ไม่จำเป็น

(นายท่านอง คีตวนนท์)
อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

นายท่านอง คิสนนท์
อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

คำขวัญ

ศาลยุติธรรมเป็นสถาบันศักดิ์สิทธิ์ มีอำนาจ
หน้าที่ประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรม ให้แก่ผู้มี
อรรถคดีที่นำมาให้พิจารณาพิพากษา เสมอภาคกันตาม
กฎหมายในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ แต่การ
ประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมดังกล่าวจะสัมฤทธิ์ผลก็
โดย บุคคลผู้ใดจะเป็นผู้พิพากษาคัดสินคดี บมิล่วงเสีย
ซึ่งสุจริตธรรม คือ ปราศจากอคติได้แก่ ฉันทาคติ
โทสาคติ ภยาคติ และโมหาคติ เหตุโลกแลไกรธ
แลกลัวแลหลง ตามหลักอินทภาษ แล้วบุคคลผู้นั้น
ย่อมได้รับอานิสงส์ จะจำเริญยิ่งขึ้น ดุจพระจันทร์ใน
วันศุกสบักษ์แล.

๑๕.๕.๕๕.

(นายอุดม เพชรบุปผ์)
รองประธานศาลฎีกา

นายอุดม เพชรบุปผ์
รองประธานสภาผู้ก

คำขวัญ

ศาลยุติธรรมเป็นสถานที่ประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมแก่ประชาชน แต่ศาลยุติธรรมนอกจากจะต้องประกอบด้วยผู้พิพากษาที่มีความรู้ความสามารถ มีความประพฤติและชื่อเสียงเป็นที่เชื่อถือไว้วางใจแก่ประชาชนได้แล้ว ยังจะต้องมีอาคารที่ทำการอันกว้างขวางสง่างาม เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มาติดต่อ และเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติราชการ อันจักยังความยุติธรรมให้เป็นไปโดยรวดเร็วยิ่งขึ้นอีกด้วย

อาคารศาลจังหวัดยโสธรหลังเดิมเป็นเรือนไม้ใต้ถุนสูง ซึ่งย่อมจะเหมาะสมแก่สภาพบ้านเมืองในสมัยนั้น แต่บั้นอำเภอยโสธรก็ได้เจริญรุ่งเรืองมาจนเป็นจังหวัดยโสธรแล้ว ศาลากลางจังหวัดก็ได้สร้างใหม่โอโถงสง่างามเป็นสิ่งเชิดหน้าชูตาแก่ชาวจังหวัดยโสธร ฉะนั้น ทางกระทรวงยุติธรรมจึงได้รับคำเนิการของงบประมาณสร้างอาคารศาลชั้นใหม่เพื่อให้เป็นสิ่งเชิดหน้าชูตาเคียงคู่อยู่กับศาลากลางจังหวัด และก็ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล จนศาลจังหวัดยโสธรได้มีอาคารศาลหลังใหม่อันสง่างามให้เห็นเป็นประจักษ์อยู่ขณะนี้แล้ว

ข้าพเจ้ามีความยินดีเป็นอย่างยิ่ง และปลาบปลื้มเป็นที่สูงที่อาคารศาลจังหวัดยโสธรหลังใหม่ได้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของท่านผู้ว่าราชการจังหวัดคนปัจจุบันซึ่งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดคนแรกของจังหวัดยโสธร

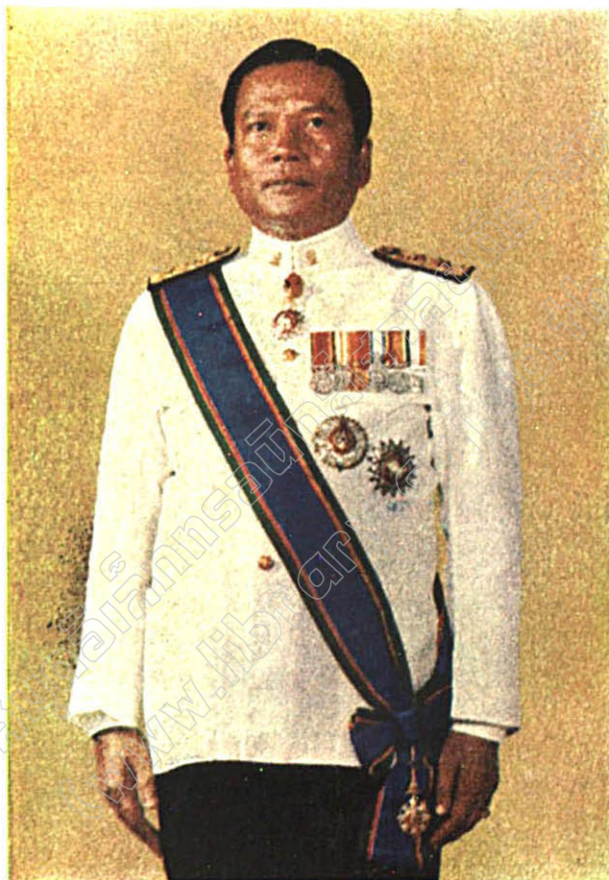
นายบัญญัติ สุวัระ
ปลัดกระทรวงยุติธรรม

ท่านผู้พิพากษาหัวหน้าศาล (นายเลื่อน วัฒนเมธีธานนท์)
คณะผู้พิพากษา ข้าราชการทุกฝ่ายตลอดจนพ่อค้า นาย
ธนาคาร ทนายความ และประชาชนชาวจังหวัดยโสธรทั้ง
ปวง จึงถือโอกาสขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอให้อาคารหลังใหม่ของศาลจังหวัดยโสธรนี้สถิต
สถาพรเป็นสถานที่ประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรม ให้แก่
ประชาชนตลอดไปชั่วกาลนาน

บุญฤดี สุชีวะ
ปลัดกระทรวงยุติธรรม

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
(www.library.coj.go.th)

นายคมกริช นุรักษ์
อธิบดีผู้พิพากษาศาล ๓

คำขวัญ

ศาลยุติธรรม ก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม
นานาประเทศทั่วโลกต่างก็มีศาลยุติธรรมด้วยกันทั้งนั้น
ศาลจังหวัดยโสธรย่อมจะยังความสงบสุขให้แก่ชาว
จังหวัดยโสธรถ้วนหน้าจนวันใด

หมกริบ นุรักษ์
อธิบดีผู้พิพากษาศาล

นายยัตต์ สุนทรพิพิธ
ผู้ว่าราชการจังหวัดยโสธร

คำขวัญ

จังหวัดยโสธรได้จัดตั้งขึ้น เมื่อ ๑ มีนาคม ๒๕๑๔ ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๙๐ ประกาศ ณ วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๑๔ โดยให้แยกอำเภอยโสธรรักษา อำเภอกุดชุม อำเภอเลิงนกทา อำเภอคำเขื่อนแก้ว อำเภอฆ้องชัย และอำเภอน้ำตัว ออกจากจังหวัดอุบลราชธานี แล้วรวมจัดตั้งเป็นจังหวัดยโสธร มีเขตท้องที่ตามที่อำเภอตั้งกล่าวมาอยู่ในวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ใช้บังคับ

และพร้อมกันนี้ ได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๘๔ ประกาศ ณ วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๑๔ ให้เปลี่ยนแปลงเขตศาลจังหวัดอุบลราชธานี และเขตศาลจังหวัดยโสธร โดยโอนอำเภอเลิงนกทาจากเขตศาลจังหวัดอุบลราชธานีไปรวมอยู่ในเขตศาลจังหวัดยโสธร

จากประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๘๐ และ ๘๒ นี้ จะเห็นได้ว่า ก่อนที่จะมีการจัดตั้งจังหวัดยโสธรขึ้น เมื่อ ๑ มีนาคม ๒๕๑๔ นั้น ได้มีศาลจังหวัดยโสธรอยู่ก่อนแล้ว เพียงแต่ศาลจังหวัดยโสธรมิได้มีเขตกลุ่มไปถึงอำเภอเลิงนกทาเท่านั้น เมื่อได้มีประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๙๐ ให้แยกอำเภอเลิงนกทาออกจากการปกครองของจังหวัดอุบลราชธานีไปรวมไว้ในเขตปกครองของจังหวัดยโสธร จึงได้มีประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๘๒ ให้เปลี่ยนแปลงเขตศาลจังหวัดอุบลราชธานีและเขตศาลจังหวัดยโสธร เพื่อให้ศาลจังหวัด

อุปราชธานีและศาลจังหวัดยโสธรมีเขตตลอดท้องที่ของ
จังหวัดนั้น

ดังนี้ เมื่อข้าพเจ้า และหัวหน้าส่วนราชการ ตลอด
ถึงบรรดาข้าราชการทั้งหลาย ซึ่งได้รับคำสั่งแต่งตั้งให้มาดำรง
ตำแหน่งที่จังหวัดยโสธร ตั้งแต่ ๑ มีนาคม ๒๕๑๕ อันควร
จะนับได้ว่า เป็นข้าราชการระดับจังหวัดชุดแรกของจังหวัด
ยโสธร ได้เดินทางมารับหน้าที่ตามคำสั่ง ก็พบว่า พวกเรา
มิใช่ข้าราชการระดับจังหวัดชุดแรกของจังหวัดยโสธรตามที่ได้
เข้าใจกัน เพราะได้มีศาลจังหวัดยโสธรตั้งอยู่ก่อนหน้านั้นมา
แล้ว และเมื่อข้าพเจ้าและเพื่อนข้าราชการทั้งหลายมาถึง
จังหวัดยโสธร จึงได้รับความกรุณาต้อนรับจาก *คุณ-
กรรมนิษฐ์ วิญญูเนติชัย* ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัด
ยโสธรในขณะนั้น พร้อมด้วย *คุณอนันต์ รัตนโกสุมภ์* อดีต
อัยการจังหวัดยโสธรรวมตลอดถึงบรรดาข้าราชการอำเภอ
ยโสธร และพ่อค้าประชาชนเป็นอย่างดี ทำให้ข้าพเจ้าและ
เพื่อนข้าราชการที่มารับตำแหน่งใหม่ได้รับความอบอุ่นเป็น
อย่างยิ่ง ทั้งนี้ หากจะคิดว่าการที่ท่านผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
ได้ให้ความกรุณาเช่นนี้ เพราะเคยมีสัมพันธ์กันมาตั้งแต่ครั้ง
ยโสธรรยังรวมอยู่ในปกครองของจังหวัดอุบลราชธานี ได้รู้จัก
คุ้นเคยกันมาก่อนแล้วก็น่าจะมีส่วนถูกอยู่บ้าง แต่เมื่อได้คำนึง
ถึงระยะเวลาต่อมา ซึ่งทางจังหวัดได้รับความร่วมมือทั้งใน
เรื่องราชการและเรื่องอื่น ๆ อันเป็นงานส่วนรวมของจังหวัด
ยโสธร จากท่านผู้พิพากษาหัวหน้าศาลและข้าราชการฝ่าย
ศาลทุกท่านเป็นอย่างดี ความคิดแรกที่พิจารณาเพียงในด้าน

ความสัมพันธ์และความคุ้นเคยกันมาก่อนจึงเป็นการคิดสั้น เพราะโดยแท้จริงแล้ว ทางศาลได้คำนึงถึงความร่วมมือ การประสานงานรวมตลอดถึงความสามัคคีกลมเกลียวในระหว่าง ข้าราชการส่วนต่างๆ ในจังหวัดยโสธรเป็นอย่างดี ไม่มีการ แบ่งพวกแบ่งฝ่าย ไม่มีการถือเอาเชื้อเรา และแม่เมื่อ คุณ เคลื่อน วัฒนเมธียานนท์ ได้มาดำรงตำแหน่งผู้พิพากษา หัวหน้าศาลต่อจาก คุณธรรมนิตย์ วิชญเนติชัย และบรรดา ท่านผู้พิพากษาจะได้มาดำรงตำแหน่งแทนกันต่อมาก็ดี การ ประสานงาน ความร่วมมือและความสามัคคีกลมเกลียวระ- หว่างศาลและจังหวัดรวมตลอดถึงส่วนราชการอื่น ก็เป็นด้วย ดีตลอดมา ทางศาลได้ยึดถือนโยบายในเรื่องเหล่านี้อย่างมั่น คง นับเป็นคุณธรรมอันควรแก่การสรรเสริญเป็นอย่างยิ่ง

ศาลจังหวัดยโสธรหลังเดิมเป็นอาคารไม้ ได้ก่อสร้าง มาเป็นเวลานานหลายสิบปีแล้ว มีสภาพชำรุดทรุดโทรมอยู่ มาก เมื่อได้ตั้งจังหวัดยโสธรขึ้น ได้มีการก่อสร้างอาคาร ศาลากลางจังหวัด และอาคารสำนักงานต่างๆ กระทรวง ยุติธรรมก็ได้กำหนดจัดสรรงบประมาณ มาทำการก่อสร้าง อาคารศาลหลังใหม่ ซึ่งเป็นอาคารคอนกรีตที่มั่นคงแข็งแรง สวยงาม แล้วเสร็จพร้อมที่จะประกอบพิธีเปิดในวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๑๗ นี้ นับว่า อาคารศาลจังหวัดยโสธรหลัง ใหม่นี้ นอกจากจะอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติราชการของ ศาลเป็นอย่างดีแล้ว ยังช่วยเพิ่มความมั่นคง และความเป็น สง่าราศรีแก่จังหวัดยโสธรโดยส่วนรวมด้วย จึงย่อมจะยัง ความปิติยินดีให้แก่บรรดาข้าราชการ และพี่น้องชาวจังหวัด- ยโสธรโดยถ้วนหน้า

ในโอกาสนี้ ข้าพเจ้าขออาราธนาบารมีคุณ
พระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ได้ดลบันดาลให้
อาคารศาลจังหวัดยโสธรหลังนี้ สถิตสถาพร เป็นที่ประสิทธิ์
ประสาทความยุติธรรมให้แก่ประชาชนผู้ปรารถนาความเป็น
ธรรมจงตลอดไป และขอให้ตุลาการทุกท่านตลอดถึงเจ้า
หน้าที่ทุกคนซึ่งได้อาศัยอาคารศาลจังหวัดยโสธรหลังนี้เป็น
สถานที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการ ประสบแต่ความสุข ความเจริญ
มีจิตใจผ่องแผ้วและก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป

นายบัณฑิต สุนทรพิพิธ
ผู้ว่าราชการจังหวัดยโสธร

AUDI ALTENAM PARTEM

ต้องฟังอีกฝ่าย (ผู้ต้องหา) ก่อน
จึงจะลงโทษเข้าได้

*

*

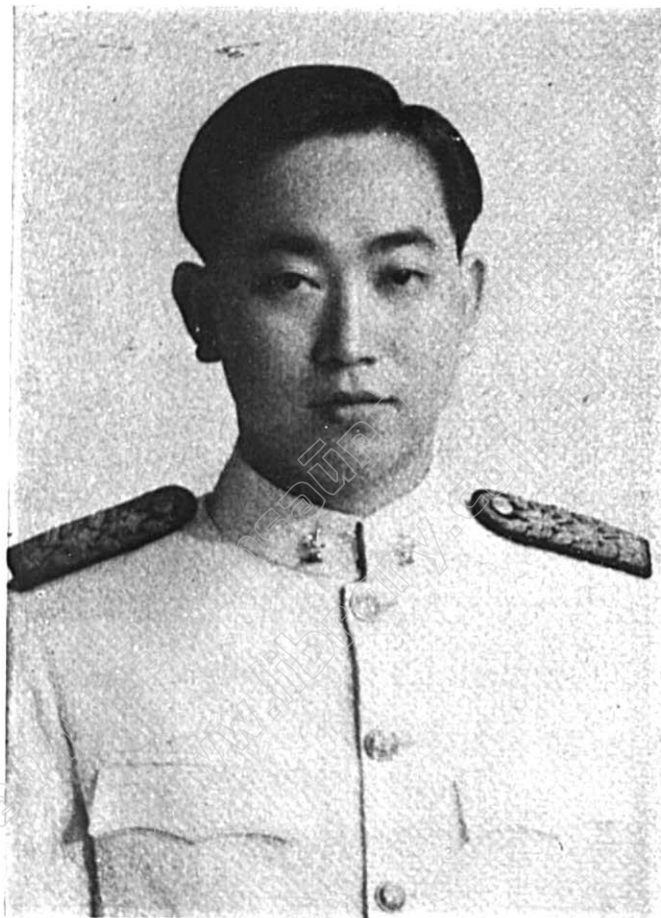
*

**COGITATIONIS POENAM NEMO
PATITUR**

เพียงแต่คิด ลงโทษไม่ได้

นายเลื่อน วัฒนเมธยานนท์
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดยโสธร

นายจิตต์ ณะจาร์
ผู้พิพากษาศาลจังหวัดยโสธร

นายไพบวณน์ สัตยาประเสริฐ
ผู้พิพากษาศาลจังหวัดยโสธร

นายเสรี กุจำพล
จำศาลจังหวัดยโสธร

ศาลจังหวัดยโสธร

งบประมาณค่าก่อสร้าง เป็นเงิน ๒,๖๐๐,๐๐๐.๐๐ บาท

เริ่มก่อสร้างเมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๖

แล้วเสร็จเมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๗

นายบัญญัติ สุขะ ปลัดกระทรวงยุติธรรม

ประธานพิธีวางศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๖

นายประกอบ หุตะสิงห์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ประธานพิธีเปิดอาคาร เมื่อวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๖๗

คณะกรรมการตรวจการก่อสร้าง

นายคมกริช นุรักษ์

อธิบดีผู้พิพากษาศาล ๓

นายเคลื่อน วัฒนเมธยานนท์

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

จังหวัดยโสธร

นายจิตต์ ญาณะจารย์

ผู้พิพากษาศาลจังหวัด

ยโสธร

นายทองจุล สิงห์กุล

นายช่างพิเศษ กองแบบแผน

กรมโยธาธิการ

ผู้ควบคุมการก่อสร้าง

นายไชยसानต์ นินบุตร ช่างโท กรมโยธาธิการ

ผู้รับเหมาก่อสร้าง

บริษัท สหกิจโยธา จำกัด

นายคมกริช นุรักษ์ อธิบดีผู้พิพากษภาค ๓ กล่าวรายงาน
ในพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลจังหวัดยโสธร

คำกล่าวรายงาน

โดย

นายคมกริช นุรักษ์ อธิบดีผู้พิพากษภาค ๓

ในพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลจังหวัดยโสธร

ณ วันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๖

กราบเรียน ท่านปลัดกระทรวงยุติธรรม

ข้าพเจ้าและข้าราชการศาลจังหวัดยโสธร รู้สึกเป็นเกียรติและปลื้มใจเป็นอย่างยิ่ง ที่ท่านปลัดกระทรวงยุติธรรม ได้กรุณามาเป็นประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลจังหวัดยโสธร ท่ามกลางผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายที่มาร่วมงานในวันนี้

อาคารที่ทำการศาลจังหวัดยโสธรหลังเดิมเป็นอาคารไม้ชั้นเดียว ใต้ถุนสูง ได้ก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ต่อมาภายหลังปรากฏว่าตัวอาคารเล็กและคับแคบ ไม่เพียงพอกับปริมาณงานที่เพิ่มขึ้น ทั้งปัจจุบันนี้กระทรวงยุติธรรมได้เพิ่มอัตรากำลังผู้พิพากษาประจำศาลจังหวัดยโสธรขึ้นอีกเป็น ๓ อัตรา แต่ตัวอาคารศาลมีห้องพิจารณาเพียง ๕ ห้อง ไม่เพียงพอและได้ส่วนสัดกับจำนวนผู้พิพากษา นอกจากนี้ห้องทำงานของฝ่ายธุรการ อันได้แก่เจ้าศาลและเสมียนพนักงาน ซึ่งอยู่ระหว่างห้องพิจารณาทั้งสองก็กว้างเพียงประมาณ ๓

เมตร เป็นห้องเล็ก คับแคบ ต้องงัดโต๊ะทำงานอย่างแออัด ไม่สะดวกต่อการปฏิบัติราชการและผู้นมาติดต่อกับศาลเป็นอย่างมาก เมื่อคณะปฏิวัติอันมี ฯพณฯ จอมพล ถนอม กิตติขจร เป็นหัวหน้า ได้ยกฐานะอำเภอไชยโสธรขึ้นเป็นจังหวัดไชยโสธร แล้ว ด้วยความกรุณาของกระทรวงยุติธรรมและคณะปฏิวัติ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ นี้ กระทรวงยุติธรรมจึงได้รบบงบประมาณ ก่อสร้างอาคารศาลจังหวัดไชยโสธรขึ้นใหม่ พร้อมทั้งบ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาลและผู้พิพากษาอีก ๒ หลัง ข้าพเจ้า และข้าราชการศาลจังหวัดไชยโสธรมีความยินดีและซาบซึ้งในความกรุณาตั้งกล่าวของกระทรวงยุติธรรมและคณะปฏิวัติอันได้แก่รัฐบาลปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง

อาคารที่ทำการศาลจังหวัดไชยโสธรที่ก่อสร้างใหม่นี้เป็นอาคารตึก ๒ ชั้น หลังคาทรงไทย ตัวอาคารกว้าง ๘.๗๐ เมตร ยาว ๕๔.๒๐ เมตร ด้านหน้ามีมุขยื่นออกไป ๔.๐๐ เมตร และด้านหลังมีมุขยื่นออกไป ๑๓.๕๐ เมตร ปลูกสร้างในที่ดินของศาลแทนอาคารที่ทำการศาลหลังเดิม อาคารศาลหลังใหม่นี้กระทรวงยุติธรรมได้รับความร่วมมือจากกองแบบแผน กรมโยธาธิการ เป็นผู้ออกแบบ มีห้องพิจารณาทั้งหมด ๔ ห้อง ห้องทำงานเสมียนพนักงาน ห้องพักพนักงานอัยการ ห้องพักทนายความ คุุ่ความ พยาน และห้องซึ่งผู้ต้องหา พร้อมด้วยเครื่องอุปกรณ์และสุขภัณฑ์ทันสมัย เมื่ออาคารที่ทำการศาลหลังใหม่นี้สร้างเสร็จแล้ว จะเป็นอาคารที่สง่างามหลังหนึ่งในจังหวัดไชยโสธร

การก่อสร้างได้กระทำโดยเรียกประกวดราคา บริษัท
สหกิจโยธา จำกัด เป็นผู้ประกวดราคาได้ในราคา
๒,๖๐๐,๐๐๐ บาท กระทรวงยุติธรรมจึงได้ทำสัญญาจ้าง
บริษัทนั้นเป็นผู้ทำการก่อสร้าง กำหนดแล้วเสร็จตามสัญญา
ภายในวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๑๗ การก่อสร้างอาคารที่ทำการ
ศาลจังหวัดยโสธรนี้ กระทรวงยุติธรรมได้รับความร่วมมือจากกรมโยธาธิการในการออกแบบและรายการก่อสร้าง
ทั้งส่งนายช่างมาควบคุมการก่อสร้างด้วย จึงขอขอบคุณ
กรมโยธาธิการ ตลอดจนนายช่างและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง กับ
ขอขอบคุณท่านผู้ว่าราชการจังหวัด คณะเทศมนตรีเทศบาล
เมืองยโสธร ตลอดจนข้าราชการฝ่ายพลเรือนและตำรวจ
คณะนายความและพ่อค้าประชาชน ที่ได้มีส่วนช่วยเหลือใน
พิธีวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลหลังใหม่ ให้สำเร็จลุล่วง
ไปด้วยความเรียบร้อย ไว้ ณ โอกาสนี้

บัดนี้ ได้เวลาอันเป็นอุดมมงคลฤกษ์แล้ว ข้าพเจ้า
ขอเชิญท่านปลัดกระทรวงยุติธรรม ได้โปรดประกอบพิธี
วางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลจังหวัดยโสธรหลังใหม่ เพื่อ
ความศิริมงคลแก่อาคารสถานที่ อันจะใช้เป็นที่ประสิทธิ์
ประสาทความยุติธรรม เพื่อประโยชน์สุข และความร่มเย็น
แก่ประชาชนชาวจังหวัดยโสธรสืบไป.

นายบัญญัติ สุขีวะ ปลัดกระทรวงยุติธรรม ประธานในพิธี
วางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลจังหวัดยโสธรกล่าวตอบ

คำกล่าวตอบ

โดย

นายบุญฤดี สู่ขีวะ ปลัดกระทรวงยุติธรรม

ในพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลจังหวัดยโสธร

ณ วันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๑๖

ท่านอธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น และท่านผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย

ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้รับมอบหมายจาก
ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ให้มาประกอบพิธี
วางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลจังหวัดยโสธร ซึ่งอยู่ระหว่าง
การก่อสร้างในวันนี้

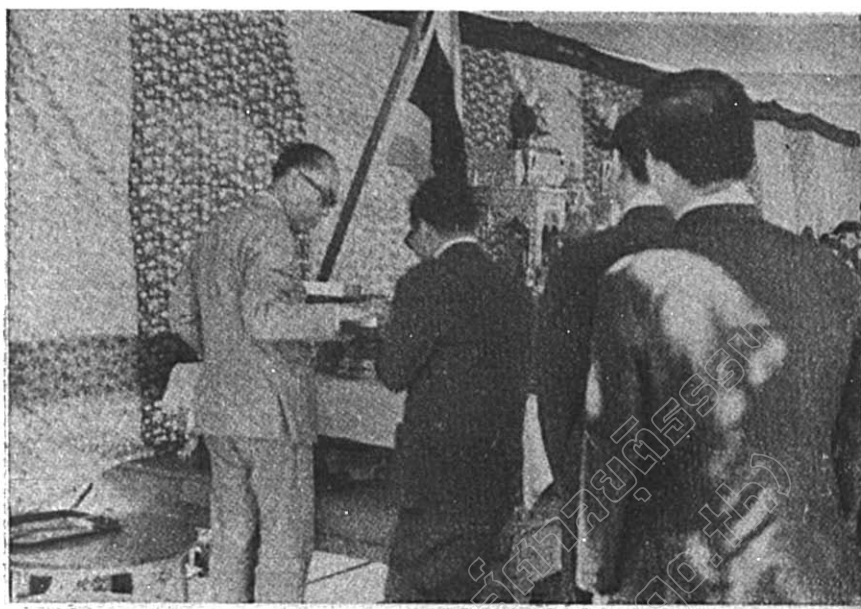
กระทรวงยุติธรรมตระหนักอยู่เป็นอย่างยิ่งว่า อาคาร
ที่ทำการศาลส่วนมากได้สร้างกันมาเป็นเวลานานปี มีความ
ชำรุดทรุดโทรม กับแคบ ไม่สะดวกแก่การปฏิบัติงาน และ
ไม่เหมาะสมแก่กาลสมัย สมควรจะได้ก่อสร้างใหม่ เพื่อ
ให้ศาลได้มีที่ทำการอันกว้างขวางและสง่างามทันสมัย สมกับ
เป็นสถานที่สำหรับประสาทความยุติธรรมให้แก่ประชาชน จึง
ได้วางโครงการก่อสร้าง และบูรณะอาคารศาลต่าง ๆ ขึ้น
ตามกำลังงบประมาณที่ได้รับอนุมัติมาสำหรับปี พ.ศ. ๒๕๑๖
กระทรวงยุติธรรมได้รับงบประมาณให้สร้างอาคารศาล เพื่อ

เป็นที่ทำการใหม่ รวม ๓ ศาล คือ ศาลจังหวัดอ่างทอง
ศาลจังหวัดชัยภูมิ และศาลจังหวัดยโสธร

โดยเฉพาะอาคารที่ทำการศาลจังหวัดยโสธรหลังเก่า
เป็นอาคารไม้ชั้นเดียวสร้างมา ๓๔ ปีแล้ว มีขนาดเล็ก และ
คับแคบ ไม่สะดวกแก่การปฏิบัติราชการ และประชาชนที่มา
ติดต่อ จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะได้สร้างขึ้นใหม่ให้
เหมาะสมที่จะใช้เป็นทำการศาลยุติธรรม ซึ่งเมื่อสร้างเสร็จ
แล้วจะเป็นสถานที่ราชการอันสง่างามแห่งหนึ่งในจังหวัดนี้
ขอให้ท่านอธิบดีผู้พิพากษามาก ๓ และคณะกรรมการตรวจ
การก่อสร้างโปรดช่วยกันเอาใจใส่ดูแลการก่อสร้างให้สำเร็จ
ลุล่วงไปด้วยดี สมความปรารถนาของทางราชการ

บัดนี้ ได้เวลาอันเป็นมงคลฤกษ์แล้ว ข้าพเจ้าจะได้
ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลจังหวัดยโสธรที่
สร้างใหม่ ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์
ทั้งหลายนิมนต์ให้โปรดดลบันดาลให้การก่อสร้าง
อาคารที่ทำการศาลจังหวัดยโสธรหลังนี้ จงดำเนินไปโดย
เรียบร้อยสมปรารถนา เพื่อจะได้ใช้เป็นสถานที่ประสิทธิ์
ประสาทความยุติธรรมแก่ประชาชนสืบไป.

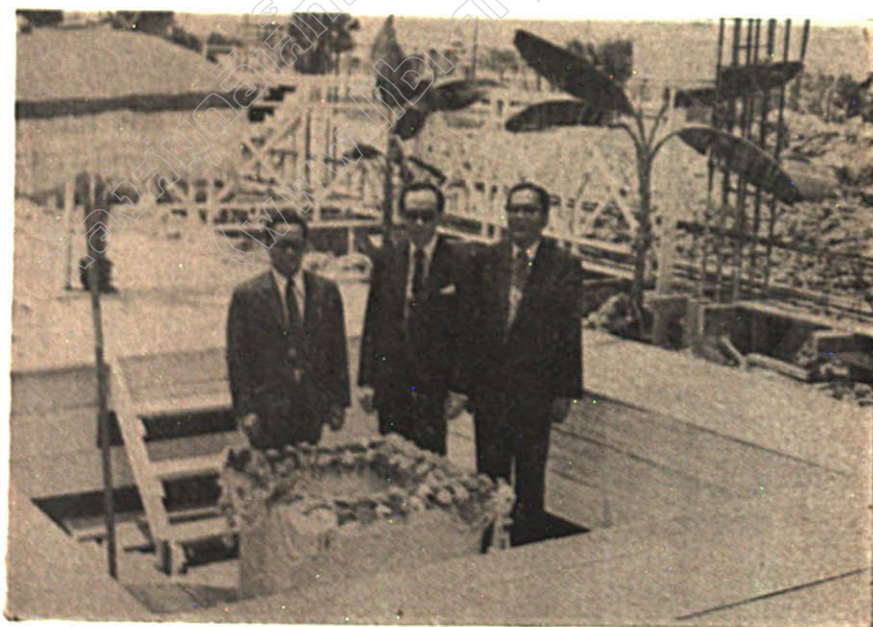
ประธานในพิธีเจิมแผ่นศิลาฤกษ์

ประธานในพิธีประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์

ประชาชนในพิธีร่วมรับประทานอาหารกับแขกผู้มีเกียรติ

หลุมศิลาฤกษ์

เสด็จ

คำกล่าวรายงาน

โดย

นายคมกริช นุรักษ์ อธิบดีผู้พิพากษาศาล ๓

ในพิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลจังหวัดยโสธร

ณ วันเสาร์ที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๖๗

ขอประทานกราบเรียน ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ข้าพเจ้าพร้อมด้วยบรรดาข้าราชการฝ่ายตุลาการ และข้าราชการฝ่ายอำนวยการทูลเกล้าฯ ถวายพรมา และขอกราบเรียนในจังหวัดยโสธร รู้สึกเป็นเกียรติและปลื้มปิติยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ ฯพณฯ ได้กรุณามาเป็นประธานในพิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลจังหวัดยโสธรหลังใหม่ในวันนี้

อาคารศาลจังหวัดยโสธรหลังเก่าสร้างตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๒ เป็นอาคารไม้ชั้นเดียวใต้ถุนสูง นับจนบัดนี้เป็นเวลา ๓๕ ปีแล้ว มีห้องพิจารณาเพียง ๒ ห้อง ห้องทำงานของฝ่ายธุรการ ซึ่งได้แก่เจ้าศาลและเสมียนพนักงานซึ่งอยู่ระหว่างห้องพิจารณาทั้งสองกว้างเพียงประมาณ ๓ เมตร เล็กและคับแคบ ไม่สะดวกแก่การปฏิบัติราชการและประชาชนผู้มาติดต่อ ทั้งในปัจจุบันกระทรวงยุติธรรมได้เพิ่มอัตรากำลังผู้พิพากษาประจำศาลจังหวัดยโสธรขึ้นอีกเป็น ๓ อัตรา ทำให้

ทิวความคับแคบ ไม่เพียงพอและได้ส่วนสัดกับอัตราค่าจ้างราชการและปริมาณงานที่เพิ่มทวีขึ้นเป็นลำดับ ประกอบกับตัวอาคารศาลมีสภาพเก่าและชำรุดทรุดโทรมเกินกว่าที่จะซ่อมแซมปรับปรุงให้ดีขึ้น ต่อมาภายหลังเมื่อได้มีการยกฐานะอำเภอไชยโสธรขึ้นเป็นจังหวัดยโสธรแล้ว กระทรวงยุติธรรมจึงได้ดำเนินการของงบประมาณสร้างอาคารศาลขึ้นใหม่ พร้อมกับบ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาลและผู้พิพากษา อีก ๒ หลัง ในปีงบประมาณ ๒๕๑๖ และได้รับอนุมัติเงินงบประมาณตามที่ขอ จึงได้ดำเนินการก่อสร้างอาคารศาลจังหวัดยโสธรหลังใหม่จนสำเร็จเป็นอาคารศาลตามที่ได้เห็นอยู่ ณ บัดนี้ข้าพเจ้า และบรรดาข้าราชการศาลจังหวัดยโสธรรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของกระทรวงยุติธรรมและรัฐบาลเป็นอย่างยิ่ง

อาคารศาลจังหวัดยโสธรที่สร้างใหม่นี้ได้ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๑๖ โดยมีท่านปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นประธานในพิธี เป็นตึก ๒ ชั้น ขนาด ๔ บัลลังก์ กว้าง ๘.๗๐ เมตร ยาว ๕๔.๒๐ เมตร หลังคาทรงไทย ด้านหน้ามีมุขยื่นออกไป ๔.๐๐ เมตร และด้านหลังมีมุขยื่นออกไป ๑๓.๕๐ เมตร ด้านหน้าหันสู่ถนนแจ้งสนิท สร้างในที่ดินของศาลแทนอาคารที่ทำการศาลหลังเดิม บริษัทสหกิจโยธา จำกัด เป็นผู้ประมูลรับเหมาก่อสร้างร่วมกับบ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาลและบ้านพักผู้พิพากษาอีก ๒ หลัง ในราคา ๒,๖๐๐,๐๐๐ บาท ในการก่อสร้างนี้กระทรวงยุติธรรมได้รับการช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากกรมโยธาธิการ โดยออกแบบแปลนและรายการก่อสร้าง ตลอด

จนส่งนายช่างมาควบคุมการก่อสร้างให้เป็นไปตามแบบแปลน
ทุกประการ

อนึ่ง การก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดยโสธร
หลังใหม่ นับแต่การวางศิลาฤกษ์ ตลอดจนจนถึงการทำพิธี
เปิดและจัดงานเฉลิมฉลองในวันนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดีโดยได้
ได้รับความร่วมมือจากท่านผู้ว่าราชการจังหวัดยโสธร และ
บรรดาเจ้าหน้าที่แผนกการอื่น ๆ ทั้งฝ่ายตำรวจ และพลเรือน
 ตลอดจนนายความ พ่อค้า ประชาชน ซึ่งให้ความช่วย
เหลืออย่างดียิ่ง

บัดนี้ ได้เวลาอันเป็นมงคลฤกษ์แล้ว ขอกราบ
เรียนเชิญ ฯ พณ ฯ ได้โปรดประกอบพิธีเปิดอาคารที่ทำการ
ศาลจังหวัดยโสธร เพื่อเป็นสิริสวัสดิมงคลแก่อาคารศาล
สถิตยุติธรรมในอันที่จะได้ประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรม
เพื่อประโยชน์สุขและความร่มเย็นของประชาชนสืบไป

ทิวทัศน์บริเวณศาล

CONSUETUDO EST ALTERA LEX

จารีตประเพณี ก็เป็นกฎหมายอย่างหนึ่ง

*

*

*

ACTORE NON PROBANTE

ABSOLVITUR REUS

เมื่อโจทก์นำสืบให้เห็นจริงไม่ได้

ก็ต้องปล่อยจำเลย

คำกล่าวตอบ

โดย

ฯ พล.ฯ ประกอบ หุตะสิงห์
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ในพิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลจังหวัดยโสธร
ณ วันเสาร์ที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๑๓

ท่านอธิบดีผู้พิพากษามา ๓ และท่านผู้มเกลยรตทงหลาย

ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นเกียรติและมีความยินดีเป็นอย่างยิ่ง
ที่ได้มีโอกาสมาประกอบพิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลจังหวัด
ยโสธรในวันนี้

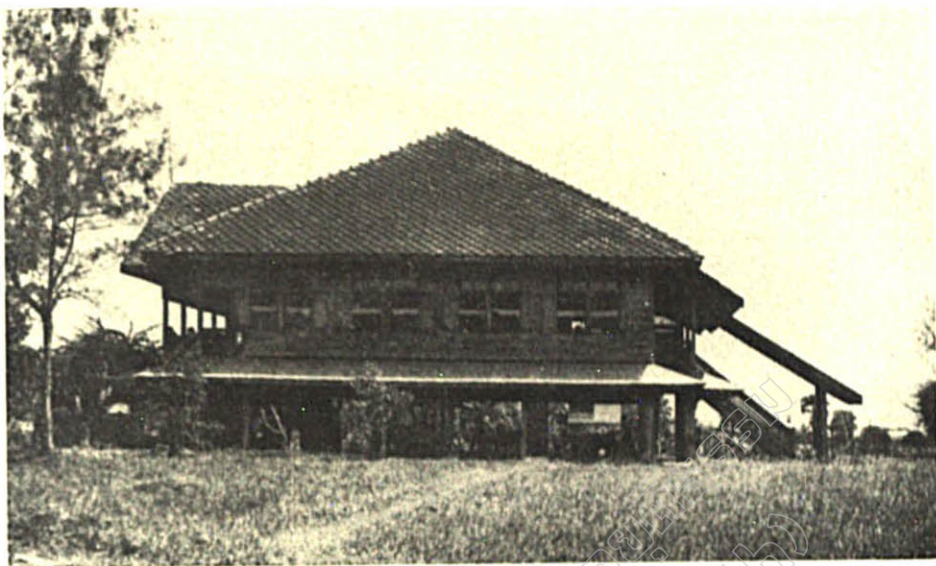
กระทรวงยุติธรรมได้ตระหนักเป็นอย่างดีว่า อาคาร
ที่ทำการศาลและบ้านพักผู้พิพากษาที่วราชอาณาจักร ส่วนมาก
ชำรุดทรุดโทรมและคับแคบไม่เหมาะสมแก่กาลสมัย สมควร
จะได้ก่อสร้างขึ้นใหม่ เพื่อให้ศาลมีที่ทำการอันกว้างขวาง
และสง่างาม สมกับเป็นสถานที่ประสิทธิ์บระสาทความยุติ
ธรรมแก่ปวงชน และให้ผู้พิพากษามีบ้านพักที่เหมาะสมแก่
ตำแหน่งหน้าที่ จึงได้วางโครงการก่อสร้างและบูรณะอาคาร
ที่ทำการศาลและบ้านพักขึ้น และได้ดำเนินการให้สำเร็จลุล่วง
ไปตามโครงการที่กำหนดไว้ตามกำลังเงินงบประมาณที่ได้รับ
อนุมัติ สำหรับที่ทำการศาลจังหวัดยโสธรหลังเดิมนั้น ตาม
รายงานของท่านอธิบดีผู้พิพากษามา ๓ ย่อมเป็นที่ประจักษ์

ว่าไม่เหมาะสมที่จะใช้เป็นที่ทำการศาลยุติธรรมในยุคนี้ เพราะ
เป็นอาคารไม้ชั้นเดียว กับแคบและชำรุดทรุดโทรมไม่สะดวก
ในการปฏิบัติงานและการติดต่อของประชาชนผู้มีบรรดาศักดิ์
กระทรวงยุติธรรมจึงได้เสนอของบประมาณก่อสร้างอาคารศาล
แห่งใหม่ และได้รับอนุมัติงบประมาณจากรัฐบาลเพื่อ
ดำเนินการก่อสร้างอาคารสำหรับใช้เป็นที่ทำการศาลจังหวัด
ยโสธรตามที่กระทรวงยุติธรรมปรารถนา

ข้าพเจ้ามีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้มาเห็นว่า การ
ก่อสร้างได้สำเร็จเรียบร้อยและสร้างความสง่างามให้แก่ตัว
อาคารสถานที่ตั้งที่ประจักษ์อยู่นี้ ในนามของกระทรวง
ยุติธรรม ข้าพเจ้าขอขอบคุณท่านอธิบดีผู้พิพากษามาก ๓
ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดยโสธร กรมโยธาธิการ คณะกรรม-
การตรวจการก่อสร้าง ตลอดจนท่านที่ได้กรุณาให้ความร่วม
มือเอื้อเฟื้อช่วยเหลือด้วยประการต่าง ๆ ไว้ ณ ที่นี้ และขอ
ขอบคุณทุกท่านที่ได้ให้เกียรติมาร่วมในงานนี้ด้วย

ข้าพเจ้าขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์
สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก ได้โปรดดลบันดาลให้อาคาร
ที่ทำการศาลจังหวัดยโสธรแห่งนี้ ได้สถิตสถาพรยั่งยืนนาน
เพื่อจักได้เป็นที่ประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรม และให้
ความร่มเย็นแก่ประชาชนสืบไป

บัดนี้ ได้เวลาอันเป็นสุกฤกษ์มงคลกาล ข้าพเจ้าขอ
ประกอบพิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลจังหวัดยโสธร เพื่อใช้
เป็นที่ทำการของศาลจังหวัดยโสธรสืบไป.

ศาลเก่า

อาคารที่ทำการศาลหลังใหม่

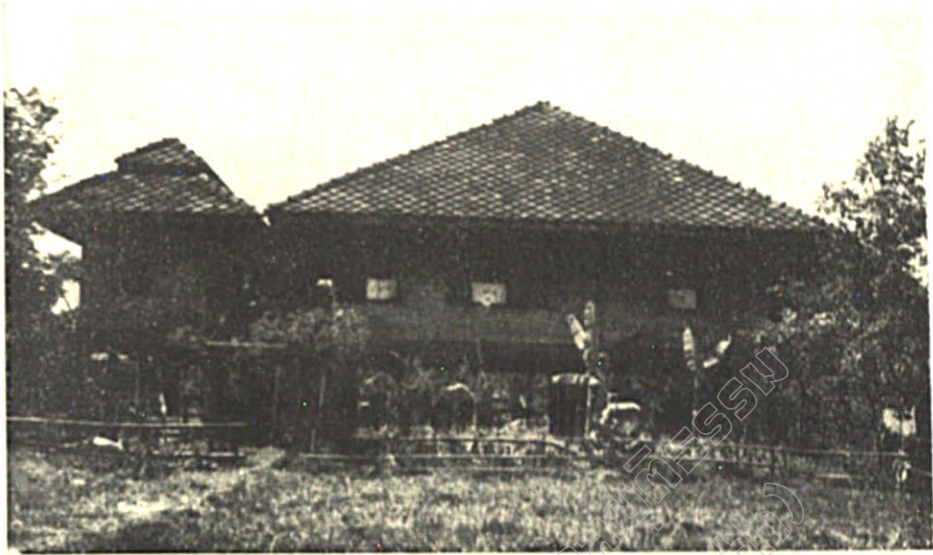
ศาลจังหวัดยโสธร

มัลลิก

บ้านพักผู้พิพากษาเล้งใหม่

บ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาลหลังเก่า

บ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาลหลังใหม่

คณะกรรมการจัดงานพิธีเปิดอาคารทำการ
ศาลจังหวัดยโสธรหลังใหม่

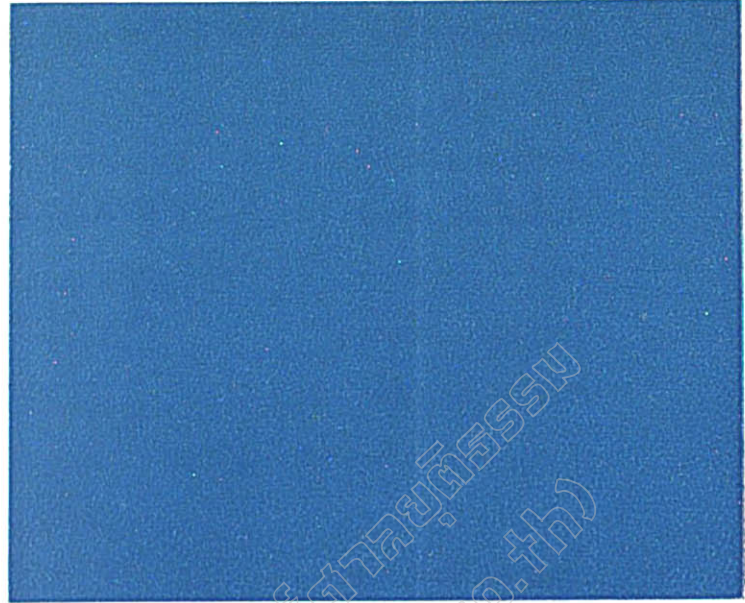
**รายนามคณะกรรมการ
จัดงานพิธีเปิดอาคารที่ทำการ
ศาลจังหวัดยโสธร**

นายเคลื่อน วัฒนเมธยานนท์	ประธานกรรมการ
นายจิตต์ ญาณะจารี	กรรมการ
นายไชยวัฒน์ สัตยาประเสริฐ	"
ห.จ.ก. เล็งนกทา โรงเลื่อยจักรยังฮะ	"
บริษัทสุราพาณิชย์ จำกัด ห.จ.ก. ยโสธรรวมไทย	"
ห.จ.ก. ศรีชัยยโสธร	"
นายณรงค์ พิชัยยุทธ	"
นายนาถ เงินทาบ	"
นายสิงห์ แก้วคำจันทร์	"
นายวิญญู ยุพฤทธ	"
ส.ต.ท. ผอง เดชเสน	"
ธนาคารกรุงเทพ จำกัด สาขาโยธ	"
ธนาคารกสิกรไทย จำกัด สาขาโยธ	"
ห.จ.ก. โรงสีทวีพืชผล	"
ร.ต.ท. พวง ศรีบุญลือ	"
นายสมบุรณ์ แซ่เบ้	"
ห.ส.น. โรงสีไฟโยธรวัดนา	"

ธนาคารกรุงไทย จำกัด สาขาโสธร	กรรมการ
นายอุดร สุรวะ	”
นายบรรจง นิยมพาณิชย์	”
นายสุชาติ สกลบัวพันธ์	”
ท.จ.ก. ปลอดกัยการยนต์	”
ท.จ.ก. จั่วเซ่งคำไ้	”
ร้านตั้งประเสริฐ	”
นายดี ทาระพันธ์	”
ห้างทองอโรศิลป์	”
ห้างทองจิบเซ่ง	”
ท จ ก. ปอยโสธร	”
โรงภาพยนตร์เฉลิมจิตร ยโสธร	”
ท.จ.ก. ยศนกรยโสธร	”
ท.จ.ก. โรงสีไฟควงเฮง	”
ท.จ.ก. เพิ่มพูลเชอร์วิส	”
นายมนตรี ถาวรศิริภัก	”
นายศรีศักดิ์ แสนวงษ์	”
นายสุวิชัย จิตตะยโสธร	”
ร้านไชยเรืองสิน	”
นางสาวกะมะณี จิงสุวดี	”
ร้านมิลเจอร์ญ	”
ร้าน ช. ภูษาเทเลอร์	”
ร้านไทยเทเลอร์	”
ร้านจิเวียงพาณิชย์	”

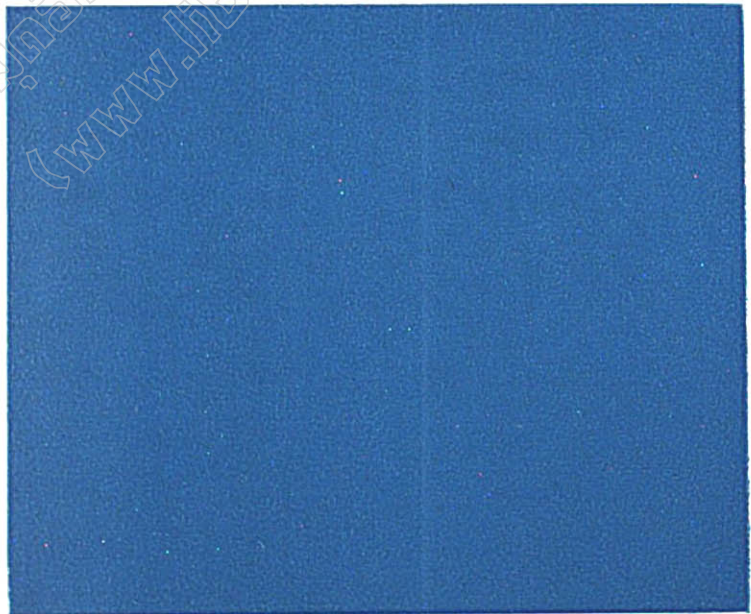
ร้านสมชัยพาณิชย์	กรรมการ
โรงสีฟ้ายุ้ง	”
ร้านยโสธรโลหะกิจ	”
ร้านจิงศูนย์พาณิชย์	”
โรงสีไฟเรืองไทย	”
นายบุญเพชร วิชาธร	”
โรงสีไฟคุณทรัพย์	”
บริษัทจิงเกนแข็ง จำกัด สาขา ยโสธร	”
ร้านชัยมงคล	”
ร้านกาดทองเฟอรินเจอร์	”
ห้างชัยจือฮะ	”
ร้านพงษ์อนันต์	”
ร้านเกรียงศักดิ์เภสัช	”
ร้านบินเดี่ยว	”
ร้านนมเบอร์วัน	”
ร้านเฮงหลี	”
ร้านกษัตริย์	”
นายเสรี ภูจำพล	กรรมการและเลขานุการ

การต่อสู้เพื่อเอกราชในการศาล

โดย นายสัญญา สัจจวานิช

บุคคลกต^{๔๔} ทรัพย์สินทงหลายกต^{๔๕} ภายในอาณา
จักรของประเทศใด ย่อมอยู่ในอำนาจการคุ้มครองและ
บังคับบัญชาของประเทศนั้น ชาวต่างประเทศตลอดจน
ทรัพย์สินจะต้องตกอยู่ในอำนาจของประเทศในทันทีที่
เข้าไปในอาณาจักร เมื่อชาวต่างประเทศเข้าไปในอาณา
จักรของประเทศใด เขาจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายของ
ประเทศนั้น เมื่อเขากระทำผิด หรือมีข้อพิพาทเกิดขึ้น
เป็นคดีความ ศาลของประเทศนั้นย่อมมีอำนาจชำระ
ประเทศเอกราชจักต้องมีอธิปไตยโดยสมบูรณ์ ปราศ
จากการแทรกแซงจากอำนาจของประเทศภายนอก
ประเทศใดไม่สามารถใช้อำนาจนิติบัญญัติ หรือขาดไป
เสียซึ่งอำนาจบริหารประเทศนั้นจะได้ชื่อว่าไม่มีเอกราชโดย
สมบูรณ์ไม่ได้กันใด ถ้าอำนาจตุลาการ ถูกแทรกแซง
จากต่างประเทศ เป็นเหตุให้ศาลของประเทศนั้นไม่มี
อำนาจชำระอรรถคดีได้โดยอิสระก็ฉนั้น

เอกราชในการศาลสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ปรา
กฏตามหลักฐานในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง มีความ
ตอนหนึ่งว่า “ลูกเจ้าลูกขุนผิแล้ผัดแผกแสงกว้างกัน สานดู
แท่นแล้จึงแจ้งความแก่เขาด้วยชื่อ บ่เข้าผู้ลัก มักผู้ซ่อน
เกินเข้าท่านบ่ใคร่ฟัน เกินสันท่านบ่ใคร่เคียด” และอีกตอน
หนึ่งว่า “ในปากปทุมมีกระดิ่งอันหนึ่งแขวนไว้ให้ไพร่ทำหน้า
ปก กลางบ้านกลางเมือง มีถ้อยมีความ เจ็บท้องข้องใจ
มันจักกล่าวถึงขุนบ่ไว้ ไปสั่งกระดิ่งอันท่านแขวนไว้ ห่อ
ขุนรามคำแหงเจ้าเมืองไฉน เรียกมาถามปากสวนความแก่

มันด้วยข้อ”(๑) ตามหลักฐานที่ปรากฏนี้ แสดงว่าเอกราช
ในการศาลมีอยู่โดยสมบูรณ์ในครั้งกระโน้น

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีชาวต่างประเทศเข้ามาพัก
อาศัย และประกอบธุรกิจการค้ามากขึ้น นิสัยประจำชาติ
ของไทยมีใจโอบอ้อมอารีเห็นอกเห็นใจคนอื่น เมื่อชาว
ต่างประเทศกระทำผิดต่อขนบธรรมเนียมของบ้านเมือง แม้
ถึงขนาดกระทำผิดกฎหมาย ถ้าไม่ใช่เรื่องร้ายแรง ก็มักจะ
ให้อภัยได้โดยง่าย โดยถือเสียว่าคนเหล่านั้นกระทำความผิดพลาด
โดยไม่เจตนา การที่ชาวไทยแสดงไมตรีจิตเช่นนี้ ชาวเอเชีย
ด้วยกันอาจจะเข้าใจได้ง่ายกว่าชนผิวขาว ฉะนั้นเมื่อมีชาว
ผิวขาวเข้ามาในราชอาณาจักรมากขึ้น ขนบธรรมเนียมตลอดค
จนแนวความคิดทางกฎหมายแตกต่างกับของประเทศไทยมาก
มาย แทนที่พวกเขาจะพยายามศึกษากฎหมายและขนบธรรม
เนียมของไทยเพื่อปฏิบัติให้ถูกต้อง กลับเรียกร้องใช้สิทธิที่
จะใช้ขนบธรรมเนียมตลอดจนกฎหมายของเขา ไม่ยอมรับ
อำนาจของศาลไทย ที่จะชำระข้อพิพาท ทั้ง ๆ ที่ข้อพิพาท
เกิดขึ้นในราชอาณาจักร ฝ่ายไทยมักจะยินยอมผ่อนผันให้
กลายเป็นการให้สิทธิแก่ชาวต่างประเทศ(๒)

ในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ไทยได้เริ่มเปิด
ความสัมพันธ์กับชาวยุโรป พ.ศ. ๒๐๖๑ พระเจ้ามานูเอล

(๑) “สยามตั้งแต่ยุคศึกคำบวรพัตร์ถึงสมัยปัจจุบัน” ศัพทิมพ์เมื่อ ๑ มกราคม
๒๔๗๐ หน้า ๕-๑๔

(๒) ประเทศไทย “ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ” (พระนคร โรงพิมพ์
สำนักนายกรัฐมนตรี ๒๕๐๕) หน้า ๕๔

แห่งโปรตุเกสแห่งราชทูตเข้ามาขอทำสัญญาทางพระราชไมตรี กับสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ณ กรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ทรงยินดีรับเป็นไมตรีกับโปรตุเกส พระราชทานให้โปรตุเกสตั้งห้าง ไปมาค้าขายที่กรุงศรีอยุธยาได้ตามประสงค์ ต่อมาปรากฏว่าโปรตุเกสได้รับอนุญาตให้ไปตั้งห้างค้าขายที่เมืองนครศรีธรรมราช และเมืองมะริดอีกสองเมือง^(๑) ต่อจากนั้นสเปนซึ่งเป็นคู่แข่งของโปรตุเกสในการแสวงประโยชน์จากดินแดนโพ้นทะเล ได้ขอเปิดสัมพันธไมตรีกับไทยในสมัยแผ่นดินสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเมื่อ พ.ศ. ๒๑๔๑^(๒) ไทยให้การต้อนรับเป็นอย่างดี และได้ลงนามในสัญญาทางไมตรีและพาณิชย์ฉบับหนึ่ง ซอลันดาเป็นชาติที่สามที่เข้ามาติดต่อกับไทย พ.ศ. ๒๑๖๐ ในสมัยแผ่นดินสมเด็จพระเอกาทศรถ ไทยได้ทำสัญญาการค้าเป็นทางการให้อำนาจซอลันดาที่จะเข้ามาค้าหนังสือตัว ไทยส่งคณะทูตไปกรุงเฮก การค้าขายกับซอลันดาเจริญรุ่งเรืองจนถึง พ.ศ. ๒๒๐๕ (แผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช) ชาวจีนถืออาวุธเข้าล้อมโรงค้าของซอลันดาในกรุงศรีอยุธยา หัวหน้าโรงค้าได้รับคำสั่งจากปัตตาเวียให้หลบหนีพร้อมด้วยสินค้าและคนงาน แล้วทำการบีบปากแม่น้ำเจ้าพระยาเสีย เป็นการใช้อำนาจทางเรือเข้าบีบบังคับ ผลของการเจรจาจับข้อพิพาทได้มีการลงนามสนธิสัญญาฉบับหนึ่งเมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๒๐๗ ระหว่างไทยกับซอลันดา สนธิสัญญาฉบับนี้

(๑) สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ “พระราชพงสาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา” (พระนคร โรงพิมพ์ชาญชัย ๒๔๕๕) เล่ม ๑ ตอน ๑ หน้า ๔๘๘

(๒) “ประวัติการทูตไทย” (ชุดวัฒนธรรม) หน้า ๑๑

ข้อ ๔ มีความระบุว่า กำนันกิจการของบริษัทกระทำความผิด
อาญาอย่างร้ายแรงในประเทศไทย พระเจ้าแผ่นดินหรือศาล
ไทยไม่มีสิทธิพิจารณาพิพากษา แต่จะต้องส่งตัวให้หัวหน้า
บริษัทยุในเตตอัสต์อินเดียกับปะเนของฮอลันดาลงโทษตาม
กฎหมายของฮอลันดา การที่ไทยยอมให้ถูกจำกัดเอกราชใน
การศาล ทำให้ฮอลันดามีอำนาจศาลขึ้นภายในราชอาณาจักร
สภาพนอกอาณาเขตเริ่มมีขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทยด้วย
สนธิสัญญาฉบับนี้ ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
เองฝรั่งเศสเริ่มเข้ามามีบทบาทโดยอาศัยคณะบาทหลวงสอน
ศาสนา ไทยก็คงให้การต้อนรับด้วยความโอบอ้อมอารี ฝรั่งเศส
ได้รับความสำเร็จในการตกลงทำสนธิสัญญากับไทยสอง
ฉบับ เกี่ยวกับศาสนาฉบับหนึ่ง เกี่ยวกับการค้าอีกฉบับหนึ่ง
สนธิสัญญาเกี่ยวกับศาสนาลงนามเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม
พ.ศ. ๒๒๒๔ ให้เสรีภาพในการสอนศาสนา และให้ความคุ้ม
ครองทางศาลแก่คณะสอนศาสนาอย่างเต็มที่ กับทั้งให้เอก
สิทธิทางศาลแก่ผู้เข้ารับศีล ส่วนสนธิสัญญาเกี่ยวกับการค้า
ลงนามในวันต่อมา ให้บริษัทยินเดียนออกของฝรั่งเศสมี
สิทธิหลายประการ และโดยเฉพาะที่สำคัญประการหนึ่งคือ
ยอมให้สิทธิไม่ต้องขึ้นศาลไทยแก่บรรดาคนฝรั่งเศสที่ทำการอยู่
กับบริษัท ท่านองเคียวกับที่ให้แก่ฮอลันดา^(๑) ไทยได้เสีย
เอกราชในการศาล ให้แก่ฝรั่งเศสเป็นชาติที่สองด้วยสนธิ
สัญญาดังกล่าว ก่อนมาฝรั่งเศสยังได้รับความสำเร็จในการทำ
สนธิสัญญาพาณิชย์ ซึ่งลงนามเมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม
พ.ศ. ๒๒๓๐^(๒) มีข้อความเป็นไปตามที่ฝรั่งเศสต้องการ

(๑) ประเทศไทย op. cit. P. 95.

(๒) ibid., P. 96.

ทุกประการ กล่าวคือ ยืนยันและขยายสิทธิพิเศษที่
ฝรั่งเศสได้รับ และขยายสิทธิสภาพนอกอาณาเขตให้กว้าง
ขวางออกไปอีก ผลของสนธิสัญญาระหว่างไทยกับฝรั่งเศ
ส ทำให้หัวหน้าของบริษัทฝรั่งเศสมีอำนาจชำระความ
แพ่งและอาญาที่เกิดขึ้นในระหว่างคนงานของบริษัทเอง
ไม่ว่าจะเป็นชาติฝรั่งเศสหรือไม่ และให้ส่งตัวผู้กระทำ
ผิดไปลงโทษที่ประเทศฝรั่งเศส ถ้าคนงานของบริษัท
พิพาทกับบุคคลที่ไม่ได้อยู่กับบริษัท อำนาจพิพากษาคดี
ที่พิพาทคงตกอยู่กับพระมหากษัตริย์ไทย แต่ทรงให้
สิทธิหัวหน้าของบริษัทที่จะนั่งพิจารณาและออกความ
เห็นขาดตัดสินคดีด้วย

คอนสแตนติน ฟอลคอน คนชาติกรีก เข้ารับ
ราชการแล้วได้เลื่อนตำแหน่ง ในหน้าที่ราชการโดยรวดเร็ว
รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ สมเด็จ
พระนารายณ์ทรงโปรดปรานบุคคลผู้นี้มาก จนกลายเป็นผู้มี
อิทธิพลมากที่สุดในพื้นที่นั้น ฟอลคอนเป็นผู้ดำเนินการ
ช่วยสนับสนุนฝรั่งเศสตลอดมา อิทธิพลของฟอลคอนและ
อิทธิพลของฝรั่งเศสก่อให้เกิดความไม่พอใจในวงราชการไทย
ยังมีกองทหารฝรั่งเศสเข้ามาตั้งในราชอาณาจักร ตลอดจน
ความรู้สึกในเรื่องศาสนา พระเพทราชาได้รวบรวมสมัคร
พรรคพวกตั้งตัวเป็นปรปักษ์ต่อชาวต่างประเทศ ประชาชน
ให้ความสนับสนุน ครั้นต่อมา เมื่อมีข่าวว่าสมเด็จพระนา
รายณ์มหาราชจะทรงแต่งตั้งพระองค์เจ้าปิยะ โอรสบุญธรรมผู้
นับถือศาสนา катоลิกเป็นมกุฎราชกุมาร ตามแผนการของ
ฟอลคอน เหตุการณ์ได้รุนแรงยิ่งขึ้น เมื่อสมเด็จพระนารายณ์

มหाराชประจวบหนักในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๓๓๑ พระเพทราชาถือโอกาสเข้ายึดอำนาจการปกครอง จับตัวฟอลคอนในข้อหาว่าเป็นกบฏ ฟอลคอนถูกประหารชีวิต ครั้นสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเสด็จสวรรคต พระเพทราชาขึ้นครองราชสมบัติ ลังให้ฝรั่งเศสถอนทหารออกไปจากราชอาณาจักรทันที อิทธิพลของฝรั่งเศส ซึ่งมีอยู่ในขณะนั้น จึงเป็นอันสิ้นสุดลง รวมทั้งสิทธิพิเศษต่าง ๆ และเอกสิทธิทางการศาลที่ชาวตะวันตกได้รับอยู่ในประเทศไทยเป็นอันหมดไปในครั้งกระนั้น ในสมัยต่อมา ความสัมพันธ์กับชาวยุโรปเกือบจะกเลิงโดยสิ้นเชิง คงมีพวกบาทหลวงและชาวเรือที่ผ่านมาเป็นครั้งคราว ไทยกลับมีเอกราชในการศาลอย่างเต็มที่อีกครั้งหนึ่ง

ครั้นต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ประเทศตะวันตกอาศัยอำนาจทางการเมืองแผ่ขยายการค้ามาทางตะวันออกไกล ฉวยโอกาสที่จะนำบทกฎหมายของประเทศตนมาให้แก่คนสัญชาติของตนทุกหนทุกแห่ง เมื่อเกิดสงครามฝิ่น อังกฤษได้บรรลุจุดหมายด้วยการทำสนธิสัญญากับจีนเมื่อค.ศ. ๑๘๔๒ (พ.ศ. ๒๓๘๕) ต่อมาจีนก็ต้องทำสัญญากับต่างประเทศอีกหลายฉบับ เป็นผลให้จีนต้องตกอยู่ในระบบสภาพนอกอาณาเขต ต่อมา นายพลเรือเฟอร์รี นำเรือรบบุกเข้าไปในน่านน้ำญี่ปุ่น ในไม่ช้าชาติตะวันตกก็ได้เข้าทำสัญญาต่าง ๆ กับพวกโซกุน เป็นเหตุให้ญี่ปุ่นต้องตกอยู่ในระบบสภาพนอกอาณาเขตเช่นเดียวกัน

ระบบสภาพนอกอาณาเขตที่ประเทศตะวันตกนำมาใช้นี้ มักจะมีข้ออ้างว่า กฎหมายตลอดจนวิธีพิจารณาความไม่เป็นไปตามแนวความคิดในด้านความยุติธรรม เช่นอ้างว่าระบบกฎหมายของจีนแตกต่าง และรุนแรงกว่าของอังกฤษ แต่ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ ความผิดฐานลักแกะหรือม้า หรือลักเงินมากกว่าหนึ่งซิลลิงก์ ตามกฎหมายอังกฤษผู้กระทำผิดจะต้องรับโทษถึงประหารชีวิต จะว่ากฎหมายของสองประเทศห่างไกลกันก็คงไม่ได้ จีนมุ่งถึงผลของการกระทำ แต่อังกฤษมุ่งถึงเจตนาของผู้กระทำ ส่วนที่แตกต่างกันอย่างมากอยู่ที่ความรับผิดชอบ ตามแนวความคิดของจีน เมื่อมีใครคนหนึ่งถูกฆ่าอีกคนหนึ่งต้องเอาชีวิตมาชดใช้ไม่ว่าเขาจะเป็นผู้กระทำผิดที่แท้จริงหรือไม่ ถ้ามีคนฆ่าตัวเองที่ประทับบ้านของใคร ผู้นั้นต้องรับผิดชอบด้วย ข้อนี้อังกฤษอ้างว่าจีนใช้จารีตนครบาล แต่อังกฤษเอง แม้จะได้เลิกวิธีการนี้ในประเทศของตนตั้งแต่ครั้งแรกของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ แต่ทฤษฎีนี้ยังคงเป็นกฎหมายที่ใช้อยู่ในกรณีพิพาทระหว่างอังกฤษและจีนอยู่นั่นเอง (*)

ญี่ปุ่นตกอยู่ในระบบสภาพนอกอาณาเขต เมื่อ ค.ศ. ๑๘๕๘ (พ.ศ. ๒๔๐๑) ญี่ปุ่นได้พยายามปรับปรุงประมวลกฎหมายและวิธีพิจารณาความ โดยนำกฎหมายของฝรั่งเศสมาเป็นหลักในการร่างประมวลกฎหมายอาญา ใช้กฎหมาย

(*) Victor Purcell "The Relinquishment by The United States of Extraterritoriality in Siam", Journal of The Malasian Branch, Royal Asiatic Society 1964 . Vol. 37 Part 1. pp 99, 100

เยอรมันเป็นหลักในการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การปฏิรูปกฎหมายของญี่ปุ่นสำเร็จลุล่วงไป และกลับคืนสู่ฐานะมีเอกราชในการศาลในปี ค.ศ. ๑๘๙๙ (พ.ศ. ๒๔๔๒)

จีนพยายามปรับปรุงกฎหมายของตนให้ทันสมัยในสมัยราชวงศ์แมนจู แต่ไม่บรรลุผล ภายหลังการปฏิวัติในปี ค.ศ. ๑๙๑๑ (พ.ศ. ๒๔๕๔) ประเทศได้ถูกแบ่งแยกอยู่ภายใต้การปกครองของขุนศึกเป็นเวลาหลายปี เมื่อจีนคณะชาติเข้าครองอำนาจ จีนจึงสามารถได้สิทธิคืนมา แต่สิทธิสภาพนอกอาณาเขตของชาวต่างประเทศยังคงมีอยู่ จนกระทั่งเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง

ในระหว่างที่มีการแสวงหาอาณานิคมของประเทศตะวันตกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศไทยเป็นประเทศเดียวที่ยังคงรักษาเอกราชไว้ได้ ทั้งนี้ ชาวต่างประเทศให้ความเห็นว่า เพราะการแข่งขันแย่งชิงกันระหว่างอังกฤษและฝรั่งเศสประการหนึ่ง กับเพราะพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์ไทยอีกประการหนึ่ง (๑) อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยจะต้องผ่อนปรนยอมทำสนธิสัญญากับประเทศตะวันตก โดยยอมให้สิทธิสภาพนอกอาณาเขตทำนองเดียวกับจีน และญี่ปุ่น แต่ไทยสามารถปลดเปลื้องสิทธิสภาพนอกอาณาเขตของชาวต่างประเทศไปได้ก่อนจีน

ขณะที่อังกฤษได้ขยายการค้า ทั้งหลักอยู่ในอินเดียและพม่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์ ย่อมเป็น

(๑) *ibid* p. 101.

ที่พิศมัยของอังกฤษไม่น้อย อังกฤษก็เข้ามาเกี่ยวข้องกับประเทศไทย เริ่มด้วยการขอเช่าเกาะบีนังจากเจ้าพระยาไทรบุรี เป็นที่ตั้งสถานที่ของบริษัทยีนต์ตะวันตก ขณะนั้นไทยกำลังมีศึกต้องรบพุ่งติดพันอยู่กับพม่าในระหว่างรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ไทยจึงไม่คิดจะห้ามปราม ต่อมา อังกฤษไปขอเช่าเกาะสิงคโปร์จากสุลต่านมัวตังอีก แล้วเริ่มดำเนินการจะเข้าครอบครองเมืองมะลายูไว้ในอำนาจทั้งหมด ไทยและอังกฤษเกิดบาดหมางกันจนเกือบจะรบกัน บังเอิญ อังกฤษรบกับพม่า อังกฤษจึงหันมาทำไมตรีกับไทย ส่งร้อยเอก เซอร์ เบอร์นี มาให้คำมั่นแก่ไทยในความเป็นมิตรของรัฐบาลอังกฤษและความปรารถนาจะปลูกฝังความเข้าใจอันดี และเพื่อชี้แจงเรื่องราวเกี่ยวกับสงครามพม่า การเจรจาสำเร็จผล ทำสัญญากันเมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๕ นับว่าเป็นสัญญาฉบับแรกที่ไทยทำไว้กับต่างประเทศในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เรียกว่า **สัญญา เบอร์นี (Burney Treaty)** ไทยและอังกฤษรักษาสันติไมตรีไว้ได้ประมาณ ๒๐ ปี ระหว่างนั้นอเมริกาแย่งชิงมาขอทำหนังสือสัญญาทางไมตรี พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าฯ ให้ทำหนังสือสัญญากับอเมริกาอีกชาติหนึ่ง เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๖ อนุญาตให้คนอเมริกันมาค้าขายเป็นทำนองเดียวกับสัญญาที่ทำไว้กับอังกฤษ เรียกว่า **สัญญา โรเบิร์ตส์ (Roberts Treaty)** ครั้น พ.ศ. ๒๓๙๓ อังกฤษแย่งให้เซอร์เจมส์ บรักเป็นทูตมาขอแก้ไขสัญญาซึ่ง เซอร์ เบอร์นีทำไว้ เพื่อให้อังกฤษมีสิทธิสภาพนอกอาณาเขตดังที่อังกฤษทำไว้กับจีน แต่ไทยไม่ยอมแก้ไข อเมริกาได้แย่งทูตมาขอแก้ไขเหมือนกันแต่ไทยไม่ยอมปรึกษาคำย

เมื่อเซอร์เจมส์ บรักไม่สามารถแก้ไขสัญญาได้สำเร็จ รัฐบาลอังกฤษส่งเซอร์ จอห์น เบาริงก์ เจ้าเมืองฮ่องกง ซึ่งบัญชาการทั้งปวงของอังกฤษทางตะวันออกให้จัดการให้ไทย ยอมทำหนังสือสัญญา แม้ถึงจะต้องรပ်พองอย่างทีประเทศจีน ก็ให้ทำจนได้(๑) ขึ้นแรก เซอร์ จอห์น เบาริงก์ มีหนังสือเป็นทำนองข่มขู่มาก่อน เป็นใจความว่า กษัตริย์ของเขา ให้เข้ามาทำสัญญาไมตรีค้าขายและการอื่น ๆ หลวยอย่างเพื่อ จะให้บ้านเมืองเจริญขึ้น ในทะเลเมืองจีนมีเรือรบในบังคับ อังกฤษมากเขาจะเข้ามาเยี่ยมเยียน มิใช่จะมาให้บ้านเมืองไทย คั่นตกใจโดยจะเข้ามาโดยเรือน้อยลำ ขออย่าให้เข้าใจผิดเป็น เหตุขัดขวางทางสัญญาไมตรีค้าขาย เขาไม่อย่าเอากำลัง อำนาจใหญ่ใช้(๒)

ขณะนั้นอยู่ในระหว่างเปลี่ยนรัชกาล พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชสมบัติใน พ.ศ. ๒๓๔๔ พระองค์ได้ทรงปรับปรุงนโยบายต่างประเทศของไทยให้เข้ากับสถานการณ์ เนื่องด้วยทรงตระหนักถึงความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น หากมีการกีดกันการค้าขายทั่วทางการค้าและการเมืองของประเทศตะวันตก เมื่อรัฐบาลอังกฤษส่ง เซอร์จอห์น เบาริงก์ เข้ามาทำสัญญาใหม่ ใน พ.ศ. ๒๓๔๘ จึงมีการลงนามในสัญญาเมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน เรียกว่า **สัญญาเบาริงก์ (Bowring Treaty) ให้อังกฤษมีสิทธิใน**

- (๑) สมเด็จพระราชดำรัสพระราชทานภาพ “พระราชพงสาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๕” (โรงพิมพ์คุรุสภา ๒๕๐๔ พิมพ์ครั้งที่ ๑) หน้า ๓๒๒
- (๒) เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, “พระราชพงสาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๕” (การพิมพ์เกออด ๒๕๐๒) หน้า ๖๒

การค้าเสรีและมีอำนาจศาลกงสุลในประเทศไทย บัดต่อมา
ทั้งสองฝ่ายทำความตกลงอีกฉบับหนึ่ง เรียกว่า **ความตกลง
ปารีส^(๑)** ข้อ ๖ ของสัญญาอ้างเหตุด้วยว่าฝ่ายราชทูต
อังกฤษไม่รู้ภาษาไทย เสนาบดีฝ่ายไทยยอมให้ถือภาษาอังกฤษ
ในหนังสือสัญญาเป็นหลัก ความในสัญญาเกี่ยวกับสิทธิสภาพ
นอกอาณาเขตอันเป็นการจำกัดเอกราชในการศาลของไทยมี
อยู่ในข้อ ๒ ดังนี้

"Any disputes arising between Siamese and British subjects shall be heard and determined by the (British) Consul in conjunction with the proper Siamese officers: and criminal offences will be punished, in the case of English offenders, by the Consul, according to English laws, and in the case of Siamese offenders by their own laws, through the Siamese authorities. But the Consul should not interfere in any matter referring solely to Siamese, neither will the Siamese authorities interfere in questions which only concern the subjects of Her Britanic Majesty".

ความตกลงในปี ค.ศ. ๑๘๕๖ ซึ่งเป็น Supplementary agreement ได้อธิบายความหมายของสัญญาข้อ ๒ ดังกล่าวข้างต้นไว้ดังนี้

"All criminal cases in which both parties are British subjects, or in which the defendant is a British subject, shall be tried and determined by the British Consul alone. All criminal cases in which both parties are Siamese or in which the defendant is Siamese, shall be tried and determined by the Siamese authorities alone".

(๑) ประเทศไทย, op cit., p. 98.

“All civil cases in which both parties are British subjects or in which the defendant is a British subject shall be heard and determined by the British Consul alone. All civil cases in which both parties are Siamese, or in which the defendant is Siamese, shall be heard and determined by the Siamese authorities alone....”

“British subjects, their persons, houses, premises, land, ships or property of any kind, shall not be seized, injured, or in any way interfered with by the Siamese”.

เซอร์จอห์น เบาริงก์ กล่าวว่า โดยส่วนรวมแล้ว ต้องยอมรับว่ากฎหมายไทยดีกว่ากฎหมายจีน แต่คำหานี้ว่า นักโทษต้องคุมขังอย่างทารุณ ความผิดบางอย่างต้องระวางโทษอย่างป่าเถื่อน ถึงกระนั้น เบาริงก์ได้รับว่า ความผิดฐานฆ่าคน ต้องระวางโทษประหารชีวิต แต่มีการลงโทษประหารชีวิตไม่บ่อยนัก ทาสที่มีอยู่ก็ได้รับการปฏิบัติด้วยดี และเชื่อว่าไม่ได้รับการทารุณเยี่ยงทาสของชาวคริสต์ (โรมันคาทอลิก) • ข้อที่เบาริงก์ยกเป็นข้อคำหานี้ว่านักโทษต้องคุมขังอย่างทารุณนั้น อาจจะถูกต้องแต่บางส่วน แต่ต้องไม่ลืมว่าสภาพและขนบธรรมเนียมของแต่ละประเทศหาเสมอเหมือนกันไม่ ส่วนที่กล่าวว่าความผิดบางอย่างต้องระวางโทษอย่างป่าเถื่อนนั้นอาจจะปรากฏในกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัติก็จะเป็นเช่นเดียวกับโทษประหารชีวิตอันเป็นโทษหนักที่สุด ในทางปฏิบัติ ศาลไทยก็มีได้ใช้มาตรการอันน้อยนัก

(๐) Victor Purcell, op cit. p. 101, 102.

ประเทศตะวันตกทวนขวายที่จะทำสัญญากับประเทศ
ตะวันออก ด้วยความมุ่งหมายต่างกัน เช่น อเมริกาต้องการ
จะแสวงหาผลประโยชน์ในทางค้าขายให้สะดวก ส่วนฝรั่งเศส
เคยมีเมืองขึ้นมากในอินเดีย แต่ถูกอังกฤษชิงเอาไปเสียเกือบ
หมด จึงปรารถนาจะหาเมืองขึ้นใหม่ ให้กลับมีอำนาจทาง
ตะวันออกนี้ แต่เมื่อยังไม่มีโอกาส ก็เป็นแต่ทวนขวายขยาย
การค้าไปก่อน อังกฤษ อเมริกา และฝรั่งเศสจึงปรองดอง
อุดหนุนกัน ในการทำสัญญากับประเทศตะวันออก เมื่อชาติ
ใดไปทำสัญญากับประเทศใดแล้ว ก็เปิดช่องให้อีกสองชาติ
ตามไปทำในภายหลัง และให้ได้รับประโยชน์อย่างเดียวกัน
เมื่ออังกฤษทำสัญญากับจีนแล้ว อเมริกากับฝรั่งเศสก็ไปทำ
กับจีนบ้าง ดังนั้นพอไทยทำสัญญากับอังกฤษแล้ว อเมริกา
กับฝรั่งเศสก็ขอเข้ามาทำสัญญาในทำนองเดียวกับอังกฤษ
ต่อมาก็มีประเทศอื่นขอทำสัญญาทำนองเดียวกับอังกฤษอีก
ซึ่งไทยไม่อาจปฏิเสธประเทศนั้น ๆ ได้ จึงมีสนธิสัญญาเกิดขึ้น
ในรัชสมัยสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รวม ๔ ประเทศ (๑)
คือ

๑. อังกฤษ	ทำสนธิสัญญาเมื่อ	พ.ศ. ๒๓๙๘
๒. อเมริกา	..	พ.ศ. ๒๓๙๙
๓. ฝรั่งเศส	..	พ.ศ. ๒๓๙๙
๔. เคนมาร์ก	..	พ.ศ. ๒๔๐๐
๕. โปรตุเกส	..	พ.ศ. ๒๔๐๒
๖. ซอลันดา	..	พ.ศ. ๒๔๐๓
๗. เยอรมัน	..	พ.ศ. ๒๔๐๔

(๑) สมเด็จพระมหาคณาจารย์ราชานภาพ op. cit. p. 326

๔. สวีเดนกับนอร์เวย์ ทำสนธิสัญญาเมื่อพ.ศ. ๒๔๑๑

๕. เบลเยี่ยม .. พ.ศ. ๒๔๑๑

อิตาลีกำลังปรึกษา ออสเตรีย-ฮังการี และสเปนกำลังเตรียมมาขอทำสัญญา ก็พอดีสิ้นรัชกาลที่ ๔ ต่อมาประเทศเหล่านั้นได้ทำสนธิสัญญาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ

อิตาลี ทำสนธิสัญญาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๑

ออสเตรีย-ฮังการี .. พ.ศ. ๒๔๑๒

สเปน .. พ.ศ. ๒๔๑๒

จำนวนประเทศที่ได้ทำสัญญากับไทยขณะนั้น รวมถึง ๑๒ ประเทศต่างมีสิทธิสภาพนอกอาณาเขต จำกัดเอกราช ในทางศาลของไทย สัญญาทุกฉบับคงมีข้อความทำนองเดียวกับสัญญาที่ทำไว้กับอังกฤษ เพียงแต่ว่าบางฉบับอาจมีเนื้อความต่างกันไปบ้าง

ต่อมารัสเซียได้ทำสัญญากับไทย ได้สิทธิสภาพนอกอาณาเขตในปี พ.ศ. ๒๔๔๒ แม้แต่ญี่ปุ่นซึ่งเป็นชาวตะวันออกแท้ ๆ ก็พลอยได้สิทธิไปด้วยโดยสนธิสัญญา ซึ่งทำขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๑

อาจมีข้อสงสัยว่า ก็เมื่อไทยทำสัญญากับอังกฤษโดยรู้ว่าเสียเปรียบแล้ว เหตุใดจึงยอมทำสัญญากับประเทศอื่น ๆ ต่อมาอีกอย่างเดียวกัน ข้อนั้นเป็นด้วยพระบาทสมเด็จพระ

พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดำริเห็นว่า ถ้าทำสัญญาเช่นนั้น
กับประเทศใดประเทศหนึ่งแต่ประเทศเดียวแล้ว ฐานะของ
ประเทศไทยก็จะเหมือนอยู่ในการจับจองของชาตินั้น ถ้าทำ
ให้เหมือนกันเสียหลายชาติ แม้เสียเปรียบในข้อสัญญา ก็
ได้เปรียบที่เป็นอิสรภาพมั่นคง (.)

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงขยาย
ความเจริญของบ้านเมือง มีการไปรษณีย์โทรเลขติดต่อกับต่าง
ประเทศ ยกเลิกทาส สร้างการรถไฟ เริ่มการชลประทาน
สร้างการประปา โรงพยาบาล ได้มีการจัดรูปการปกครอง
ของกระทรวงทบวงกรมให้ทันสมัย ตลอดจนระบบการศาล
ตามแนวของประเทศตะวันตก และจัดตั้งคณะกรรมการร่าง
ประมวลกฎหมายตามแบบของกฎหมายยุโรป

การเปลี่ยนแปลงอันใหญ่หลวงครั้งนี้ ก่อให้เกิดความ
รู้สึกอยู่ในตัวว่า ระบบสภาพนอกอาณาเขตย่อมไม่เหมาะแก่
การที่จะใช้ต่อประเทศตะวันออกซึ่งมีศาลอันทันสมัย สามารถ
ใช้กฎหมายของประเทศตะวันตก และมีความสำนึกต่อความ
รับผิดชอบระหว่างประเทศได้แล้ว แต่ถึงกระนั้น ชาตินิยุโรป
ยังคงอาศัยสิทธิสภาพนอกอาณาเขตอันเป็นคุณต่อกันในบังคับ
ของตน ในชั้นเดิมก็เพื่อประโยชน์เฉพาะชาวยุโรปเท่านั้น
ซึ่งเป็นภาวะที่ไทยต้องใช้ความอดทนอย่างมากอยู่แล้ว ชาติ
นิยุโรปยังตีความขยายสิทธินี้ครอบคลุมไปถึงชาวเอเชียซึ่งเป็น
พลเมืองในอาณานิคมของชาตินั้น ๆ แสวงได้มาอีกด้วย อัน

(.) *ibid.*, p. 326.

เป็นผลให้ศาลไทยไม่มีอำนาจเหนือชาวเขมร ญวน ลาวที่มา
จากอินโดจีน ชาวชะวา มะลายู พม่า จีน ที่เกิดในมาเก๊า
หรือฮ่องกง และอินเดียตะวันออก แม้ว่าคนเหล่านี้จะมีถิ่น
ที่อยู่ถาวรในประเทศไทยแล้วก็ตาม คนเหล่านี้อาจจะทำการ
ใดๆ อันใดเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายไทย ไทยก็ไม่มีอำนาจ
ที่จะบังคับบัญชา ศาลกงสุลเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัย ซึ่งได้
ปฏิเสธการที่จะใช้กฎหมายไทยอยู่เนืองๆ ทั้งยังปราศจาก
บุคคลที่ทรงความรู้ทางกฎหมายอีกด้วย ใช่แต่เท่านั้น ยังมี
การขยายความต่อไปถึงบุคคลในอารักขาของชาตินั้นๆ แม้จะ
ไม่ใช่คนในอาณานิคมก็ตาม ถ้าเจ้าตัวไม่ประสงค์ขึ้นศาลไทย
ไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายไทย เพียงแต่คนเหล่านี้ขอขึ้น
ทะเบียนเป็นบุคคลในอารักขาของชาติดังกล่าว เขาก็จะมี
สิทธิสภาพนอกอาณาเขตเช่นเดียวกัน คนไทยโดยกำเนิดแท้ๆ
บางที่ยังไปติดต่อสถาบันต่างประเทศ ของจดทะเบียนเป็น
บุคคลในอารักขาของชาติที่มีสิทธิสภาพนอกอาณาเขตก็มี สิทธิ
พิเศษของคนเหล่านี้กระทบกระเทือนต่ออำนาจฝ่ายบริหารไป
ด้วย เช่น ดำรงจับกุมบุคคลเหล่านี้ ในกรณีที่ต้องหาว่า
กระทำความผิดกฎหมาย ศาลกงสุลของต่างประเทศอาจสั่งปล่อย
บุคคลเหล่านั้นเสียได้ เลยเป็นช่องทางให้กงสุลต่างประเทศ
ในสมัยนั้นแผ่อิทธิพลของประเทศตน โดยช่วยป้องกันคนใน
บังคับของตนที่กระทำความผิด อำนาจของประเทศไทยใน
การรักษาความสงบเรียบร้อยและความศักดิ์สิทธิ์ของตัวบท
กฎหมายภายในประเทศจึงลดน้อยถอยลง ชาวจีนซึ่งมีอยู่ใน
ราชอาณาจักรเป็นจำนวนมากและไม่มีสิทธิพิเศษ เริ่มขอเข้า
เป็นคนในบังคับของประเทศต่าง ๆ เพื่อไม่ต้องอยู่ภายใต้

อำนาจกฎหมายและศาลไทย หนังสือกัมกัณสิทธิได้มีการซื้อขายอย่างลับ ๆ โดยทั่ว ๆ ไป(๑)

นอกจากนี้ ชาติตะวันตกได้อาศัยสนธิสัญญาซึ่งให้เอกสิทธิไม่ต้องอยู่ในบังคับของศาลไทย แปลความต่อไปอีกว่า รวมถึงการไม่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายไทยด้วย เว้นแต่ประเทศนั้น ๆ จะยอมรับ จึงเป็นผลให้เกิดความลำบากแก่ไทยอย่างยิ่ง ไทยผ่อนปรนให้เท่าใด กลับเห็นเป็นความอ่อนแอของไทยไปเสียสิ้น ไทยได้พยายามปรับปรุงประเทศอย่างจริงจัง ทำให้ต้องมีภาระใช้จ่ายอย่างสูง แต่รายได้ก็ถูกจำกัด โดยข้อสัญญาที่จะเก็บภาษีขาเข้าไม่เกินร้อยละสามเสียอีก ไทยรู้สึกถึงภัยอันตรายอันใหญ่หลวงเผชิญหน้าอยู่ พยายามให้ได้เอกราชทางศาลคืนมา และให้พ้นจากข้อจำกัดสิทธิในเรื่องภาษี โดยมีการดำเนินการเป็นขั้น ๆ ต้องใช้สติปัญญา ความอดทนและใช้เงิน และแม้แผ่นดินบางส่วน เพื่อแลกกับเอกราชในทางศาล

สนธิสัญญาทั้งหลายมีข้อผูกมัดไทยแต่ฝ่ายเดียว ไม่มีเงื่อนไขแห่งการสิ้นสุด (เว้นแต่สัญญาที่ทำไว้กับญี่ปุ่นและรัสเซีย) การเลิกหรือแก้ไขสนธิสัญญาไม่อาจทำได้ เว้นแต่ประเทศคู่สัญญาจะให้ความยินยอม ฉะนั้น แม้ไทยจะมีข้อเสนอแนะก็ดี คำขอร้องก็ดี คำวิงวอนก็ดี จึงได้รับการ

(๑) Francis Bowes Sayre, "The Passing Extraterritoriality", The America Journal of International Law, Vol. 22, 1928, p. 73.

เหลียวแล และความเห็นอกเห็นใจน้อยมาก ไทยต้องใช้ความออกทนพยายามแก้ไขเรื่อยมา ใต้เอกราชในทางศาลเพิ่มขึ้นคราวละเล็กละน้อย ซึ่งบางคราวต้องซื้อหามาด้วยราคาแพงอย่างยิ่ง การสังเกตว่า อังกฤษแสวงอาณานิคมอยู่ทางพม่าและมลายู ส่วนฝรั่งเศสแสวงอาณานิคมทางแหลมอินโดจีน ไทยอยู่ระหว่างอิทธิพลของชาติใหญ่สองชาตินี้ กลายเป็นรัฐกั้นชน สนธิสัญญาที่บีบบังคับประเทศไทยอยู่ที่อังกฤษหรือฝรั่งเศสเป็นสำคัญ ชาติอื่น ๆ เป็นแต่พลอยดีโอกาสตามอย่างไปด้วยเท่านั้น การเจรจาเพื่อผ่อนคลายสิทธิทั้งหลายของชาวต่างประเทศ จึงต้องมุ่งผลความสำเร็จในการเจรจากับอังกฤษและฝรั่งเศสเป็นเบื้องต้น เพื่อให้การเจรจากับประเทศอื่น ๆ ประสบข้อยุ่งยากน้อยลง

การพยายามในครั้งแรก ได้ทำสนธิสัญญากับอังกฤษฉบับ พ.ศ. ๒๔๑๗ (ค.ศ. ๑๘๗๔) ศาลไทยในภาคเหนือกลับมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่คนในบังคับอังกฤษถูกฟ้องหาว่ากระทำความผิดฐานปล้น ไม่ว่าบุคคลนั้นมีหนังสือสำหรับตัวแสดงว่าเป็นคนในบังคับอังกฤษหรือไม่ สำหรับความผิดฐานอื่น ๆ ถ้าคนในบังคับอังกฤษมีหนังสือสำคัญสำหรับตัว ศาลไทยไม่มีอำนาจเหนือบุคคลเหล่านั้น ส่วนคดีแพ่ง ศาลไทยที่เชียงใหม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เกิดขึ้น ในระหว่างคนไทยและคนในบังคับอังกฤษที่ไม่มีหนังสือสำคัญสำหรับตัว ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และลำปาง แต่ไม่มีอำนาจเหนือคนในบังคับอังกฤษที่มีหนังสือสำคัญสำหรับตัว เว้นแต่บุคคลเหล่านั้นจะยินยอมอยู่ในอำนาจศาลไทย ส่วนคดีแพ่งที่คนอังกฤษพิพาทกันเองต้องส่งมาให้กงสุลอังกฤษที่กรุงเทพฯ

พิจารณาพิพากษา ต่อมาได้ยกเลิกสนธิสัญญาฉบับนี้ และใช้
สนธิสัญญา พ.ศ. ๒๔๒๖ (ค.ศ. ๑๘๘๓) แทน^(๑)

ตามสัญญา พ.ศ. ๒๔๒๖ ใช้บังคับเฉพาะในจังหวัด
ภาคเหนือเท่านั้น กติแพ่งและอาญาที่เกิดขึ้นในจังหวัดเชียง-
ใหม่ ลำปาง ลำพูน ระหว่างบุคคลในบังคับอังกฤษ หรือ
ซึ่งบุคคลในบังคับอังกฤษเป็นโจทก์หรือจำเลย ต้องพิจารณา
ตามกฎหมายไทยโดยศาลไทยซึ่งตั้งอยู่ที่เชียงใหม่ แต่กงสุล
อังกฤษที่เชียงใหม่มีสิทธิที่จะร่วมการพิจารณาและให้คำแนะนำแก่ผู้พิพากษาได้ มีอำนาจถอนคดีก่อนที่ศาลไทยพิพากษา
ไปพิจารณาในศาลกงสุลที่เชียงใหม่ในกรณีที่จำเลยเป็นคน
ในบังคับอังกฤษ และคนในบังคับอังกฤษเป็นคู่ความฝ่ายใด
ฝ่ายหนึ่ง อาจอุทธรณ์มายังกรุงเทพฯ ถ้าจำเลยเป็นคนใน
บังคับอังกฤษ ให้ถือว่าคำวินิจฉัยของกงสุลเยนเนอร์ลที่
กรุงเทพฯ เป็นที่สุด กล่าวอีกนัยหนึ่ง ในจังหวัดภาคเหนือที่
กำหนดไว้ อังกฤษยอมให้ไทยใช้กฎหมายของไทยและใช้
อำนาจศาลเหนือคนในบังคับอังกฤษ แต่อังกฤษมีสิทธิถอน
คดีที่จำเลยเป็นคนในบังคับอังกฤษ ไปพิจารณาชี้ขาดเสียเอง
อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลไทย อาจตกไปสู่การวินิจฉัยของ
อังกฤษได้อย่างไรก็ดี การแก้ไขทั้งนี้คงแก้ปัญหาย่างยากไปได้
บ้าง ความสำคัญจึงตกอยู่ที่ความสามารถของศาลไทยที่จะ
ดำเนินการในการให้ความยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ศาล-
ไทยได้พิสูจน์ความสามารถให้ประจักษ์ โดยมีจำนวนคดีน้อย

(๑) หลวงจักรปรานีศรีวิสุทธิ “เอกสารในการศาล” หนังสือที่ระลึก
ในการเสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลแพ่ง
และศาลฎีกา (พระนคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ ๒๕๐๖) หน้า ๔๒

มากที่ถูกถอนไป อังกฤษได้รับความพอใจ จึงมีการขยายวิธีการเช่นว่านี้ไปใช้บังคับแก่จังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนืออีกในปี ค.ศ. ๑๘๘๔, ๑๘๘๕ และ ๑๘๘๖ ต่อมาเมื่อทำสัญญาในปี ค.ศ. ๑๙๐๕ ความตกลงเช่นว่านี้ได้พยายามใช้บังคับแก่คน บังคับอังกฤษทั่วราชอาณาจักร

ความตกลงฉบับอังกฤษดังกล่าว เป็นเหตุให้ฝรั่งเศส ยอมตกลงในทำนองเดียวกัน และทำสัญญาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๗ (ค.ศ. ๑๙๐๔) สัญญาข้อ ๑๒ กำหนดให้พลเมืองฝรั่งเศสคน ในบังคับหรืออารักขาของฝรั่งเศสได้รับการยกเว้นไม่ต้องอยู่ใน อำนาจของศาลไทย แต่มีข้อชี้ชัดว่าคดีแพ่งหรืออาญาใน จังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน น่าน ที่เกี่ยวกับคนฝรั่งเศส เป็นคู่ความจะต้องฟ้องร้องใน ศาลต่างประเทศของไทย (Siamese International Court) ซึ่งกงสุลฝรั่งเศสมีสิทธิที่จะ เข้าร่วมการพิจารณาและถอนคดีไปพิจารณาเอง ถ้าคดีนั้น ๆ คนฝรั่งเศสหรือคนในอารักขาของฝรั่งเศสเป็นจำเลย ที่เรียก ชื่อศาลเป็นภาษาอังกฤษว่า Siamese International Court แท้จริงหาใช่ศาลระหว่างประเทศไม่ เป็นชื่อใหม่ของศาลไทย ซึ่งตั้งขึ้นตามสัญญาที่ทำไว้กับอังกฤษดังกล่าวข้างต้น เป็น ศาลที่ตั้งขึ้นและอยู่ในความควบคุมของรัฐบาลไทยทั้งสิ้น รัฐบาลไทยเป็นผู้คัดเลือกและจ่ายเงินเดือนแก่ผู้พิพากษาเป็น เรื่องระหว่างประเทศในความหมายแต่เพียงว่า ศาลเช่นว่านี้ มีอำนาจพิจารณาเฉพาะคดีที่ชาวต่างประเทศเป็นคู่ความ และกงสุลต่างประเทศมีสิทธิร่วมการพิจารณาและถอนคดี บางประเภท อย่างไรก็ตามที่กงสุลฝรั่งเศสได้ใช้สิทธิถอนคดี น้อยมาก(*)

(*) Francis Bowes Sayres, op cit, pp. 75, 76, 77,

เคนมาร์กและอิตาลีได้ยอมตกลงกับไทยตามแนวเดียว
กัน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๘ (ค.ศ. ๑๙๐๕)

ความตกลงทั้งหลายกับอังกฤษ ฝรั่งเศส เคนมาร์ก
และอิตาลี ในขณะนั้นคงเป็นข้อความที่ใช้บังคับเฉพาะจังหวัด
ภาคเหนือตามที่กำหนดไว้ คนสัญชาติของประเทศนั้นๆ โดย
ส่วนรวมยังคงได้รับการยกเว้นไม่ต้องอยู่ในอำนาจของศาลไทย

ที่ไทยทำสนธิสัญญากับญี่ปุ่นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๑ (ค.ศ.
๑๘๙๘) ไทยให้สิทธิสภาพนอกอาณาเขตแก่คนในบังคับ
ญี่ปุ่น แต่เป็นการชั่วคราว จะสิ้นสุดเมื่อไทยได้ใช้ประมวล
กฎหมายบริบูรณ์แล้ว ส่วนที่ไทยทำสนธิสัญญากับรัสเซียเมื่อ
พ.ศ. ๒๔๔๒ (ค.ศ. ๑๘๙๙) นั้นต่างฝ่ายจะปฏิบัติต่อกัน
อย่างเดียวกับชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งเกี่ยวกับศาล
การพาณิชย์และการเดินเรือ แต่ภาคีแต่ละฝ่ายอาจบอกเลิก
เมื่อใดก็ได้ โดยบอกกล่าวให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบล่วงหน้าก่อน
หกเดือน

เนื่องจากการตีความหมายของสัญญาที่ทำไว้กับอังกฤษ
และฝรั่งเศสกว้างขวางไปถึงคนที่อยู่ในความอารักขา ที่พลอย
มีสิทธิสภาพนอกอาณาเขตด้วย ทำให้จำนวนคนในความ
อารักขาและในบังคับของชาติที่มีสิทธิสภาพนอกอาณาเขตมาก
ขึ้น ไทยจึงทำความตกลงวางระเบียบการจดทะเบียนให้แน
นอน โดยทำเป็นข้อตกลงกับอังกฤษเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๒
(ค.ศ. ๑๘๙๙) กับฮอลันดาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๔ (ค.ศ. ๑๙๐๑)

กับฝรั่งเศส เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๗ (ค.ศ. ๑๙๐๔) กับอิตาลี
และเดนมาร์กเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๘ (ค.ศ. ๑๙๐๕)

การเจรจาขอแก้ไขสนธิสัญญาอัน เป็นการจำกัดเอก-
ราชในทางศาลของไทยกับฝรั่งเศสและอังกฤษ เป็นไปด้วย
ความลำบากอย่างยิ่ง บางคราวแม้แต่เป็นเพียงผ่อนคลาย
สิทธิสภาพนอกอาณาเขตลงไปเพียงส่วนน้อย ไทยต้องมีสิ่ง
ตอบแทนแลกเปลี่ยนด้วยราคาแพง ดังเช่น ต่อมา พ.ศ.
๒๔๕๐ (ค.ศ. ๑๙๐๗) ฝรั่งเศสยอมให้คนเอเชียในบังคับ
และอารักขาของฝรั่งเศสอยู่ใต้อำนาจอศาลไทย แต่ไทยต้อง
ยอมให้คนเหล่านั้นที่อยู่ในประเทศไทยมีสิทธิเช่นเดียวกับคน
ไทยโดยกำเนิดทุกประการ และให้กงสุลฝรั่งเศสมีสิทธิถอน
คดีจากศาลไทยไปพิจารณาเสียเองได้ทุกคดี ถ้าจำเลยเป็นคน
ในบังคับหรืออารักขาฝรั่งเศสที่จดทะเบียนไต่สวนสถานทูตฝรั่งเศส
ก่อน พ.ศ. ๒๔๕๐ หากจำเลยนั้นอุทธรณ์คำพิพากษา
ของศาลไทย ศาลอุทธรณ์จะต้องประกอบด้วยผู้พิพากษาชาว
ยุโรปสองคนลงนามร่วมด้วย ในที่สุดสนธิสัญญาดอนท้าย
ระบุว่า พรหมแดนระหว่างไทยกับอินโดจีนจะต้องมีการปรับ
ปรุงใหม่ ครั้นนั้น ไทยต้องยอมยกเมืองพระตะบอง เสียม-
ราฐ และศรีโสภณให้ฝรั่งเศส แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับคนใน
บังคับฝรั่งเศสซึ่งไม่ใช่ชาวเอเชียคงมีสิทธิอย่างเดิม

ครั้น พ.ศ. ๒๔๕๒ (ค.ศ. ๑๙๐๙) ไทย และ
อังกฤษ ทำสนธิสัญญาขึ้นคล้ายกับที่ไทยได้ทำไว้กับฝรั่งเศส
มีผลใช้บังคับได้ทั้งชาวอังกฤษและชาวเอเชียที่อยู่ในบังคับ
อังกฤษ แต่ไทยต้องยอมให้คนในบังคับอังกฤษที่อยู่ในประ-

เทศไทยมีสิทธิเช่นเดียวกับคนไทยโดยกำเนิด และกงสุล
อังกฤษมีสิทธิที่จะถอนคดีจากศาลไทยไปพิจารณาเสียเองได้
ถ้าจำเลยเป็นคนในบังคับอังกฤษที่จดทะเบียนไว้ก่อนวันทำ
สนธิสัญญา และคดีไม่อยู่ในขอบเขตของกฎหมายไทยที่ประ-
กาศใช้ตามปกติ นอกจากนั้นคดีที่คนในบังคับอังกฤษเป็น
จำเลย ต้องมีที่ปรึกษากฎหมายชาวยุโรปนั่งพิจารณาในฐานะ
เป็นผู้พิพากษาด้วย ถ้าจำเลยนั้นไม่ใช่คนเอเชีย ศาลต้อง
พิพากษาตามความเห็นของที่ปรึกษากฎหมายชาวยุโรปผลของ
สนธิสัญญานี้ ไทยต้องยอมยกดินแดนรัฐกลับคืน ตรัง
กานู และปลัดให้อังกฤษ ชัยกำหนดในเรื่องที่ปรึกษากฎหมาย
ชาวยุโรปไม่มีเวลาจำกัดไว้ รวมความแล้วไทยต้องให้ทุก
สิ่งทุกอย่างตามที่อังกฤษต้องการ เพื่อให้ได้มาซึ่งเอก-
ราชทางศาลบางส่วนเท่านั้น(*)

พ.ศ. ๒๔๕๖ (ค.ศ. ๑๙๑๓) เคนมาร์กได้ทำสนธิ
สัญญากับประเทศไทยมีความทำนองเดียวกับสนธิสัญญาระ-
หว่างไทยกับอังกฤษดังกล่าวข้างต้น

สงครามโลกอุบัติขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗ (ค.ศ. ๑๙๑๔)
ประเทศไทยภายใต้การนำของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัว ได้ประกาศสงครามกับประเทศเยอรมัน และ
ออสเตรีย-ฮังการี ส่งกองทหารอาสาไปฝรั่งเศส เมื่อฝ่าย
พันธมิตรชนะสงคราม ได้มีการลงนามในสัญญาสันติภาพกับ

(*) Francis Bowes Syres "Siam's Fight for Sover-
ignty," The Atlantic Monthly, November, Vol.
140, 1927, p 677.

ประเทศทั้งสองนั้นในปี พ.ศ. ๒๔๖๒ ประเทศทั้งสองได้ยอม
 เลิกสิทธิต่าง ๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทยตามสนธิสัญญาเดิม
 รวมทั้งสิทธิเกี่ยวกับอำนาจอศาลด้วย เป็นผลว่า นับแต่บัดนั้น
 ไทยกลับมีเอกราชในการศาลอย่างบริบูรณ์เท่าที่เกี่ยวกับคน
 ชาติเยอรมันและออสเตรีย-ฮังการี แต่คงมีอีกหลายประเทศ
 ที่ยังผูกมัดไทยอยู่ โดยไม่ยอมแก้ไขให้ไทยได้รับเอกราชในการ
 ศาลประเทศไทยในฐานะเป็นฝ่ายพันธมิตรชนะสงคราม ได้มี
 โอกาสเข้าร่วมประชุมโต๊ะกลมที่เมืองแวร์ซายส์ ผู้แทนของ
 ไทยได้เรียกร้องต่อที่ประชุม ขอให้ประเทศไทยได้มีอิสระ
 เสรีพ้นจากข้อจำกัดด้วยสนธิสัญญาอันล้าสมัยด้วยข้อความว่า
*"We have all been fighting shoulder to shoulder for
 the rights of small nations and for the great cause
 of humanity. If, as so often proclaimed, we have in
 thruth been fighting to protect the weak against the
 rapacious strong and to remove some of the old
 injustices that make for war, is it not right or fair
 that Siam should be freed from the outworn treaty
 restrictions of an earlier day which under the changed
 conditions in Siam have lost all reason for existence?"*

นักการทูตในที่ประชุม ต่างใช้โวหารที่ไพเราะบาย
 เบี่ยงกันไปมา แต่ในท่ามกลางนักการทูตของพันธมิตรนี้เอง
ประธานาธิบดีวิลสัน ได้แสดงท่าทีอันแน่อน โดยกล่าวว่า
*"You are right. America will give to Siam a new
 treaty relinquishing the old extraterritorial rights,
 and she will give it as an act of justice, freely
 and without price"(1)*

ต่อมาอเมริกาได้ทำสนธิสัญญานับใหม่กับไทย เมื่อ
 พ.ศ. ๒๔๖๓ (ค.ศ. ๑๙๒๐) ตามที่ประธานาธิบดีวิลสัน
 (.) *ibid.*, pp. 677, 678.

ให้สัญญาไว้ โดยยอมเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขต แต่มีเงื่อนไขว่าในกรณีที่คนอเมริกันเป็นคู่ความ ถ้าคู่ความชาวอเมริกันร้องของกงสุลอเมริกัน เห็นเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมแล้ว มีสิทธิถอนคดีนั้นจากศาลไทยได้ ทั้งนี้ จนกว่าประเทศไทยจะได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายฉบับสุดท้ายแล้วเป็นเวลา ๕ ปี

ประเทศอื่น ๆ ที่มีอำนาจในยุโรปยังคงเฉยเมยต่อข้อเรียกร้องของไทย ต่างยืนยันทิทธิของตนอย่างเอาเปรียบตามเดิม ถ้าไทยจะเชิญชวนประเทศเหล่านั้นให้ทำสนธิสัญญาใหม่ โดยไม่มีประโยชน์ตอบแทนแล้ว ก็ไม่มีทางเป็นไปได้ ไทยติดต่อกับอังกฤษและฝรั่งเศสขอให้ดำเนินการอย่างอเมริกาบ้าง อังกฤษตอบว่าได้ทำสนธิสัญญาผ่อนปรนให้ไทยไปแล้ว เท่าเทียมกับประเทศมหาอำนาจอื่นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๒ ส่วนคำตอบของฝรั่งเศส แม้จะดูเป็นที่น่าพอใจ แต่ออกจะมีหวังน้อย รัฐบาลไทยเห็นว่าวิถีทางที่จะดำเนินไปสู่ความสำเร็จ จำต้องไปเจรจากับกระทรวงการต่างประเทศต่างๆ ในยุโรปด้วยตนเองโดยตรง ถ้าดำเนินงานด้วยวิธีธรรมศาลาสามัญแล้ว ไม่มีทางสำเร็จได้ เพราะเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในกระทรวงการต่างประเทศเหล่านั้น ไม่ทราบสภาพการณ์อันแท้จริงของประเทศไทย และเป็นธรรมดาที่ผู้แทนทางการทูตของประเทศเหล่านั้นในกรุงเทพฯ ย่อมไม่สนใจที่จะละเอื้อมสิทธิต่าง ๆ ที่เคยมีอยู่ช้านาน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงให้พระยาภักดีฉัตรไมตรี (ดร. ฟรานซิส บี. แซร์) ที่ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้เดินทาง

ไป ณ ประเทศต่างๆ ในยุโรป เพื่อดำเนินการเรื่องนี้ โดย
ร่วมมือกับผู้แทนทางการทูตของไทยในประเทศนั้นๆ

การเจรจาได้เริ่มที่ประเทศฝรั่งเศส มีอุปสรรคหลาย
ประการ ในที่สุดความพยายามของฝ่ายไทยบรรลุผลสำเร็จ
มีการลงนามในสนธิสัญญาเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๘
ฝรั่งเศสยอมให้ประเทศไทยมีเอกราชในการศาล แต่ฝรั่งเศส
มีสิทธิในการถอนคดีไปจากศาลไทยอย่างจำกัด ทำนองเดียวกับ
ที่ไทยได้ทำไว้กับอเมริกา ต่อจากนั้นผู้แทนไทยได้เข้าไป
เจรจากับรัฐบาลอังกฤษ แม้จะเจรจาดำเนินการแล้ว
จะมีการแก้ไขสนธิสัญญา ก็ต้องประสบกับปัญหาปลีกย่อยอีก
มากมาย แต่ก็สามารถตกลงกันได้ ในที่สุด การเจรจากับฮอลันดา
โปรตุเกส สเปน เดนมาร์ก นอร์เวย์ สวีเดน อิตาลี ได้
บรรลุผลในลำดับต่อมา ซึ่งบางประเทศก็ต้องใช้ความพยายาม
ด้วยความยากบ้าง บางประเทศก็ง่าย ส่วนเบลเยียมตกลงกัน
ที่กรุงเทพฯ เป็นอันว่าหลังจากอเมริกาได้ทำเป็นตัวอย่างใน
การคืนเอกราชในการศาลให้แก่ไทยแล้ว ต่อมาระหว่าง พ.ศ.
๒๔๖๖ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๘ ประเทศอื่นๆ ที่มีทางไมตรีกับ
ไทยก็พากันคล้อยตาม ยอมเปลี่ยนสนธิสัญญาใหม่ทุกประเทศ
ตกลงให้คนชาติและในบังคับของตนอยู่ภายใต้อำนาจกฎหมาย
และศาลไทยทั้งคดีแพ่งและอาญาโดยบริบูรณ์ แต่คงสงวน
สิทธิที่จะถอนคดีที่คนของประเทศนั้นๆ เป็นจำเลยได้ภายใน
เวลา ๕ ปี นับจากเวลาที่ประเทศไทยประกาศใช้ประมวล
กฎหมายอาญาแล้ว

ทราบใดที่ต่างประเทศยังมีเอกสิทธิที่จะถอนคดีไปจาก
อำนาจศาลไทย หรือการที่ฝ่ายไทยจำต้องมีที่ปรึกษากฎหมาย
ของต่างประเทศมานั่งพิจารณาในคดีบางประเภทด้วย ทราบ
นี้ย่อมถือไม่ได้ว่าเอกราชในการศาลมีอยู่โดยสมบูรณ์ ไทย
จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้เงื่อนไขเช่นว่านี้หมดไป ด้วยการ
เร่งรัดจัดทำประมวลกฎหมายต่าง ๆ เพื่อประกาศใช้ตามที่สนธิ
สัญญาทั้งหลายได้กำหนดไว้

ขณะนั้น ประเทศไทยมีกฎหมายลักษณะอาญาใช้อยู่
แล้ว โดยได้จัดทำขึ้นแต่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอม
เกล้าเจ้าอยู่หัว และได้ประกาศใช้ใน พ.ศ. ๒๔๕๑ (ร.ศ.
๑๒๗) เป็นกฎหมายที่จัดทำในรูปประมวลเหตุแห่งการจัด
ทำกฎหมายลักษณะอาญาในครั้งกระนั้น ก็โดยพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริว่า การตรวจชำระ
พระราชกำหนดกฎหมายครั้งหลังที่สุดผ่านมาได้ถึง ๑๐๓ ปี
แล้ว สมควรจะต้องตรวจชำระเสียใหม่ประการหนึ่ง และอีก
ประการหนึ่ง ประเทศไทยได้ทำสัญญาทางพระราชไมตรีกับ
นานาประเทศตามแบบสัญญาที่ฝรั่งทำกับประเทศตะวันออก
มีข้อความอย่างเดียวกันที่ย่อมให้ศาลกงสุลมีอำนาจตั้งศาล
พิจารณาพิพากษาคดีตามกฎหมายเขา ในเมื่อคนในบังคับของ
ชาตินั้น ๆ ที่เข้ามาอยู่ในประเทศตะวันออกเป็นความกั้นชั้น
เอง หรือเป็นจำเลยของคนในบังคับของบ้านเมือง ลักษณะ
การอย่างนั้นแม้จะมีประโยชน์ที่จะบรรเทาความรับผิดชอบแห่ง
เจ้าของประเทศอยู่บ้างในสมัยเมื่อแรกทำสัญญา ครั้นมีชาว
ต่างประเทศมาตั้งประกอบการค้าขายในพระราชอาณาจักมาก

ขึ้น ความลำบากในเรื่องคดีที่เกี่ยวกับคนในบังคับต่างประเทศก็ยิ่งทวีมากขึ้น คนทั้งหลายอยู่ในประเทศบ้านเมืองอันเดียวกัน ต้องอยู่ในอำนาจศาลและอำนาจกฎหมายต่าง ๆ กันตามชาติของบุคคล กระทำให้เป็นความลำบากขัดข้องทั้งในการปกครองบ้านเมือง และกีดกันประโยชน์ของคนทั้งหลาย ประเทศที่รับความลำบากด้วยเรื่องอำนาจศาลกงสุล จึงประสงค์หาอุบายเลิกศาลกงสุลต่างประเทศ ให้คนทั้งหลายไม่ว่าชาติใด ๆ บรรดาที่อยู่ในประเทศนั้น ๆ ได้รับประโยชน์อยู่ในอำนาจกฎหมายและอำนาจศาลสำหรับบ้านเมืองแต่อย่างเดียวกัน ประเทศญี่ปุ่นเริ่มริคิดอ่านด้วยการตรวจชำระกฎหมายของญี่ปุ่น จัดเข้าระเบียบเรียบร้อยให้เป็นแบบแผนวิธีทำนองเดียวกับที่ใช้อยู่ในประเทศฝรั่งโดยมาก และจัดการศาลยุติธรรมให้เป็นไปตามสมควรแก่กาลสมัย เมื่อประเทศทั้งปวงแลเห็นว่ากฎหมายและศาลของญี่ปุ่นเป็นระเบียบแบบแผนดีแล้ว ก็ยอมแก้สัญญายกเลิกอำนาจศาลกงสุล ญี่ปุ่นเลิกอำนาจศาลกงสุลได้ด้วยอุบายดังกล่าวเป็นปฐม จึงสมควรที่ประเทศไทยจะดำเนินการตาม (*)

ทั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระปรีชาญาณ การดัดการณไถ่อย่างยิ่ง ประมวลกฎหมายอาญาเริ่มขึ้นในรัชสมัยของพระองค์แล้ว แต่ยังมีประมวลกฎหมายอีกหลายฉบับที่จะต้องประกาศใช้ให้ครบถ้วนตามเงื่อนไขของสนธิสัญญา ประเทศไทยเร่งรีบจัดร่างกฎหมายฉบับอื่นในระยะต่อมา จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว การจัดทำประมวลกฎหมายแพ่ง

(*) พระราชปรารภ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗

และพาณิชย์บรรพ ๑ และ ๒ สำเร็จลง ประกาศใช้เป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖ บรรพ ๓ สำเร็จ และประกาศใช้ใน พ.ศ. ๒๔๖๗ ต่อมาได้มีการตรวจชำระประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทั้งสามบรรพนี้อีกครั้งหนึ่ง แล้วประกาศใช้บรรพ ๑ และ ๒ ใหม่ใน พ.ศ. ๒๔๖๘ ส่วนบรรพ ๓ ตรวจชำระเสร็จ ประกาศใช้ใน พ.ศ. ๒๔๗๒ ซึ่งอยู่ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และอีกสามปีต่อมา คือ พ.ศ. ๒๔๗๕ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๔ ได้สำเร็จประกาศใช้อีกบรรพหนึ่ง

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ คณะราษฎรผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองคงถือว่าเอกราชของประเทศในด้านการศาลเป็นสำคัญอยู่เช่นกัน คณะรัฐบาลผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้เห็นความจำเป็นที่จะเร่งการร่างประมวลกฎหมายต่าง ๆ ที่ยังค้างอยู่ เพื่อเรียกร้องเอกราชในการศาลอันสมบูรณ์มาเป็นของชาติ ได้มีการเร่งรัดจัดทำประมวลกฎหมายสืบต่อกันมาทุกรัฐบาล อันได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ และ ๖ รวมทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ซึ่งยังคงค้างอยู่จนเสร็จบริบูรณ์ประกาศใช้ เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๘

ตามสนธิสัญญาที่ไทยได้ทำไว้กับประเทศต่าง ๆ ทั้งกล่าวข้างต้น จะทำให้ประเทศเหล่านั้นหมดสิทธิถอนคดีไป

จากศาลไทยในวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ (คือ ๕ ปีภายหลังวันประกาศใช้ประมวลกฎหมายครอบครัวแล้ว) รัฐบาลไทยได้บอกเลิกสนธิสัญญาไปยังประเทศเหล่านั้น เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๙ แล้วเริ่มเจรจาใหม่ ประเทศอังกฤษได้ขอสงวนสิทธิดอนคัตเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๐ ต่อจากนั้น ประเทศอื่น ๆ ก็พากันสงวนสิทธิดอนคัตเช่นเดียวกัน โปรตุเกสเป็นประเทศสุดท้ายที่สงวนสิทธิ คือ เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๑ ฝรั่งเศสเป็นประเทศสุดท้ายที่ให้สัตยาบันสนธิสัญญาใหม่ คือ เมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๒ นับแต่บัดนั้น สิทธิสภาพนอกอาณาเขตเป็นอันสูญสิ้นไปจากผืนแผ่นดินไทย ไทยกลับมีเอกราชในการศาลโดยสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง ภายหลังที่เสียเอกราชในการศาลให้แก่อังกฤษเป็นประเทศแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๓ เป็นเวลาถึง ๘๓ ปีเศษ

การต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้ได้เอกราชในการศาลคืนมาเป็นผลสำเร็จก็โดยพระปรีชาญาณขององค์พระประมุขแห่งชาติเป็นปฐม เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว รัฐบาลในระบอบใหม่ก็ดำเนินรอยตามพระราชนโยบายนั้นจนเป็นผลสำเร็จ เป็นความสำเร็จที่ชาวไทยทุกฝ่ายได้ให้ความร่วมมือร่วมใจ

นักนิติศาสตร์ และตุลาการในสมัยนั้นได้มีบทบาทในการนํ้าประการโตบ้าง เป็นเรื่องน่าศึกษาเพื่อจดจำเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษาในสมัยนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขานิติศาสตร์ ●

เกิดความรู้เกี่ยวกับอายุความฟ้องคดี

โดย **นายบัญญัติ สุปิยะ**

นายชื้อเป็นพ่อค้าขายของเบ็ดเตล็ด ขายของให้
นายเมืองและนายเมืองเป็นหนี้ค่าของอยู่หลายพันบาท
นายชื้อทวงเท่าไร นายเมืองก็ผิดเรื่อยมา จนนายชื้อ
ทนไม่ไหว ได้ฟ้องเรียกเงินค่าของจากนายเมือง แต่มา
ฟ้องเอาหลังจากที่เป็นหนี้กันถึง ๓ ปี นายเมืองต่อสู้ว่า
คดีของนายชื้อขาดอายุความแล้ว ในที่สุดนายชื้อก็แพ้คดี
โดยศาลฟังว่าคดีของนายชื้อขาดอายุความจริง นายชื้อ
มีความสงสัยเป็นกำลังว่า ทำไมคดีของตนจึงขาด
อายุความได้ จึงได้มาปรึกษานักกฎหมายผู้หนึ่ง

ต่อไปนี้เป็นข้อสนทนาระหว่างนายชื้อกับนักกฎหมาย

นายชื้อ : นำไมศาลจึงว่าคดีของผมขาดอายุความ

นักกฎหมาย : เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่ง
ต่อไปผมจะพูดย่อๆ ว่า ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๓
บัญญัติว่า สิทธิเรียกร้องอย่างใด ๆ ถ้ามิได้
ใช้บังคับเสียภายในระยะเวลาที่กฎหมาย
กำหนดไว้ เป็นอันขาดอายุความ ห้ามมิให้
ฟ้องร้อง แต่ความจริงแล้วกฎหมายว่าห้าม
มิให้ฟ้องร้องนั้น หาเป็นจริงไม่ เพราะแม้
จะเกินกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดซึ่ง
ภาษากฎหมายเรียกอายุความนั้น ก็ยังฟ้อง
ได้อยู่ เพียงแต่ถ้าจำเลยยกอายุความขึ้น
ต่อสู้ว่าคดีของโจทก์ขาดอายุความแล้ว ศาล
ก็จะพิจารณายกฟ้อง ถ้าจำเลยไม่ยกเหตุ
ขาดอายุความขึ้นต่อสู้ ศาลก็อาจพิพากษา

ให้โจทก์ชนะได้ อย่างเรื่องของคุณ ป.พ.พ.
มาตรา ๑๖๔ (๑) กำหนดอายุความไว้ ๒ ปี
เมื่อคุณฟ้องหลังจากที่เขาเป็นหนี้แล้วถึง
๓ ปี และนายเมืองยกอายุความต่อสู้ ศาล
จึงต้องพิพากษาให้คุณแพ้คดี

นายช่อ : ผมอยากทราบว่า จะมีทางแก้ไขหนี้ โกงเช่น
นี้ได้อย่างไรบ้างหรือไม่

นักกฎหมาย : กฎหมายเขาก็เปิดช่องให้อยู่เหมือนกัน คือ
ก่อนที่จะขาดอายุความคุณก็ขอให้ลูกหนี้ของ
คุณทำหนังสือยอมรับว่าเป็นหนี้คุณอยู่เป็น
เงินเท่านั้นเท่านั้นจริง และให้ลงชื่อไว้ หรือ
หากเป็นหนี้ที่มีคอกเบี้ย ก็ให้เขาชำระ
คอกเบี้ยให้หรือขอให้ผ่อนชำระหนี้บางส่วน
การกระทำเหล่านี้ ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๒
เรียกว่ารับสภาพหนี้ และการรับสภาพหนี้เช่น
นี้ย่อมจะทำให้อายุความระงับลง กล่าว
คือ อายุความที่ล่วงแล้วมาเป็นอันไม่นับ
ต้องตั้งต้นนับอายุความนับใหม่ นับตั้งแต่
วันที่มีการรับสภาพหนี้ หรือถ้าลูกหนี้ของ
คุณยอมชำระหนี้ให้ แม้จะขาดอายุความ
แล้ว การชำระหนี้นั้นก็สมบูรณ์ ลูกหนี้จะ
เรียกคืนมิได้ แต่ทางแก้ไขหนี้ขึ้นอยู่กับการ
ยอมของลูกหนี้ด้วย หากลูกหนี้ไม่ยอมก็ช่วย
ไม่ได้ ทางที่ดีก็คือ ควรจะฟ้องคดีเกี่ยวกับ
หนี้สินเสียภายในกำหนดอายุความตามที่
กฎหมายกำหนดไว้

นายช่อ : ขอบคุณกรับ แต่ผมไม่เคยเรียนกฎหมาย จึง
ไม่รู้ว่่าหน้อย่างไร ประเภทไหน มีอายุความ
นานเท่าใด

นักกฎหมาย : ความจริงแล้ว อายุความได้มีบัญญัติไว้หลาย
แห่งใน ป.พ.พ. แต่ผมเกรงว่่าถ้าจะบอก
คุณทั้งหมดแล้ว นอกจากจะต้องใช้เวลาคุ
กันนานแล้ว บางอายุความยังไม่เป็น
ประโยชน์ต่อคุณซึ่งเป็นพ่อค้าค้าขาย ผมจึง
จะนำเฉพาะอายุความที่คุณควรรู้มาคุยให้
ฟังเท่านั้น

ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๔ ถ้าไม
มีกฎหมายบัญญัติอายุความไว้โดยเฉพาะ
แล้ว ก็ให้กำหนดอายุความไว้ ๑๐ ปี
เช่น การฟ้องเรียกเงินที่กู้ยืมเรียก
ทรัพย์คนจากผู้หนีไป เป็นต้น แต่ถ้า
พ่อค้าเรียกเอาของจากผู้ซื้อ เจ้าของโรงแรม
หรือภัตตาคารเรียกเอาค่าที่พักหรือค่าอาหาร
พ่อค้าเรียกค่าเช่าซื้อทรัพย์จากผู้เช่าซื้อ หมอ
เรียกค่ารักษาจากคนไข้ ครูเรียกค่าสอนจาก
นักเรียน มาตรา ๑๖๕ กำหนดอายุความ
ไว้ ๒ ปี รายละเอียดอื่นขอให้ดูจากมาตรา
๑๖๕ นี้ การเรียกดอกเบี้ยที่ค้าง เงินเดือน
เงินบำนาญ มีอายุความ ๕ ปี ตามมาตรา
๑๖๖ หนี้ค่าภาษีอากรของรัฐบาลมีอายุ
ความ ๑๐ ปีตามมาตรา ๑๖๗ หนี้เกี่ยวกับ
มูลละเมิด เช่น ค่าเสียหายที่ถูกรถชน ค่า

เสียหายที่มีผู้ทำให้ทรัพย์สินของเราเสียหายมีอายุ
ความ ๑ ปีนับตั้งแต่วันที่รู้ถึงการทำความผิด
และรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่
ไม่ว่าจะรู้ถึงการทำความผิดหรือตัวผู้จะต้องรับ
ผิดหรือไม่ก็ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๔๔๘
กำหนดอายุความไว้สูงสุดไม่เกิน ๑๐ ปีนับ
ตั้งแต่วันที่ทำความผิด แต่ถ้าการทำความผิดนั้น
มีโทษทางอาญาค้วย หากอายุความทาง
อาญาซึ่งคุณจะได้ศึกษาได้จากประมวลกฎหมาย
อาญานั้น ยาวกว่า ๑ ปีก็ให้ใช้อายุความ
ทางอาญานั้น

หากคุณ^{ผู้}ขอทรัพย์สิน^{ผู้}มาแต่จำนวน
ขาดตกบกพร่องไป ก็ต้อง^{ผู้}ฟ้องเสียภายใน ๑ ปี นับตั้งแต่วันรับมอบตาม ป.พ.พ.
มาตรา ๔๖๗ หรือหากทรัพย์สินที่^{ผู้}ขอชำระ
บกพร่องไปก็ต้องฟ้องภายใน ๑ ปีนับตั้งแต่
ได้เห็นความชำระตกบกพร่องเช่นเดียวกัน ทั้ง
นี้ตามมาตรา ๔๗๔ หากสินค้าที่^{ผู้}ขอไม่ตรง
ตามตัวอย่าง หรือสรรพคุณที่อ้างไว้ ก็ต้อง
ฟ้องภายใน ๑ ปี นับตั้งแต่วันรับมอบดังที่
บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๐๔

ถ้าคุณเป็นผู้ให้^{ผู้}เช่าทรัพย์สิน^{ผู้} ประสงค์
จะ^{ผู้}ฟ้องผู้เช่าเกี่ยวกับสัญญาเช่าต้องฟ้องภายใน ๖ เดือนนับตั้งแต่วันได้รับคืนทรัพย์สินที่
เช่าตาม ป.พ.พ. มาตรา ๕๖๓

หากเป็นกรณีจ้างผู้ขนส่ง ขนส่งสินค้าและสินค้าสูญหาย บุกสลายหรือส่งล่าช้าก็ต้องฟ้องเสียภายใน ๑ ปี นับตั้งแต่วันที่ส่งมอบ หรือวันที่ควรจะได้อรับมอบ ตามมาตรา ๖๒๔

การฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่ทรัพย์สินถูกขโมยไปชำระค่าเสียหายต้องฟ้องภายใน ๖ เดือนนับตั้งแต่วันที่ได้รับความเสียหายตามมาตรา ๖๔๔

ในกรณีฟ้องเรียกเงินจากผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังในตั๋วเงิน เช่น เช็ค ต้องฟ้องเสียภายใน ๑ ปี นับตั้งแต่วันที่เงินนั้นถึงกำหนด คงที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๐๒

หากมีกรณีเกี่ยวข้องกับมรดก การจะฟ้องเรียกทรัพย์สินมรดกจากทายาทด้วยกันก็ดี จากผู้จัดการมรดกก็ดี หรือฟ้องเรียกทรัพย์สินตามพินัยกรรมก็ดี ต้องฟ้องเสียภายใน ๑ ปี นับตั้งแต่เจ้ามรดกตาย หรือรู้ว่าตาย หรือควรจะรู้ว่าตาย หรือในกรณีพินัยกรรมนับตั้งแต่วันที่ตนมีสิทธิตามพินัยกรรม แต่ถ้าผู้ใดได้ครอบครองทรัพย์สินมรดกไว้ตั้งแต่เจ้ามรดกตายตลอดมา แม้จะเกิน ๑ ปีทั้งกล่าว ก็ฟ้องได้ แต่

อย่างไรก็ตามในกรณีทั้งหมดนี้ จะฟ้องเกิน
๑๐ ปี นับตั้งแต่เจ้ามรดกตายมิได้ ทั้งนี้
ทั้งนี้ทั้งนั้นบัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๕๔
และ ๑๗๕๘

ข้อสังเกตประการสำคัญก็คือ ใน
กรณีที่ลูกหนี้ไม่ว่าจะเป็นหนี้อะไร เช่นหนี้
เงินกู้หรือหนี้ค้ำประกัน หนี้ตามสัญญาใดๆ
หากตายไปเจ้าหนี้จะต้องฟ้องทายาทผู้รับ
มรดกให้รับผิดชอบภายใน ๑ ปี นับตั้งแต่
เจ้าหนี้รู้หรือควรจะได้รู้ความตายของลูกหนี้
แต่ไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใด จะฟ้องเกิน
๑๐ ปี นับตั้งแต่ลูกหนี้ตายมิได้

นายช่อ : แหมคุณเอริบายมาเสียยาว ทำให้ผมเข้าใจ
ดีขึ้นมาก ขอขอบคุณครับ

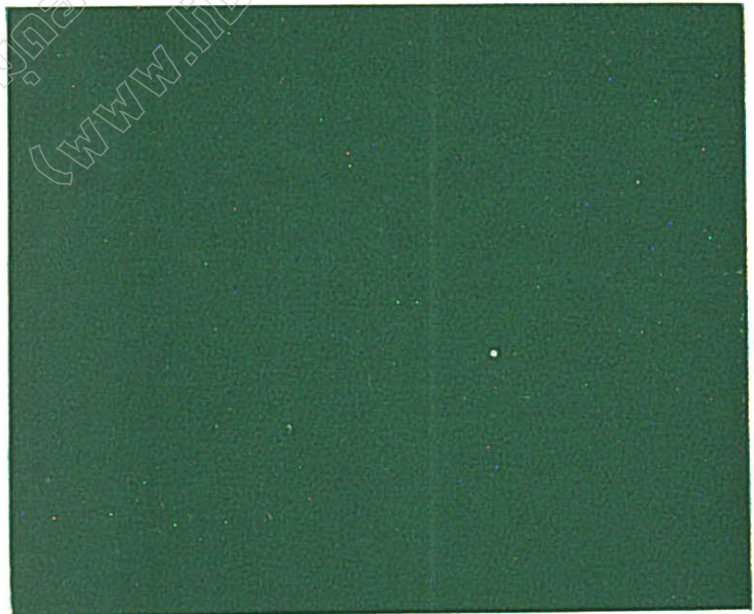
นักกฎหมาย : ยินดีครับ มีปัญหาอะไร กรุณาอีกนะครับ.

ศาลยุติธรรมหลังใหม่ของชาวยุโรป

โดย นายเคดอน วัฒนเมธยานนท์

ถนนแจ้งสนิทเป็นทางหลวงแผ่นดินสายเดียวที่ผ่านตัวเมืองยโสธร ทุกท่านที่ประสงค์จะเดินทางจากจังหวัดร้อยเอ็ดไปยังจังหวัดอุบลราชธานีจะต้องเดินทางไปตามถนนสายนี้ ก่อนผ่านเข้าสู่ตัวเมืองยโสธร ท่านจะมองเห็นอาคารไม้ชั้นเดียวได้สูงอยู่หลังหนึ่งทางด้านซ้ายมือถัดจากศาลากลางจังหวัดไปทางทิศใต้ ซึ่งมีป้ายเขียนไว้ที่หน้าอาคารว่า “ศาลจังหวัดยโสธร พ.ศ. ๒๔๙๒” เป็นอาคารที่ค่อนข้างเก่าแก่ เพราะสร้างมานานถึง ๓๕ ปี ไม่สง่าผ่าเผย หากท่านเข้าไปในตัวอาคารหลังนี้ก็จะพบว่ามีห้องพิจารณาอยู่ ๒ ห้อง แต่ละห้องกับแคบไม่เพียงพอกับจำนวนคดีความและจำนวนผู้พิพากษาที่เพิ่มขึ้น คุณธรรมนิตย์ วิชญเนติย์ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลคนก่อนได้เสนอของบประมาณเพื่อตัดแปลงห้องทำงานของผู้พิพากษา และห้องพนักงานธุรการไว้แล้ว แต่ต้องย้ายไปรับราชการที่ศาลอื่นเสียก่อน เมื่อผู้เขียนย้ายมาดำรงตำแหน่งแทน ก็ตั้งใจจะดำเนินการต่อไปให้แล้วเสร็จ

ยโสธรเป็นเมืองเก่าแก่ ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๕ เดิมชื่อว่า “เมืองยศสุนทร” แต่ชาวบ้านเรียกสั้น ๆ ว่า “เมืองยศ” ต่อมาราว พ.ศ. ๒๔๕๔ ถูกยุบเป็นอำเภอขึ้นจังหวัดอุบลราชธานี บัดนี้ได้แยกออกจากจังหวัดอุบลราชธานี ตั้งเป็นจังหวัดยโสธร ตามประกาศจังหวัดยโสธร (ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๗๐ ลงวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ บังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๑๕)

ศาลเก่า

ชายโสรธรได้ตนรนต์ต่อสู้เพื่อยกฐานะจากอำเภอ
 โสรธรขึ้นเป็นจังหวัดด้วยความเพียรพยายามถึง ๒๐ ปี
 เต็ม จึงสำเร็จ คู่แข่งที่สำคัญในการยกฐานะดังกล่าวคือ
 อำเภอนาแกเจริญ ผู้เขียนทราบว่าเหตุผลสำคัญข้อหนึ่งที่
 คณะปฏิวัติได้หยิบยกมาพิจารณาเพื่อยกฐานะอำเภอโสรธรขึ้น
 เป็นจังหวัดก็คือ เห็นว่าอำเภอโสรธรมีตัวอาคารศาล และ
 บ้านพักข้าราชการศาล ตลอดจนเรือนจำอยู่พร้อมแล้ว หาก
 เลือยกฐานะอำเภอโสรธรขึ้นเป็นจังหวัด ก็จะทุนเงินงบประมาณ
 ไปได้มากมายทีเดียว เหตุผลข้อนี้แหละที่เป็นเสมือน
 น้ำท่วมปากของกระทรวงยุติธรรมในอันที่จะขอตั้งงบประมาณ
 สร้างอาคารศาลและบ้านพักผู้พิพากษาชั้นใหม่ ให้ทันสมัย
 และสง่างามสมกับเป็นสถานที่ประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรม
 แก่ประชาชน เคียงคู่กับอาคารศาลากลางจังหวัดอันสง่างาม

ซึ่งปรากฏแก่สายตาท่านทั้งหลายอยู่แล้ว ณ บัดนี้ เมื่อทาง
การได้ประกาศยกฐานะของอำเภอโยธยธรขึ้นเป็นจังหวัด
กระทรวงมหาดไทยก็ได้รับงบประมาณสร้างศาลากลางจังหวัด
ขึ้นทันทีในงบประมาณ ๒๕๑๕ นั้นเอง สำหรับกระทรวง
ยุติธรรมต้องชะงักงันมาหลายเดือน รัฐบาลของคณะปฏิวัติ
อันมี จอมพลถนอม กิตติขจร เป็นหัวหน้า ได้ให้ความสนใจ
สนใจจังหวัดโยธยธรเป็นพิเศษ เพราะถือว่าเป็นจังหวัดที่ตั้ง
ขึ้นใหม่ในสมัยคณะปฏิวัติชุดนี้ ดังนั้น คณะปฏิวัติชุดนี้จึง
ได้ทุ่มเทเงินงบประมาณมาพัฒนาจังหวัดโยธยธรเป็นการใหญ่
โดยการให้เงินงบประมาณมาสร้างอาคารศาลากลางอันทันสมัย
ขึ้นดังกล่าวแล้ว และแว่วเสียงอย่างหนักแน่นว่า งบประมาณ
ค่าก่อสร้างที่ทำการกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดโยธยธรก็
กำลังจะได้รับทยอยมาในลำดับต่อไป ผู้เขียนเป็นทุกข์ใจแทน
กระทรวงยุติธรรมเป็นอย่างยิ่ง ที่ไม่อาจแก้ปัญหาหน้าท่วมปาก
ดังกล่าวแล้วได้ แต่ชรอยจะเป็นเพราะบุญวาสนาของชาว
โยธยธรนั่นเอง ที่จู่ ๆ วันหนึ่ง คุณไพฑูรย์ ประยงค์แย้ม
ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ได้มาตรวจราชการที่
จังหวัดโยธยธร และได้พบกับผู้เขียน จากการพบกันครั้งนี้ทำ
ให้ผู้เขียนได้รู้จักมักคุ้นกับคุณไพฑูรย์เป็นครั้งแรก วันรุ่งขึ้น
คุณไพฑูรย์ได้มาเยี่ยมผู้เขียนถึงบ้านพัก เมื่อมองเห็นสภาพ
อันเก่าแก่ของอาคารศาลและบ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
คุณไพฑูรย์ก็พูดขึ้นว่าทำไมไม่ของบประมาณสร้างใหม่ ผู้
เขียนตอบว่า ขอไปรัฐบาลท่านก็คงไม่ให้ เพราะตัวอาคารศาล
แม้จะเก่าก็ยังแข็งแรงและได้เล่าถึงสภาพการณ้หน้าท่วมปาก
ดังกล่าวแล้วให้ฟังด้วย คุณไพฑูรย์พูดให้ความหวังแก่ผู้เขียน

ว่า ถ้าอยากได้ใหม่ก็จะช่วยสนับสนุนให้ พร้อมกับขอถ่าย
ภาพอาคารศาลและบ้านพักนั้นไป โดยบอกให้ผู้เขียนขอให้
กระทรวงยุติธรรมทำเรื่องขอตังงบประมาณไปทางรัฐบาล
ต่อมาไม่นาน *คุณบุญเสริม ประยงค์แย้ม* ภรรยาคุณ-
ไพฑูรย์และเป็นเพื่อนร่วมรุ่นนิติศาสตร์บัณฑิต ปี ๑๕๐๐
แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์กับผู้เขียน ได้เขียนจดหมายส่วน
ตัวถึงผู้เขียนว่า คุณไพฑูรย์ได้เตรียมข้อมูลไว้พร้อมแล้ว
ขอให้ทางกระทรวงยุติธรรมรับขอตังงบประมาณไป ผู้เขียน
ก็ใจมาก รับส่งต้นฉบับจดหมายนี้ไปกราบเรียนท่านบัญญัติ
สุชีวะ ปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นการส่วนตัวทันที

ตรวจดูผังเมือง

ต่อมาวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๑๕ ท่านบัญญัติ
สุขีวะ ปลัดกระทรวงยุติธรรมได้มาตรวจราชการที่ศาลจังหวัด
ยโสธรและบอกว่า ได้ตั้งงบประมาณก่อสร้างอาคารที่ทำการ
ศาลจังหวัดยโสธรหลังใหม่ในงบประมาณ ๒๕๑๖ ไปแล้ว
คาดว่าจะได้รับตามที่ขอไป คุณชัยทัต สุนทรพิพิธ ผู้ว่า
ราชการจังหวัดยโสธรได้นำผังบริเวณศูนย์ราชการจังหวัด
ยโสธรที่ ย.ส. ๑ ซึ่งสำนักผังเมืองได้ให้ความเห็นชอบแล้ว
มาปรึกษาท่านปลัดกระทรวงยุติธรรมด้วย ปรากฏว่าตามผัง
เมืองดังกล่าวกำหนดให้อาคารศาลจังหวัดยโสธรที่จะก่อสร้าง
ขึ้นใหม่อยู่ในแนวเดียวกันกับอาคารศาลากลางจังหวัดที่ได้รับ
งบประมาณก่อสร้างไปแล้วในงบประมาณ ๒๕๑๕ ส่วน
บ้านพักให้ก่อสร้างรวมอยู่ในบริเวณเดียวกันทางด้านทิศใต้
อันเป็นที่ก่อสร้างบ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาลหลังเดิม ท่าน
ปลัดกระทรวงยุติธรรมได้พิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อเป็นการ
อนุวัติให้เป็นไปตามผังศูนย์ราชการของจังหวัดที่ตั้งขึ้นใหม่
ให้สวยงามและเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ควรก่อสร้าง
อาคารที่ทำการศาลหลังใหม่และบ้านพักของศาลตามผัง
บริเวณที่สำนักผังเมืองได้กำหนดไว้

ในการมาตรวจราชการครั้งนั้น ท่านปลัดกระทรวง
ยุติธรรมได้บันทึกไว้ในสมุดตรวจราชการของศาลจังหวัด
ยโสธรว่า

“วันที่ได้มาตรวจราชการที่ศาลนเพื่อทราบความ
เป็นอยู่และทุกข์สุขของผู้พิพากษาและครอบครัว ตลอดจน
จนข้อขัดข้องในการปฏิบัติราชการ

ปรากฏว่าท่านหัวหน้าศาล (หมายถึงผู้เขียน) ซึ่ง
เพิ่งมาอยู่ใหม่และผู้พิพากษา (หมายถึง คุณชลอ
ทองแย้ม) ซึ่งกำลังจะย้ายไปสามัคคีกันดี การประสาน
งานกับฝ่ายอื่นเรียบร้อย ข้อขัดข้องในการปฏิบัติราชการ
ไม่มี

บ้านพักหัวหน้าศาลหลังคารั่วและชานหลังบ้าน
ทรุด ฝ่าฝืนไปเพราะพายุบางส่วน ได้แนะนำวิธีการแก้ไข
แล้ว บ้านพักผู้พิพากษาและจำศาลยังใหม่และแข็งแรงดี

ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดได้นำแผนผังเมืองมาให้ดู
เห็นชอบด้วย สำหรับศาลใต้ของบประมาณในปี ๒๕๑๖
ไปแล้ว คาดว่าคงจะได้พร้อมกับบ้านพักผู้พิพากษา ๑
หลัง กับบ้านพักหัวหน้าศาลอีก ๑ หลัง

บ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาลหลังเก่า

ก่อนจากยโสธร ท่านปลัดกระทรวงยุติธรรมได้สั่งผู้
เขียนไว้ว่า ให้ประมาณการซ่อมแซมบ้านพักผู้พิพากษา
หัวหน้าศาลไปยังกระทรวงยุติธรรมโดยด่วน ผู้เขียนจัดหาช่าง
ผู้ชำนาญมาตรวจสอบตัวอาคารบ้านพักดังกล่าวและประมาณ
การซ่อมแซมไปยังกระทรวงยุติธรรมทันที ปรากฏว่าจะต้อง
ใช้เงินงบประมาณทั้งสิ้นประมาณ ๕๐,๐๐๐ บาท ต่อมาอีก
ไม่นาน คุณทองจุล สิงห์กุล นายช่างพิเศษ กองแบบแผน
กรมโยธาธิการ ได้มาเยี่ยมผู้เขียนถึงบ้านพักเพื่อตรวจสอบสภาพ
ตัวอาคารบ้านพักอีกครั้งหนึ่ง คุณทองจุลถามผู้เขียนว่าอยาก
ได้บ้านพักใหม่หรือจะซ่อมแซมของเดิมใช้ไปก่อน ผู้เขียนตอบ
ทันทีโดยไม่ต้องคิดว่า ใครบ้างที่ไม่อยากได้ของใหม่ ในเมื่อ
ของเก่าอยู่ในสภาพทรุดโทรมเช่นนี้ คุณทองจุลรับปากว่าจะ
ช่วยเหลือ แล้วก็รับล่ำลาจากผู้เขียนไป ในที่สุดงบประมาณ
ที่กระทรวงยุติธรรมเสนอไปในปีงบประมาณ ๒๕๑๖ ก็ได้
รับตามที่ขอทุกประการ ทั้งนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณคุณไพฑูรย์
ประยงค์แย้ม และภรรยา ตลอดจนคุณทองจุล สิงห์กุล ที่
กรุณาช่วยเหลือสนับสนุนผลักดันให้งบประมาณของกระทรวง
ยุติธรรมดังกล่าวแล้วสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี หลังจากกระทรวง
ยุติธรรมได้ใช้งบประมาณแล้วไม่นาน ไม่ทันได้เห็นผลการ
ก่อสร้างอาคารศาลและบ้านพักที่กระทรวงยุติธรรมได้ใช้งบ
ประมาณมา คุณไพฑูรย์ ประยงค์แย้ม ก็ถึงแก่กรรมเสียก่อน
ขณะไปตรวจราชการที่จังหวัดศรีสะเกษ ผู้เขียนรู้สึกสลดใจเป็น
อย่างยิ่ง ผู้เขียนขอเทิดทูนคุณความดีของคุณไพฑูรย์ที่มีต่อ
ชาวยโสธรดังกล่าวแล้วไว้ ณ ที่นี้ ขอให้ดวงวิญญาณของคุณ
ไพฑูรย์ ประยงค์แย้ม จงรับทราบและสิงสถิตเสวยสุคติใน
สัมมาปรายภพเถิด

งบประมาณที่กระทรวงยุติธรรมได้รับรวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๒,๖๐๐,๐๐๐ บาท (สองล้านหกแสนบาทถ้วน) สำหรับการก่อสร้างอาคารศาลจังหวัดยโสธรหลังใหม่ บ้านพักชั้นพิเศษ ๑ หลัง ชั้นเอก ๑ หลัง รื้อรอบบริเวณที่ดินอาคารศาลและบ้านพักซึ่งมีเนื้อที่ถึง ๒๗ ไร่เศษ ตลอดจนถนนภายในบริเวณเนื้อที่ดินดังกล่าวเชื่อมโยงถึงกันหมด

เฉพาะอาคารที่ทำการศาลจังหวัดยโสธรนั้น ได้ทำการก่อสร้างลงในที่ดินตอนเหนืออาคารที่ทำการศาลหลังเดิม ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ ๒๐ ไร่ ทำงอาคารศาลหลังเดิมประมาณ ๔๐ เมตร ในแนวเดียวกับศาลากลางจังหวัด เป็นอาคารตึก ๒ ชั้น หลังคาทรงไทย ขนาด ๕ บัลลังก์ แต่เมื่อก่อสร้างเข้าจริง ๆ เราทำเป็น ๕ บัลลังก์ ชั้นบนมี ๔ บัลลังก์ อยู่ด้านปีกขวาและซ้ายของตัวตึก ข้างละ ๒ บัลลังก์ ชั้นล่างอีก ๑ บัลลังก์ อยู่ทางด้านขวาของตัวอาคาร ภายใต้บัลลังก์นี้มีหลุมศิลาฤกษ์ของศาลฝังอยู่ อาคารศาลหลังใหม่นี้ กระทรวงยุติธรรมได้รับความร่วมมือจากกองแบบแผน กรมโยธาธิการ เป็นผู้ออกแบบ นอกจากมีห้องพิจารณาทั้งหมด ๕ ห้องแล้วยังมีห้องทำงานเสมียนพนักงาน ห้องพักพนักงานอัยการ ห้องพักนายความ คู่ความ พยาน ห้องเก็บสำนวน และห้องซึ่งผู้ต้องหาพร้อมด้วยเครื่องอุปโภคและสุขภัณฑ์ทันสมัย นับว่าเป็นอาคารที่สมบูรณ์แบบที่สุดนับแต่กระทรวงยุติธรรมได้เคยสร้างมา โดยมีทางเดินของผู้พิพากษาออกสู่บัลลังก์ทางด้านหลังตัวตึกโดยเฉพาะ เมื่อผู้พิพากษาจะออกนั่งพิจารณาคดี ไม่ต้องไปเดินปะปนกับประชาชนหรือคู่ความให้เป็นการ

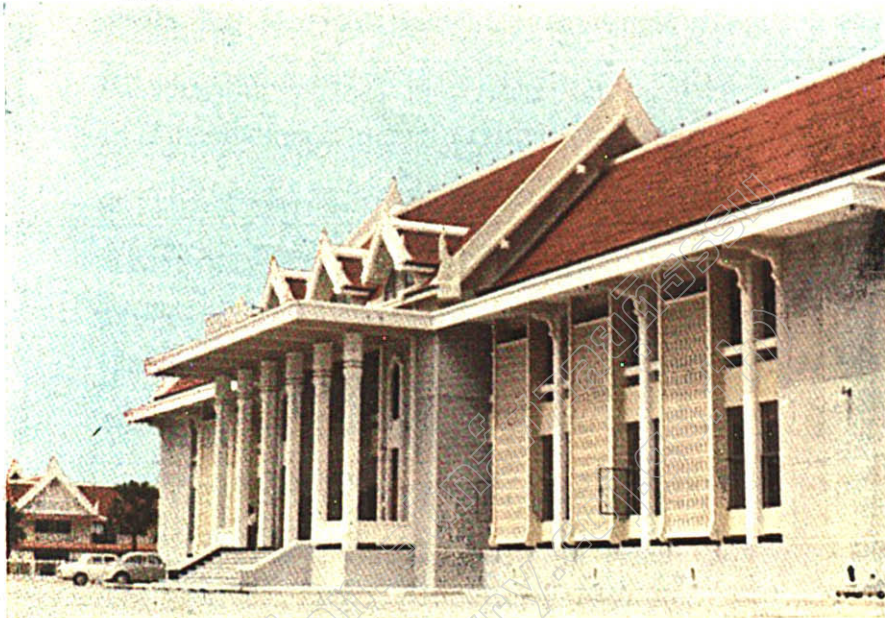
สนับสนุนนายและไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม มีรั้วคอนกรีตตามแบบมาตรฐาน ทั้งด้านหน้าและด้านทิศเหนืออาคารศาล มีถนนลาดยางผิวจราจรกว้าง ๖ เมตร เข้าสู่ตัวศาลทั้งสองด้าน ตลอดจนถนนลาดยางในบริเวณหน้าศาล และติดต่อไปยังอาคารบ้านพักทุกหลังด้วย มีเสาไฟฟ้าแบบทันสมัยริมถนนดังกล่าวแล้ว นับว่าเป็นที่น่าภาคภูมิใจและเป็นเกียรติแก่ชาวจังหวัดชัยภูมิเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาท่านทั้งหลายที่ได้ให้เกียรติมาร่วมในงานประกอบพิธีเปิดอาคารศาลนี้แล้ว

ส่วนบ้านพักอีก ๔ หลังนั้น ได้ปลูกสร้างรวมอยู่ในบริเวณที่ดินด้านทิศใต้อาคารศาลเนื้อที่ประมาณ ๗ ไร่ (กันไว้ปลูกสร้างบ้านพักชั้นเอกเพื่อรับการเพิ่มอัตราค่าส่งผู้พิพากษาในโอกาสต่อไปอีก ๒ หลัง ประมาณ ๑ ไร่) บ้านพัก ๔ หลังนี้ มีบ้านพักชั้นพิเศษ ๑ หลัง บ้านพักชั้นเอก ๒ หลัง และบ้านพักชั้นโท ๑ หลัง บ้านพักชั้นเอกนั้น ได้สร้างขึ้นใหม่ ๑ หลัง ส่วนอีก ๑ หลังกับบ้านพักชั้นโทเป็นบ้านพักที่ปลูกสร้างอยู่เดิมทางด้านทิศเหนือที่ดินบริเวณอาคารศาลทั้งหมด แต่สภาพยังใหม่และแข็งแรงจึงได้รื้อถอนมาปลูกใหม่ให้คงสภาพเดิมไว้ เพื่อเป็นการอนุวัติให้เป็นไปตามผังศูนย์ราชการของจังหวัดที่จัดตั้งขึ้นใหม่ให้สวยงามและเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองดังกล่าวแล้วข้างต้น บ้านพักทั้ง ๒ หลังที่สร้างขึ้นใหม่มิได้ถูกตัดทอนหรือลดรายการก่อสร้างลงแต่ประการใด คงสร้างตามแบบแปลนของกรมโยธาธิการทุกประการ ตลอดจนการทาสีทั้งภายในและภายนอก มีมุ้งลวด

ในห้องนอนครบทุกห้อง มีถนนลาดยางผ่านเข้าไปตามบริเวณ
 บ้านพักทุกหลัง มีรั้วทั้งภายนอกและภายใน สำหรับรั้ว
 ของเดิมด้านหน้าติดกับถนนแจ้งสนิทยาวประมาณ ๓๐๖ เมตร
 ด้านข้าง ๒ ด้าน คือ ด้านทิศเหนือและทิศใต้ยาวประมาณ
 ๑๓๖ เมตรและ ๑๒๒ เมตรตามลำดับ ส่วนด้านหลังยาว
 ประมาณ ๒๕๘ เมตร ด้านหน้าทำด้วยไม้เนื้อแข็งตีเป็นช่องๆ
 ตามแนวตั้ง มีประตู ๔ ประตู คือเข้าบ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้า
 ศาล เข้าศาล เข้าบ้านพักผู้พิพากษาและเข้าบ้านพักจำศาล
 ส่วนด้านข้าง ๒ ด้านและด้านหลังซึ่งด้วยลวดหนาม ๔ เส้น
 แต่ละเส้นห่างกันประมาณ ๔๐ ซม. ไม่มีประตูเข้าออก เสา
 รั้วทั้ง ๔ ด้านเป็นเสาซีเมนต์หล่อ ขนาด ๔×๔" สูงประมาณ
 ๑๗๕ ซม. สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นสมัยเมื่อครั้ง ฯพณฯ สัญญา
 ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรี ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวง
 ยุติธรรม เพราะมีหลักฐานปรากฏว่า ฯพณฯ ได้มาตรวจราช
 การที่ศาลนี้ และได้บันทึกไว้ในสมุดตรวจราชการของ
 ศาลจังหวัดยโสธร เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๔๙๖ ว่า
 “๑๑ บริเวณศาลกว้างใหญ่และเป็นท้องทุ่ง ควรมี
 รั้วเป็นขอบเขต และปรากฏว่า ข้าหลวงยุติธรรมได้
 ประราชขออนุญาตไว้เหมือนกัน ตั้งแต่ครั้งตรวจราชการเมื่อ
 ๒๔๙๔ แต่การนี้ก็ไม่สำเร็จลงไม่ ฉะนั้นผู้พิพากษา
 หัวหน้าศาล จึงงบประมาณเพื่อทำรั้วไปในสภานี้ จึง
 สมควรแล้ว แต่ถ้าไม่ได้งบประมาณตามที่ขอ โดยได้
 น้อยกว่าแล้ว ข้าพเจ้าก็เห็นว่าควรจะทำเพียงเสาตั้งรั้ว
 เต็มๆ ซึ่งลวดหนาม ๒ หรือ ๓ เส้น ก็จะใช้การได้ เพราะ

ทำราวศาลากลางไว้เพียงเมตรละ ๔๐๐ บาท ผู้เขียนจึงสอบถาม
นายชัยสันต์ นันทวิสัย ผู้แทนบริษัทสหกิจโยธา จำกัด ขึ้น
ในที่ประชุมนั้น นายชัยสันต์ตอบยืนยันว่าเป็นเช่นนั้นจริง
ดังนั้น ปัญหาเรื่องราวจึงหมดไป เป็นอันว่าเราสามารถทำราว
คอนกรีตแบบเดียวกับของศาลากลางทางด้านทิศเหนือซึ่งติด
กับศาลากลางได้จนสุดแนวเขตที่ดินของศาล ซึ่งมีความยาว
๑๓๖ เมตร และทางด้านหน้าอาคารศาลซึ่งติดกับถนนแจ้ง
สนิท ก็สามารถทำได้เป็นความยาว ๒๐๐ เมตร สุดแนวเขต
หน้าบริเวณเนื้อที่ก่อสร้างอาคารศาลและติดกับราวไม้เดิมหน้า
บริเวณบ้านพักแต่พองาม ราวคอนกรีตนี้จะต้องทำให้รันแนว
ด้านหน้าซึ่งติดกับถนนแจ้งสนิทเข้ามาประมาณ ๒ เมตรเศษ
เพื่อให้ได้แนวเดียวกับราวของศาลากลาง เมื่อเป็นเช่นนั้น
ราวไม้เดิมหน้าบริเวณบ้านพักจึงล้ำแนวราวคอนกรีตอยู่ประมาณ
๒ เมตรเศษ จึงขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความ
สง่างาม จำเป็นต้องรันแนวราวไม้เดิมหน้าบริเวณบ้านพักตาม
แนวราวคอนกรีตเข้ามาให้เสมอกัน แต่ในวันเปิดของประกวด
ราคามิได้พูดถึงค่าใช้จ่ายในการรันราวไม้นี้ไว้ ซึ่งผู้รับเหมา
คาดว่าจะต้องสันค่าใช้จ่ายประมาณ ๖,๐๐๐-๗,๐๐๐ บาท
ท่านอธิบดีผู้พิพากษาศาล ๓ กับผู้เขียนได้ช่วยกันหาทางแก้
ไขปัญหานี้ ผลที่สุดได้เจรจากับผู้รับเหมาจนผู้รับเหมายินดี
ทำให้โดยมิได้คิดค่าใช้จ่ายเอาจากกระทรวงยุติธรรมซึ่งเป็นผู้
ว่าจ้างแต่อย่างใด ส่วนถนนภายในบริเวณศาลและบ้านพัก
ทั้งหมดตามแบบประกวดราคาเดิมก็กำหนดให้ทำเป็นถนน
คอนกรีตแบบมาตรฐาน แต่เนื่องจากงบประมาณที่กระทรวง
ยุติธรรมได้รับมาไม่เพียงพอ จึงได้ลดมาตรฐานลงมาทำเป็น

ถนนลาดยางแทน แต่ก็ยังคงขนาดมาตรฐานอันได้แก่ความ
กว้างและความยาวไว้เช่นเดิม จึงเป็นกลุ่มบ้านพักข้าราชการ
ศาลที่เป็นศรีสง่าของจังหวัดนี้ส่วนหนึ่ง

อาคารที่ทำการศาลหลังใหม่

การก่อสร้างอาคารศาลและบ้านพักดังกล่าวแล้วข้าง
ต้น กระทรวงยุติธรรมได้ขอความร่วมมือไปยังกรมโยธาธิการ
ให้ดำเนินการออกแบบและรายการก่อสร้าง บริษัทสหกิจ
โยธา จำกัด โดยนายชัยสันต์ นันทวิสัย กรรมการผู้จัดการ
เป็นผู้ประมูลได้ กระทรวงยุติธรรมจึงได้ตั้งคณะกรรมการ
ตรวจการก่อสร้างขึ้นรวม ๔ นาย คือ อธิบดีผู้พิพากษามาตร ๓
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดยโสธร นายจิตต์ ญาณะจรี ผู้
พิพากษาศาลจังหวัดยโสธร และนายทองจุล สิงห์กุล นายช่าง
พิเศษ กองแบบแผน กรมโยธาธิการ ในด้านการควบคุมการ

ก่อสร้างอันเป็นงานฝ่ายเทคนิคนั้น กรมโยธาธิการ ได้ส่ง
นายไชยสานต์ ทินบุตร ช่างโท กองแบบแผน กรมโยธาธิการ
มาเป็นผู้ควบคุมการก่อสร้างอย่างใกล้ชิด ประจำ ณ จังหวัด
ยโสธร และบริเวณที่ทำการก่อสร้างตลอดมา นับแต่เริ่มก่อ
สร้างจนแล้วเสร็จบริบูรณ์ นายไชยสานต์ ทินบุตร ต้องรับ
ภาระหนักเพราะต้องควบคุมการก่อสร้างทุกอย่างที่ระบุไว้ใน
สัญญาจ้างแต่ผู้เดียว นายไชยสานต์ ทินบุตร เป็นช่างผู้ชำนาญ
งานที่มีประสบการณ์อย่างดีคนหนึ่ง ไม่เพียงแต่ควบคุมการก่อ
สร้างให้เป็นไปตามแบบแปลนและรายละเอียดต่อท้ายสัญญา
เท่านั้นแต่ยังเป็นผู้ชี้แนะให้ผู้รับเหมาทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
ภาพยิ่ง จนผู้รับเหมาและบรรดากรรมกรต่างพากันเรียกนาย
ไชยสานต์ ทินบุตร ว่า “อาจารย์” นอกจากนี้ยังเป็นผู้วินิจฉัย
สั่งงานได้อย่างคล่องแคล่วว่องไว ได้พยายามแก้ไขอุปสรรค
ต่าง ๆ ให้แก่ผู้รับเหมาเป็นอย่างดี แม้ภาระการทั่วไปของ
บ้านเมืองจะประสบวิกฤตการณ์เกี่ยวแก่น้ำมันของตลาดโลก
ทำให้อุปกรณ์การก่อสร้างทุกชนิดมีราคาถีบตัวแพงขึ้นอย่าง
รุนแรง เป็นภาระหนักแก่ผู้รับเหมาเพียงไรก็ตาม แต่นาย
ไชยสานต์ ทินบุตร ก็ได้ควบคุมงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย
เป็นผลดีแก่ราชการกระทรวงยุติธรรมอย่างยิ่ง จึงควรได้
รับความชมเชยและยกย่องจากกระทรวงยุติธรรมและผู้บังคับ
บัญชาเจ้าสังกัดของนายไชยสานต์ ทินบุตร ด้วย สำหรับนาย
ชัยสันต์ นันทวิสัย กรรมการผู้จัดการบริษัทสหกิจโยธา จำกัด
ก็เป็นผู้มีประสบการณ์ในการรับเหมาก่อสร้างอย่างดี เคยมี
ชื่อเสียงโด่งดังมาแล้วเมื่อครั้งสมัย จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์
เรืองอำนาจ เพราะเคยรับเหมาก่อสร้างสถานที่ราชการ

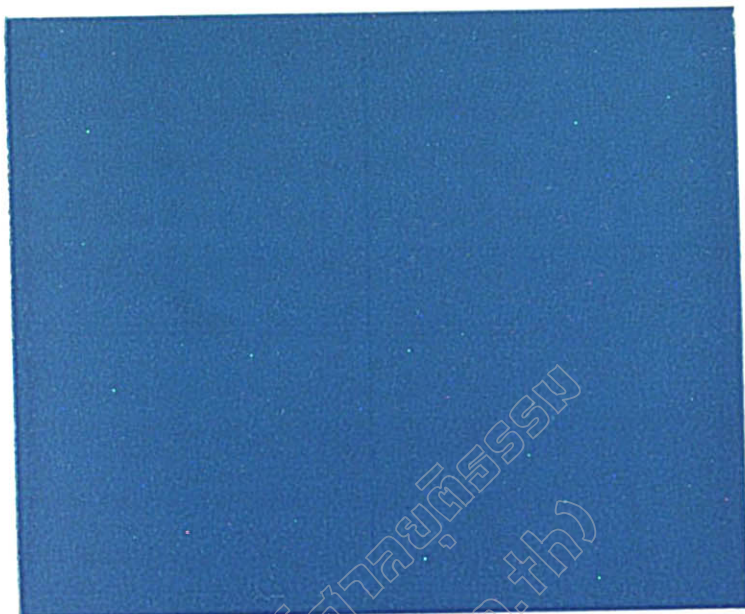
อันเป็นงานใหญ่และสำคัญ ๆ มาแล้วหลายกระทรวงทบวงกรม แต่เพิ่งรับเหมาก่อสร้างงานของกระทรวงยุติธรรมอันได้แก่ ศาลจังหวัดยโสธรนี้เป็นขั้นแรก ก็มาประสบกับวิกฤตการณ์เกี่ยวกับน้ำมัน ทำให้อุปสรรคการก่อสร้างทุกชนิดดับตัวแพงขึ้นในระหว่างทำการก่อสร้างอย่างรุนแรง อันเป็นภาระหนักเพียงไรก็ตาม แต่นายชัยสันต์ นั้นทวิสัย ก็มีได้ทอดอวย กลับบุกบันฝ่าฟันอุปสรรคทั้งปวงให้ลุกลงไปด้วยดี ผลงาการก่อสร้างศาลและบ้านพักที่ออกมาสู่สายตาท่านทั้งหลาย ณ บัดนี้ ก็ประณีตเรียบร้อยและสมบูรณ์แบบทุกประการ จึงควรได้รับการยกย่องชมเชยจากผู้ที่ได้พบเห็นโดยทั่วกัน

การกระทำพิธีวางศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๑๖ ตลอดจนงานเฉลิมฉลองเปิดอาคารศาลอันเป็นพิธีทางราชการ ซึ่งท่านได้เห็นประจักษ์อยู่ ณ บัดนี้ สำเร็จลุกลงไปด้วยดีก็เพราะได้รับความช่วยเหลือจาก พระคุณเจ้า พระเทพวิสุทธิเวที เจ้าอาวาสวัดมหาพฤฒาราม กรุงเทพมหานคร ช่วยกรุณาหาฤกษ์ และเป็นประธานฝ่ายสงฆ์ให้ นอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมือร่วมใจ จากบรรดาข้าราชการทุกฝ่ายในจังหวัดนี้ โดยเฉพาะพิธีเฉลิมฉลองเปิดอาคารศาลนี้ งานจะดำเนินไปมิได้ ถ้าปราศจากเสียซึ่งสายธารแห่งศรัทธาของบรรดาพ่อค้าหบทดีและทนายความ ตลอดจนประชาชนทั่วไปในจังหวัดยโสธรหลายท่าน ซึ่งท่านเหล่านั้นได้ตระหนักถึงความจริงที่ว่า อาคารศาลอันสง่างามนี้เป็นสมบัติอันล้ำค่าของเขาทั้งหลายเอง ได้แสดงความจำนงขอเป็นคณะกรรมการจัดงานร่วมกับคณะผู้พิพากษาศาลจังหวัดยโสธรด้วย ซึ่ง

คณะผู้พิพากษาศาลจังหวัดยโสธรไม่อาจจัดสายธารแห่งศรัทธา
นี้เสียได้ จึงได้รับเข้าร่วมเป็นกรรมการจัดงานด้วยความยินดี
และได้จารึกชื่อเป็นคณะกรรมการจัดงานพิธีเฉลิมฉลองเปิด
อาคารศาลไริบนแผ่นศิลาอ่อน ประกาศเป็นหลักฐานไว้ที่ตัว
อาคารศาล เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งคุณความดีแก่บุตรหลาน
และวงศ์ตระกูลสืบไป

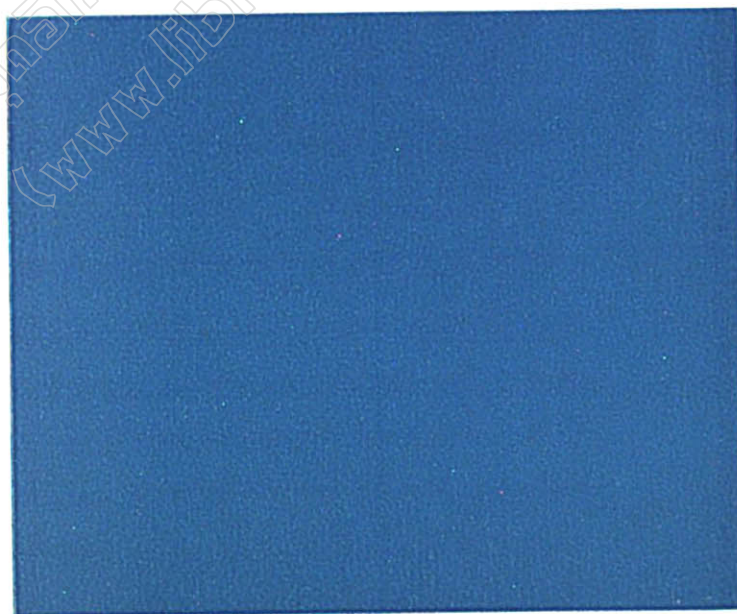
หวังว่า อาคารศาลยุติธรรมแห่งนี้ จักสถิตสถาพร
ดำรงคงอยู่ เป็นสถาบันที่ประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรม
ให้แก่พี่น้องชาวจังหวัดยโสธรตลอดกาลนาน

เมืองยโสธร

โดย **จิตต์ ญาณะจาร์**

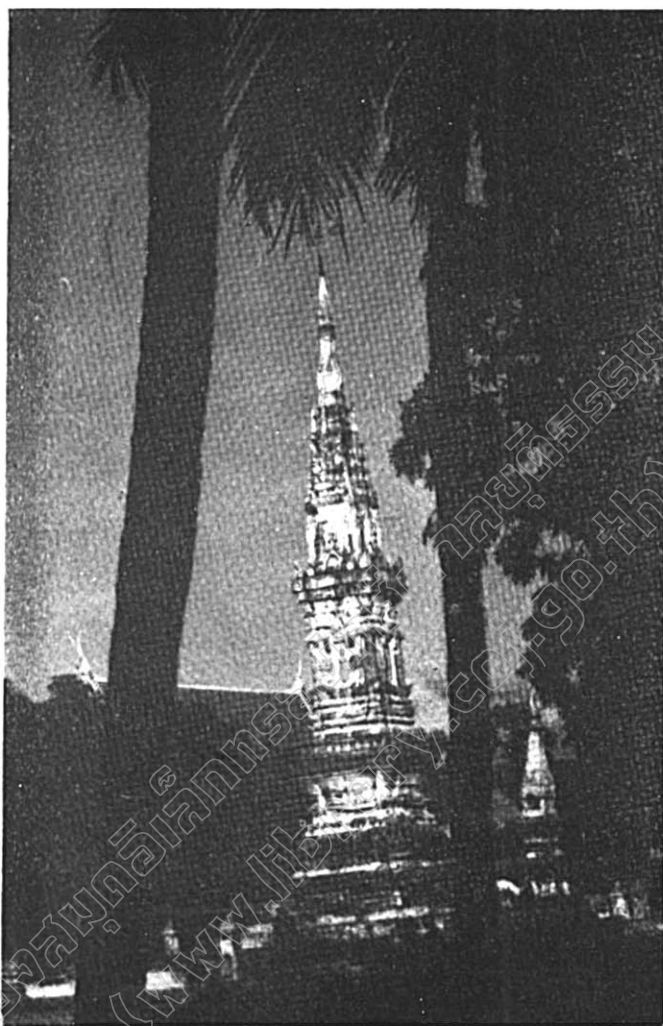
พ.ศ. ๒๓๒๘ ในรัชสมัยของรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เหตุการณ์ต่าง ๆ ตามหัวเมืองสงบลงระยะหนึ่ง จึงมีการอพยพผู้คนจากฝั่งซ้ายข้ามมาอยู่ฝั่งขวาของแม่น้ำโขงหลายแห่ง เช่น พระประทุมสุรราช (คำผิง) ผู้เป็นบุตรพระตาและมีศักดิ์เป็นหลานเขยพระเจ้าสร้อยสุทธิ-พุทธางกูร พร้อมด้วยท้าวทิดพรหมและท้าวท่า ได้ขอพระบรมราชานุญาตอพยพครอบครัวชาวลาวเวียง (จันทน์) ของตนเข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่ที่บ้านห้วยแจะแม่ ท้าวผ้ายหน้า และท้าวสิงห์ที่เป็นพวกพระวอ พระตา ขอมายังถิ่นฐานอยู่ที่บ้านสิงห์ท่า ท้องที่อำเภอเมืองยโสธรปัจจุบัน

เมื่อท้าวผ้ายหน้าอพยพครอบครัวมาถึงบ้านสิงห์ท่าแล้วก็พัฒนาบ้านนั้นให้เจริญขึ้นเพื่อจะได้เป็นเมืองต่อไป ในการนี้ได้สร้างวัดขึ้นในหมู่บ้าน ๒ วัด วัดหนึ่งชื่อ “วัดมหาธาตุ” อีกวัดหนึ่งชื่อ “วัดสิงห์ท่า”

ใน พ.ศ. ๒๓๓๔ อ้ายเชียงแก้วได้กิดขบถ คุณพวกล้อมเมืองนครจำปาศักดิ์ เป็นเหตุให้พระเจ้าไชยภูมิรังซึ่งมีอายุ ๘๐ ปีแล้ว ตกใจถึงแก่พิราลัย ได้โปรดเกล้าฯ ให้พระพรหมภักดี (ทองอิน) ยกบัตรเมืองนครราชสีมา (ภายหลังได้เลื่อนขึ้นเป็นเจ้าพระยานครราชสีมา) ยกกองทัพไปปราบและจัดวางระเบียบการปกครองเมืองนครจำปาศักดิ์ แต่กองทัพยังไม่ทันถึง พระประทุมสุรราช (คำผิง) บ้านห้วยแจะแม่กับท้าวผ้ายหน้าบ้านสิงห์ท่าได้รวมกำลังกันยกไปปราบปรามอ้ายเชียงแก้วได้ราบคาบก่อน เพื่อเป็นบำเหน็จ

ความชอบในการปฏิบัติราชการครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระ
พุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้โปรดเกล้าให้ยกฐานะบ้านห้วยแระ-
แมขึ้นเป็นเมือง พระราชทานนามว่า “เมืองอุบลราชธานี”
เพื่อเป็นอนุสรณ์ถึงเมืองนครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบานและ
พระราชทานบรรดาศักดิ์พระประทุมสุรราช (คำผง) เจ้า
เมืองคนแรกเป็น “พระ/ทุมราชวงศ์” แต่คงจะอยู่ไม่ทัน
ถึงปี ก็ได้ย้ายเมืองอุบลราชธานีไปตั้งอยู่ที่บ้านตองอูซึ่ง
เป็นหมู่บ้านร้างอยู่บนฝั่งซ้ายของแม่น้ำมูลจนทุกวันนี้ ส่วน
ทางบ้านสิงห์ท่านั้น ท้าวฝ่ายหน้ามีความดีความชอบในการ
ปราบขบถในครั้งนั้นด้วย จึงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็น
“เจ้าพระยาวิชัยราชดิษฐ์วงศ์” ครองเมืองนครจำปาศักดิ์
แทนเจ้าไชยกุมาร เจ้านครองค์ก่อนที่ตกใจพวกขบถถึงแก่
พิราลัย ส่วนท้าวสิงห์นั้นโปรดเกล้าฯ ให้เป็นราชวงศ์เมือง
โขงขึ้นกับเมืองนครจำปาศักดิ์

ตามตำนานปรากฏว่า ราชวงศ์สิงห์เป็นที่โปรดปราน
อยู่สักหน่อย ในปี พ.ศ. ๒๓๕๕ เมื่อราชวงศ์สิงห์กราบ
บังคมทูลว่า ไม่สมควรจะทำราชการอยู่กับเมืองนครจำปาศักดิ์
ก็โปรดเกล้าฯ ให้ยกฐานะบ้านสิงห์ท่าขึ้นเป็นเมือง และ
พระราชทานนามว่า “เมืองยศสุนทร” พร้อมกันนั้น
ได้ทรงเลื่อนท้าวคำม่วง น้องเจ้าพระยาวิชัยราชดิษฐ์ราช-
วงศ์สิงห์ขึ้นเป็น “พระสุนทรราชวงศ์” รับตำแหน่งเป็น
เจ้าเมืองใหม่คนแรกและขึ้นตรงต่อกรุงเทพฯ เมื่อพระสุนทร
ราชวงศ์ (สิงห์) ถึงแก่กรรมแล้ว โปรดเกล้าฯ ให้ท้าว
บุคเลื่อนขึ้นเป็น “พระสุนทรราชวงศ์” รับตำแหน่งเจ้า
เมืองยศสุนทรแทน

พระธาตุอานนท์

ภายหลังที่ได้ตั้งบ้านสิงห์ทำเป็นเมืองยศสุนทรใน พ.ศ.
๒๓๕๕ แล้ว เข้าใจว่าคงจะถูกยุบลงเป็น “อำเภอยโสธร”
ใน พ.ศ. ๒๔๕๔ ทั้งนี้ เพราะพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้า
หลวงทรงแก้ไขปรับปรุงปกครองท้องถิ่นโดยยุบเมืองเล็กลง

เป็นอำเภอหรือตำบล ให้ขึ้นกับเมืองใหญ่ ปรากฏว่า ตาม
รายการชื่อเมืองในมณฑลต่าง ๆ ของภาคอีสาน ไม่มีชื่อ
เมืองยโสธร แสดงว่าได้ถูกยุบลงเป็นอำเภอครั้งนั้นแล้ว แต่
ก็มีตำแหน่งเป็นอำเภอชั้นเอก มีโครงการจัดหน่วยงาน
ราชการต่าง ๆ ครบอย่างจังหวัด เว้นแต่มีขนาดเล็กกว่าเท่า
นั้น ฉะนั้น เมื่อทางการประกาศยกฐานะขึ้นเป็นจังหวัด
ยโสธร จึงทำได้ง่าย

คำว่า “ยโสธร” แปลว่า *ทรงไว้ซึ่งยศ* เมื่อก่อน
เขียนว่า “ยะโสธร” เรียกสั้น ๆ ก็เหลือแต่ “ยะโส” ฟัง
แล้วไม่เพราะหูแก่ชาวเมืองยศสุนทร ตลอดจนไม่เป็นมงคล
นาม เมื่อไม่กี่ปีมานี้ ก่อนที่อำเภอยะโสธรจะเป็นจังหวัด
ร.ต.ท. พวง ศรีบุญลือ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งนายอำเภอ
ยะโสธร ได้ทำหนังสือถึงกระทรวงมหาดไทยขอให้เขียนชื่อ
เมือง “ยะโสธร” เสียใหม่เป็น “ยโสธร” หลังจาก
กระทรวงมหาดไทยได้ปรึกษาหารือกับราชบัณฑิตยสถาน
แล้วก็อนุญาตให้เปลี่ยนได้และเขียนว่ายโสธรมานับตั้ง
จะยกฐานะอำเภอยโสธร จัดตั้งขึ้นเป็นจังหวัดได้สำเร็จต้อง
ใช้เวลาดำเนินการนานกว่า ๒๐ ปี กล่าวคือกระทรวงมหาด
ไทยเป็นผู้ริเริ่ม ขอตั้งยโสธรขึ้นเป็นจังหวัดในปี พ.ศ. ๒๔๔๔
ต่อมาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานีได้เสนอร่างพระราช
บัญญัติจัดตั้งจังหวัดยโสธรต่อสภาผู้แทนราษฎรอีกใน พ.ศ.
๒๔๔๕ และเรื่องนี้ได้มีการติดต่อกันระหว่างส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
ตลอดมา จนเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๒ คณะ
รัฐมนตรีจึงมีมติรับหลักการในการจัดตั้งจังหวัดยโสธรและให้

ตั้งงบประมาณปี ๒๕๐๓ เท่าที่จำเป็นในระยะแรก แต่แล้ว
ก็ติดขัดด้วยไม่ใช้งบประมาณ เรื่องจึงค้างมาจนกระทั่ง พ.ศ.
๒๕๐๗ มีการเสนอตั้งงบประมาณเพิ่มเติมตอนกลางปีงบ
ประมาณอีกครั้ง ก็ได้รับการผลักดันให้ไปตั้งงบประมาณ
เพิ่มเติมในปีงบประมาณ ๒๕๐๘ โดยให้กระทรวงมหาดไทย
ดำเนินการเกี่ยวกับพระราชบัญญัติ จัดตั้งจังหวัดยโสธรและ
เตรียมวางผังเมืองศูนย์ราชการไว้ แต่แล้วเรื่องก็เลิกร้างมา
จนกระทั่งวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ จอมพลถนอม
กิตติขจร นายกรัฐมนตรีสมัยนั้นได้รับรองกับประชาชนชาว
อำเภอยโสธรว่า จะจัดตั้งจังหวัดยโสธรแน่นอน ขอแต่ให้
รองงบประมาณในปีต่อไปก่อน จนกระทั่งวันที่ ๖ กุมภาพันธ์
๒๕๑๕ จึงได้มีประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๗๐ ประกาศ
ตั้งอำเภอยโสธรเป็นจังหวัดยโสธร โดยให้บังคับใช้ตั้งแต
วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๑๕

ยโสธรเป็นจังหวัดที่ ๗๑ ของประเทศไทย ซึ่งถ้า
มองดูแผนที่ก็จะเห็นว่าตั้งอยู่เกือบกึ่งกลางของภาคตะวันออกเฉียง
เหนือ มีเนื้อที่ประมาณ ๔๘๕๐.๒๖๘ ตารางกิโลเมตร
มีประชากรทั้งสิ้นประมาณ ๔๐๔,๐๓๘ คน มีอาณาเขต
ติดต่อกับจังหวัดอื่น คือ ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดนคร
พนม ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดศรีสะเกษ ทิศตะวันออกติดต่อ
กับจังหวัดอุบลราชธานี และทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัด
ร้อยเอ็ด นอกจากนี้จังหวัดยโสธรมองยังแบ่งออกเป็น ๖ อำเภอ
คือ อำเภอเมืองยโสธร อำเภอกุดชุม อำเภอป่าดัว อำเภอ
เลิงนกทา อำเภอคำเขื่อนแก้ว และอำเภอมหาชนะชัย

ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ มีป่า และลำห้วย ดิน
ร่วนปนทราย

ดินฟ้าอากาศและฤดูกาลมี ๓ ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูหนาว
ฤดูฝน อากาศค่อนข้างร้อนจัดในฤดูร้อน และหนาวจัดใน
ฤดูหนาว ฝนตกชุกปานกลาง

ลำน้ำที่สำคัญ มีลำน้ำชี ลำน้ำยัง ลำน้ำทวน ลำห้วย
ทับเต่า และลำห้วยโพธิ์ ไหลผ่านและอยู่ในเขตจังหวัด

ทรัพยากรธรรมชาติ สภาพทั่วไปเป็นป่าประมาณ ๑
ใน ๓ ไม่นับบริเวณป่ามีไม้ยาง ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้พลวง
ไม้พยอ ไม้แดง ไม้มะค่า และประดู่ เป็นต้น นอกจากนี้
ยังมีของป่าอีกมาก แต่ยโสธรไม่มีแร่และน้ำตก

โบราณสถานและโบราณวัตถุ เนื่องจากยโสธรเป็น
เมืองเก่าจึงมีโบราณสถานและโบราณวัตถุมากมาย จะขอยก
มากล่าวเฉพาะที่สำคัญ ๆ เช่น *เสมานินที่ตำบลตาตทอง*
อำเภอเมืองยโสธร เป็นเสมานินแบบเดียวกับที่เมืองฟ้าแดด
สูงยางหรือฟ้าหยาดสูงยาง ปัจจุบันอยู่ที่หมู่บ้านหนองแบ่น
อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ณ วัดโพธิ์ชัยเสมาราม
นอกจากเสมานินที่ตาตทองแล้วยังมีพระพุทธรูปใหญ่ประดิษ
ฐานอยู่ที่วัดบ้านสิงห์และวัดบ้านสะเคาอยู่ทางทิศเหนือของ
เมืองยโสธร ที่ตำบลตาตทอง นอกจากมีเสมานินแล้วยังมี
ธาตุก่อขี้วันน้อย เกี่ยวกับธาตุก่อขี้วันน้อยนี้มีประวัติเล่า

กันต่อ ๆ ว่า มีชาวนาครอบกรวหนึ่ง มีมารดาและบุตรชาย
อยู่ด้วยกันเพียงสองคน มีอาชีพทำนา อยู่มาวันหนึ่ง บุตร
ชายออกไปไถนาแต่เช้าครู่คนเดียว ฝ่ายผู้เป็นมารดาอยู่ทาง
บ้านทำอาหารไปส่งให้บุตรรับประทานตอนสาย บุตรชาย
ไถนาได้หลายไร่จนตะวันสายแล้ว มารดาก็ยังไม่เอาอาหารไป
ให้ ด้วยความเหน็ดเหนื่อยและหิวโหย จึงเอนกายลงนั่งคอย
มารดาอยู่ไต่ต้นไม้ แล้วทอดสายตามองไปทางบ้านของตน
ทันใดนั้นก็มองเห็นมารดาหัวก่องข้าวเดินมแต่ไกล ด้วยอำนาจ
แห่งความหิว มองเห็นไปว่า ก่องข้าวนั้นเป็นก่องข้าวขนาด
เล็กเหลือเกินกลัวจะไม่พอรับประทาน พอมารดาไปถึง ก็พูด
ด้วยความโมโหตักพ้อต่อว่ามารดาที่มารดานำข้าวไปส่งช้า
และยังเอาข้าวไปให้น้อยอีกไม่พอรับประทาน ถึงกับทุบตี
มารดาจนนั่งฟูไป แล้วคว้าเอาก่องข้าวนั้นมาเปิดออกมารับ
ประทานด้วยความหิวโหย รับประทานอิ่มแล้วข้าวก็ยังไม่หมด
เหลืออยู่อีกก่อนก่อง เมื่อรับประทานอิ่มหน้าสำราญแล้วก็นึก
ถึงมารดาจึงรีบลุกขึ้นไปดู แ่อนิจจามารดาสนใจเสียแล้ว
บุตรชายเสียใจมาก ร้องไห้คร่ำครวญอยู่กับศพมารดาเป็น
เวลานาน เมื่อสร้างโคกแล้วนึกถึงพระคุณของมารดาผู้ให้
กำเนิดและเลี้ยงดูมาจนเติบโตใหญ่ แทนที่จะได้ตอบแทนพระคุณ
ของท่าน แต่กลับมาฆ่าเสียโดยเกิดอารมณ์วุ่นเหี้ยวด้วยความ
โมโหหิว นับว่าเป็นมหันตกรรม บุตรชายได้สำนึกถึงความผิด
ที่ได้กระทำความชั่วนี้ไว้ จึงได้ทบทวนพระคุณของมารดาด้วย
การสร้าง “ธาตุก่องข้าวน้อย” บรรจุธาตุมารดาไว้ ณ ที่นา
ของตนตรงที่มารดาถึงแก่กรรม เพื่อเป็นที่กราบไหว้บูชา
และได้สร้างวัดขึ้นด้วยให้เป็นที่พักพิงของพระสงฆ์สามเณร

ทั้งเป็นที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเป็นประเพณีสืบมาจน
ทุกวันนี้

นอกจากธาตุก้อนขี้วุ้นที่ตากทองแล้ว ที่ตัวเมือง
ในปัจจุบันมีหลักเมืองและพระธาตุยโสธร หรือเรียกกันอีก
ชื่อหนึ่งว่า “พระธาตุอานนท์” เป็นปูชนียสถานที่บรรจุอัฐิ
ของพระอานนท์สาวกองค์สำคัญของพระพุทธเจ้า ประดิษฐาน
อยู่ ณ วัดมหาธาตุ อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร ได้
สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๒๒๔ ณ ที่นั้นในอดีตกาลเป็นป่าใหญ่เรียก
กันว่า “ดงผิลิงห์” ตามตำนานกล่าวไว้ว่า ผู้สร้างเป็นชาวเมือง
เวียงจันทน์ มีชื่อว่า “เจตทานุวิน” และ “จินคาขานุ” กับ
“เอียงเวชา” เจ้าน้ำซึ่งเป็นชาวขอมได้มีจิตศรัทธาร่วมกัน
สร้างขึ้นเพื่อประดิษฐานบรรจุอัฐิธาตุของพระอานนท์เถระเจ้า
ไว้ พระธาตุนี้ได้มาจากเทวทหนครในประเทศอินเดีย ซึ่ง
เจตทานุวินกับจินคาขานุสองพี่น้องถือเพศบรพชิตได้รุด
ไปถึง ๒ ปี ๑๐ เดือน กับ ๑๑ วัน ในขณะนั้นชาวเมือง
เทวทหนครกำลังสร้างเจดีย์ใหม่องค์หนึ่งอยู่ เพื่อจะย้าย
อัฐิธาตุที่บรรจุอยู่ภายในเจดีย์องค์เก่า ซึ่งได้ชำรุดทรุดโทรม
และตั้งอยู่ในที่ไม่เหมาะสม ไปบรรจุในเจดีย์องค์ใหม่ ซึ่งได้
สร้างไว้เสร็จแล้ว จึงอัญเชิญอัฐิธาตุไปบรรจุไว้ ผอบหรือ
หีบที่ใส่อัฐิธาตุนั้น ชั้นนอกเป็นหีบเงินมี ๓ ชั้น ถัดไปเป็น
หีบทองมี ๗ ชั้น ถัดจากหีบทองเข้าไปเป็นหีบแก้วไพฑูรย์อีก
๒ ชั้น รวมเป็นหีบหรือผอบ ๑๒ ชั้นด้วยกัน แล้วมีผ้าดอก
คำหรือผ้าลายทองห่อไว้ถึง ๕๐๐ ชั้น

ท่านเจตทานุวันและจินตาทานุจึงได้จัดเครื่องสักการะบูชาแล้วตั้งจิตอธิษฐานขอให้เห็นอกนิหาร จากนั้นห่อพระอิฐธุกก็ปาฏิหาริย์ลอยขึ้นสู่อากาศเป็นทึมหัตถ์จรรย จึงได้อ้อนวอนขอแบ่งพระอิฐธุกนั้น ในฐานะที่เป็นชาวพุทธด้วยกัน และต่างบ้านเมืองมา เพื่อจะนำไปสักการะบูชา ก็ได้สมความปรารถนา แล้วก็อุปัชฌาย์พระอิฐธุกพระอรหันต์เดินทางกลับมายังเมืองเวียงจันทน์ ใช้เวลาเดินทาง ๑ ปี ๑๑ เดือน ได้จัดแจงสร้างเจดีย์เพื่อบรรจุไว้ ณ ที่คอนปู่ปาว เมืองเวียงจันทน์ แต่ชาวเมืองไม่ยอมให้สร้าง จึงได้อุปัชฌาย์ออกจากเมืองเวียงจันทน์ นำมาอยู่กับเอียงเวชาซึ่งเป็นขอม ถึง ๓ ปี แล้วได้ชักชวนเอียงเวชาสร้างเจดีย์บรรจุไว้ในเมือง ซึ่งครั้งนั้นอยู่ในความปกครองของขอม ได้ใช้เวลาสร้างถึง ๘ เดือน กับ ๒๕ วันจึงเสร็จ ณ คินแดนแห่งเมืองยโสธรนี้ ในอดีตอยู่ในอำนาจของขอมมาก่อน ต่อมา ไทยได้มามีอำนาจปกครองต่อจากขอมมาจนถึงทุกวันนี้

นอกจากนี้ยโสธรมีสถานที่น่าชมตามฤดูกาลอีก เช่น ลำทวน ซึ่งมีชลประทานมาทิ้งทำฝายทดน้ำ ลำน้ำชี ซึ่งเป็นประตูสายเลือดใหญ่ของชาวยโสธร สองฝากฝั่งหนองไป๋คว้นน้ำ ยามเย็นพระอาทิตย์อัสดง เป็นธรรมชาติที่สวยงามน่าชมมากแห่งหนึ่ง

ส่วนอุปนิสัยใจคอของชาวยโสธรนั้น สภาพภูมิภาคท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมย่อมเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนในท้องถิ่นนั้น ๆ มีนิสัยใจคอแตกต่างกันไป ยโสธรเป็นท้องถิ่นหนึ่งซึ่งมีสภาพเคยเป็นเมือง เป็นชุมชนใหญ่มาก่อน อุปนิสัยใจคอ

ของชายโสทรตลอดจนชนบธรรมนิยมประเพณีซึ่งได้รับ
มรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษหลายชั่วคนมาแล้ว พอสรุป
เป็นหัวข้อใหญ่ได้ ๓ หัวข้อ คือ :-

(๑) ขอบำปยุให้ทาน จะเห็นได้จากในเมืองโยโสทร
มีวัดถึง ๗ วัด ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันได้ว่าชายโสทรชอบการ
ทำบุญให้ทาน ถ้าหากชายโสทรไม่ชอบการทำบุญให้ทาน
แล้ว วัดเหล่านี้จะตั้งอยู่ได้อย่างไร และวัดเหล่านี้ก็ล้วนแต่
เกิดขึ้นได้จากแรงศรัทธาของชายโสทรเอง

(๒) เป็นคนซื่อสัตย์สุจริต นิสัยอันแท้จริงของชาว
โยโสทรคือเป็นคนมีศีลธรรมซื่อสัตย์สุจริต อยู่กันโดยความสงบ
เรียบร้อย ยึดมั่นในหลักพระพุทธศาสนา จะสังเกตเห็นได้
จากสถิติคดีของศาลจังหวัดโยโสทร ซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก
เมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นซึ่งอยู่ใกล้เคียงกัน เช่น จังหวัดอุบล-
ราชธานี จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดศรีสะเกษ เป็นต้น และ
คดีความเกี่ยวกับความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งไม่ใช่คดี
อุกฉกรรจ์มีหันตโทษแต่อย่างใด

(๓) เป็นคนมีสัมมาคารวะถ่อมตัวโอนอ่อนผ่อนตาม
กบง่ายไม่ถือตัว ข้อนี้อาจสังเกตเห็นได้จากเมื่อมีคนต่างถิ่น
เข้ามาอยู่ในโยโสทร จะได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นไม่ว่าจะ
เป็นคนชนไหน แต่เมื่อผู้ที่มาเยือนนั้นเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ก็จะ
ทำพิธีสู่ขวัญบายศรี เพื่อให้เกิดความศุภมงคลแก่ผู้นั้น ซึ่ง
เป็นพิธีที่แสดงออกถึงซึ่งความรักใคร่และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
แสดงความเคารพนับถือสร้างมนุษยสัมพันธ์ต่อกัน

เมืองยโสธรคงที่กล่าวมาแล้วว่าเป็นเมืองเก่าแก่เมืองหนึ่งของภาคอีสาน จึงมีจารีตประเพณีเป็นของตนเองเหมือนกับเมืองเก่าอื่น ๆ ในภาคอีสาน ทั้งยังรักษาและถือปฏิบัติมาจนทุกวันนี้ จารีตหรือขนบธรรมเนียมประเพณีส่วนใหญ่เนื่องมาจากพระพุทธศาสนา แต่บางอย่างก็ยังมีนับถือผิอย่างดั้งเดิม เช่น มีถน (ผีฟ้า) ตาแซก (ผีนาง) ฯลฯ จารีตประเพณีที่ถือปฏิบัติเหล่านี้คล้ายกับพระราชพิธีสิบสองเดือนของภาคกลาง เรียกว่า “ยี่สิบสอง” เริ่มตั้งแต่บุญเดือน ๕ ก็มีงานสงกรานต์ เดือน ๖ มีงานวิสาขบูชา และบุญบั้งไฟหรือบั้งไฟ เดือน ๗ บุญทำนา เดือน ๘ บุญเข้าพรรษา เดือน ๙ บุญประทับดิน เดือน ๑๐ บุญข้าวสาก เดือน ๑๑ บุญออกพรรษา เดือน ๑๒ บุญกรู้น เดือนอ้ายบุญเข้ากรรม เดือนยี่บุญคูณลาน เดือน ๓ บุญข้าวจีหรือบุญคุ้ม เดือน ๔ บุญพระเวส

เดือน ๕ เรียกว่าบุญสงกรานต์หรือบุญสงน้ำพระก็ได้ มีการทำบุญตักบาตรรดน้ำอวยพรผู้ใหญ่ไปกินข้าวบิแล้วเก็บดอกไม้ป้ามามบูชาพระพุทธรูปและเล่นสาดน้ำกัน หลังจากวันสงกรานต์ซึ่งตรงกับภาคกลาง ชาวเมืองยโสธรจะมีพิธีสงน้ำพระพุทธรูปสำคัญตามวัดต่าง ๆ ติดต่อกันเป็นเวลาถึง ๖ สัปดาห์ พอถึงสัปดาห์ที่ ๗ ก็ต่อด้วยงานบุญบั้งไฟหรือบั้งไฟ

เดือน ๖ เป็นเดือนทำบุญวิสาขบูชาและทำบุญบั้งไฟหรือบั้งไฟ เมืองยโสธรมีงานบุญบั้งไฟหรือบั้งไฟ เป็น

งานใหญ่ที่สุดในรอบปี และชาวเมืองยโสธรพูดได้อย่างภาคภูมิใจว่า งานบุญบั้งไฟนี้เป็นงานที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในภาคอีสาน จะมีผู้คนจากต่างถิ่นมาชมกันอย่างล้นหลามเต็มเมืองยโสธร บุญบั้งไฟนี้สมัยโบราณเป็นพิธีขอฝนอย่างหนึ่ง เชื่อกันว่า ถ้าไม่มีการจุดบั้งไฟขึ้นนั้นฝนฟ้าจะไม่ตก ข้าวกล้าในนาจะเจาตายหมด ทั้งนี้เพราะแดน (ผีฟ้าคือเทพยดา) บันดาลให้เป็นไป ชาวอีสานจึงได้จัดงานนี้เป็นงานบุญประเพณีติดต่อกันมาทุกปีจนถึงปัจจุบัน ความเชื่อตามคตินี้ก็ยังมียุ่ แต่ความมุ่งหมายของการจัดงานบุญบั้งไฟมิใช่เพื่อขอฝนดังเช่นสมัยก่อน บางท้องถิ่นได้เปลี่ยนไปเป็นบูชาสังข์ศักดิ์สิทธิ์ประจำถิ่นหรือจังหวัด บางท้องถิ่นจัดรวมกับงานประเพณีอื่นเพื่อเรียกร้องให้คนไปร่วมงานมาก ๆ แต่ชาวเมืองยโสธรนั้นจัดขึ้นเพื่อขอฝนอย่างเดิม ชาวเมืองยโสธรกำหนดให้มีงานบุญบั้งไฟในสัปดาห์ที่ ๗ หลังวันสงกรานต์ เมื่อกำหนดวันแน่นอนแล้วก็มีใบบอกแจ้งไปตามคุ้ม (บ้านหรือคณะ) ต่าง ๆ การทำบั้งไฟนั้นไม่ใช่ของง่าย ๆ ต้องมีการเตรียมการกันเป็นเวลาหลายอาทิตย์หรือแรมเดือน เมื่อตกลงกันว่าจะทำบุญในวันใดแล้ว ชาวบ้านก็จะเริ่มซื้อดินประสิวไปมอบให้เจ้าอาวาสในวัดบ้านนั้น เพื่อให้เจ้าอาวาสประชุมสงฆ์สามเณรจัดการทำบั้งไฟขึ้น หรือไม่ก็ให้ผู้เชี่ยวชาญในหมู่บ้านเป็นผู้จัดทำ บั้งไฟที่จะส่งเข้าประกวด มีอยู่ ๓ ขนาด คือ บั้งไฟธรรมดา หรือบั้งไฟร้อย เป็นขนาดเล็ก ซึ่งบรรจุดินปืน ๘ กิโลกรัม บั้งไฟหมื่นเป็นขนาดกลาง ซึ่งบรรจุดินปืนหนัก ๑๒ กิโลกรัม บั้งไฟแสนเป็นขนาดใหญ่บรรจุดินปืนหนัก ๑๒๐ กิโลกรัม บั้งไฟขนาดนี้ไม่ค่อยทำกันบ่อยนัก เพราะต้อง

ใช้คนจำนวนหลายสิบคนและใช้เงินเป็นหมื่น ๆ บาท เมื่อ
ก่อนการทำบ้องไฟใช้กระบอกละไม้ไผ่ทะลวงปล้องออกแล้วอัด
ดินเป็นเข้าไปให้แน่น แล้วต่อสายขนวนสำหรับจุด แต่ทุกวันนี้
ไม่ใช้กระบอกละไม้ไผ่กันแล้ว ใช้ท่อเหล็กแทน เมื่ออัดดิน
เป็นเสร็จก็ใช้กระบอกละไม้ไผ่เล็ก ๆ ยาว ๆ มาประกอบบ้องไฟ
แล้ว ตกแต่งด้วยกระดาษสีหรือกระดาษเงินกระดาษทอง
ตัดเป็นลวดลายต่าง ๆ ปิดประทับไว้โดยรอบบ้องไฟ ตอน
หัวทำเป็นรูปหัวสิงห์หรือเรือสุพรรณหงส์ แต่ส่วนมากตกแต่ง
เป็นรูปพญานาค บางตัวพ่นน้ำได้ด้วย ประดิษฐ์ด้วยฝีมือ
ปราณีต งดงาม เรียกว่า “เฮ้งไฟ”

วันแรก คณะบ้องไฟจะฉลองบ้องไฟของตนอยู่ที่คุ้ม
วันที่สองตอนเช้าแต่ละคุ้มจะแห่บ้องไฟไปบูชาเจ้าปู่หลักเมือง
(เจ้าพ่อหลักเมือง) จากนั้นแห่ไปตามถนนต่าง ๆ รอบเมือง
โยธธรร แต่ละขบวนจะมีนักดนตรี ส่วนดนตรีนั้นแล้วแต่ ๆ
ละคณะจะเลือกใช้ดนตรีชนิดใด นอกจากนั้นมีตัวตลก ผู้แก่
ผู้เฒ่า และช่างฟ้อนสาว ๆ สวย ๆ ขบวนละหลายสิบคน ทุก
คนแต่งกายแบบพื้นเมือง สิ่งที่ทุกคณะขาดไม่ได้คือตัวเอก
ของเรื่องที่ทำให้มีประเพณีบ้องไฟขึ้น เขาผู้นั้น คือ
“ท้าวผาแดง” กับ “นางไอ่” บางคณะมี “สุวรรณภังค์”
ด้วย ทุกคนในคณะจะพ้องพร้อมเพรียงกันด้วยลีลาที่ไม่ซ้ำกัน
เลย สดแต่คณะใดจะคิดท่าว่าของตนขึ้นมาได้ ขณะที่พ้องก็
มีการแข่ง (ขบร้อง) ไปด้วย

เมื่อคณะบ้องไฟแห่ไปบูชาเจ้าปู่หลักเมืองแล้ว ก็จะ
นำบ้องไฟแห่ไปคารวะผู้หลักผู้ใหญ่ที่บ้าน จากนั้นคณะบ้อง

ไฟก็จะไปแข่งตามบ้าน ร้านค้า เขาก็จะให้เหล้า อาหาร หรือเงินตอบแทน เช่นเดียวกับบ้านผู้หลักผู้ใหญ่ จนถึงเวลา กำหนดก็ให้ไปยังที่นัดหมาย แห่ผ่านคณะกรรมการให้ กระเนน แล้วนำบ้องไฟไปเก็บไว้ที่ประรำซึ่งสร้างเป็นโรงยาว ในคืนนั้นจะมีงาน “คบงัน” หรืองานฉลองบ้องไฟ

วันที่สาม ชาวบ้านทุกหนทุกแห่งจะมารวมกันที่ลาน กว้าง สำหรับตั้งฐานจุดบ้องไฟแต่ละบ้านบ้องไฟแต่ละกระบอก จะนำขึ้นตั้งที่ฐาน ซึ่งเรียกว่า “ค่างบ้องไฟ” และจุดสาย ชนวนบ้องไฟเสร็จต้องใช้เวลาอย่างรวดเร็วกระบอกละ ๑๕ นาที เป็นอย่างน้อย ก่อนนำบ้องไฟไปติดตั้งเขาก็ต้องแห่วนรอบ ฐาน ๓ รอบ บ้องไฟกระบอกแรกที่จุดส่วนมากเป็นบ้องไฟ เสี่ยงหายหากบ้องไฟขึ้นสูง ทำนายว่าบินฝ่าไฟจะตกตามฤดูกาล ข้าวปลาอาหารก็คงจะอุดมสมบูรณ์ จากนั้นก็จุดบ้องไฟ ประกาศ

เมื่อเสร็จงานบุญบ้องไฟเดือน ๖ แล้ว เดือน ๗ ทำ บุญข้าชะ เจ้าของนาเจ้าของโรงนาเริ่มเลี้ยงผีนา เรียกว่า “ตาแขก” ท่านชอบไถ่กับเหล้าขาวเพื่อบั้งขวัญภูติผีปีศาจ

เดือน ๘ งานบุญเข้าพรรษา มีการแห่เทียนเข้าพรรษา เทียนเหล่านี้คุ้มต่าง ๆ ตกแต่งประดับประดาอย่างสวยงาม และมีการประกวดกันทั่ว

เดือน ๙ บุญประคับคิน มีการทำขนมนานาชนิดตาม คุ้มต่าง ๆ เป็นการอุทิศกุศลให้สรรพสัตว์ทั้งหลาย

เดือน ๑๐ ทำบุญข้าวสาก (กระยาสารท) ทำกัน
วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ มีการตกแต่งสำหรับอาหารคาว
หวานไปถวายพระ อุทิศส่วนกุศลให้ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไป
แล้ว การถวายอาหารนี้ เขาทำฉากซื้อเจ้าของสำรับใส่ไว้
ในบาตร พระภิกษุสามเณรจับลูกสากของใคร ก็รับประเคน
สำหรับของคนนั้นไป

เดือน ๑๑ บุญออกพรรษา มีการทำบุญและลอย
กระทงวันออกพรรษา ภาษาเดิมเรียกว่า “เดือนสิบเอ็ดเพ็ญ
จุดประทีปรุ่งเรือง” คือมีโหลเรือไฟหรือล่องเรือไฟด้วย เรือ
ไฟนี้ทางวัดเอาก้านกล้วยทำเป็นรูปกล้วยเรือ บักคอกไม้
รูปเทียนเวลาเอาไปลอยในน้ำ จุดรูปเทียนสว่างเปล่งให้ลอย
ไปตามน้ำสวยงามนัก

ในวันออกพรรษาชาวเมืองยโสธรยังมีการแข่งเรือยาว
ในลำน้ำชี ลำน้ำชีนี้มีสภาพสมชื่อ คือ เป็นลำน้ำที่นิ่งสงบ
เหมือนสีผึ้งทรงศิลป์วิสุทธิ

เดือน ๑๒ บุญกฐิน

เดือนอ้าย บุญเข้ากรรม สำหรับพระภิกษุสงฆ์ที่ทำ
ผิควินัยจะได้เข้ากรรมปลงอาบัติ

เดือนยี่ บุญคูณลาน คือทำบุญให้ทานหลังการเกี่ยว
ข้าว เก็บข้าวมาไว้ในลานบ้านหรือเก็บขึ้นเล้า (ยั้งนาง)
เรียบร้อยแล้ว

เดือนสาม บุญข้าวจีหรือบุญคุ้ม ข้าวจี คือ ข้าวเหนียว
หนึ่งสูกเกล้าเกลือบั่นเป็นก้อน เสียบไม้ซึ่งไฟจนเหลืองกรอบ
แล้วทาด้วยไข่ ชาวบ้านจะเอาข้าวจีไปถวายพระพร้อมกับข้าว
ปลาอาหารอื่น ๆ ในวันขึ้น ๓ ค่ำ แล้วฟังเทศน์ถือศีล ส่วน
ในคุ้มหรือหมู่บ้าน พวกชาวบ้านก็จะทำขนมจีน (ข้าวโปน)
เลี้ยงกันในคุ้ม (หมู่บ้าน) และทำบุญตักบาตรด้วย

เดือนสี่ บุญพระเวส ต้องออกเสียงว่า พระเวท
คือ เทศน์มหาชาติ

ผู้เขียนขอจบเรื่องเมืองยโสธรเพียงเท่านี้ บทความ
เรื่องนั้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลือ แนะนำจาก
คุณละออง ศรีสุคนธ์ เป็นอย่างมาก ขอขอบพระคุณ
มา ณ ที่นี้ด้วย

ประวัติศาสตร์จังหวัดยโสธร

โดย **นายไพบุฒิ สัตยาประเสริฐ**

ยโสธรเป็นเมืองเก่าตั้งขึ้นก่อนเมืองอุบลราชธานี
ต่อมาได้ล่มสลายลงเป็นบ้านจนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๓๕๕
พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยรัชกาลที่ ๒
ได้ทรงสถาปนาให้เป็นเมืองอีกครั้งหนึ่ง ชื่อนานนามว่า
เมือง “ยศสุนทร” ครั้นถึงสมัยของพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ได้ทรงจัดการ
เปลี่ยนแปลงการปกครองแบบใหม่ โดยแบ่งออกเป็น
มณฑล จังหวัด อำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน เมือง
ยศสุนทรในขณะนั้นได้ถูกลดฐานะเป็นอำเภอขึ้นกับ
จังหวัดอุบลราชธานี ได้ชื่อว่า “อำเภอยะโสธร”

ประวัติศาสตร์จังหวัดยโสธรได้เริ่มต้นขึ้นเท่าที่มีหลักฐาน
พอจะค้นคว้าได้ คือ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๔ ข้าหลวงประจำ
จังหวัดอุบลราชธานีได้มีหนังสือราชการที่ ๒๔๑๔/๒๔๗๔
ลงวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๔๗๔ เสนอความเห็นต่อกระทรวง
มหาดไทยว่า ผู้แทนราษฎรและคณะกรรมการจังหวัดมีความ
เห็นสอดคล้องกันว่า สมควรที่จะได้จัดตั้งศาลแขวงขึ้นที่
อำเภอยโสธร ให้มีเขตอำนาจศาลตลอดท้องที่อำเภอยโสธร
อำเภอลุมพุก อำเภอฟ้าหยาด ในจังหวัดอุบลราชธานี และ
อำเภอพนมไพรในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยให้เหตุผลว่า เพื่อ
ให้เกิดความสะดวกแก่ราษฎรที่อาศัยอยู่ในเขตท้องที่เหล่านั้น
ยามเมื่อเกิดคดีความขึ้น ประกอบกับยโสธรเป็นเมืองเก่ามี
ชุมชนหนาแน่น ท้องที่เจริญ มีที่นามาก มีลำชีเป็นทาง
คมนาคมสะดวกแก่การขนส่ง อยู่ห่างจากจังหวัดอุบลราช-
ธานี ๑๑๐ กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดร้อยเอ็ด ๘๐ กิโลเมตร

จึงเป็นแหล่งชุมนุมชนกลางของสองจังหวัดนี้ด้วย กระทรวง
มหาดไทยได้พิจารณาแล้วเห็นชอบด้วย แต่เห็นควรให้มีเขต
อำนาจศาลตลอดทั้งที่อำเภอโยธธร อำเภอลุมพุกและอำเภอ
พิมายภายในจังหวัดอุบลราชธานีเท่านั้น จึงได้มีหนังสือที่
ย. ๑๑๑๔๔/๒๔๗๔ ลงวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๔๗๔ ส่ง
เรื่องให้กระทรวงยุติธรรมพิจารณา กระทรวงยุติธรรมได้
สอบถามข้อมูลต่าง ๆ จากข้าหลวงยุติธรรมภาคตะวันออกเฉียง
แล้ว เห็นว่า ควรจัดตั้งเป็นศาลจังหวัดเพื่อให้มีอำนาจ
พิจารณาพิพากษาคดีได้ทั้งปวง อันจะเป็นประโยชน์สมแก่
เจตนารมณ์ของการจัดตั้งศาลในครั้งนี้ ยิ่งกว่าการจัดตั้งศาล
แขวง ซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้บางประเภทเท่านั้น
และให้มีเขตอำนาจตามข้อพิจารณาของกระทรวงมหาดไทย
จึงได้ดำเนินการต่อมา จนกระทั่งได้มีการประกาศ ใช้
พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลจังหวัดที่อำเภอโยธธร จังหวัด-
อุบลราชธานี พุทธศักราช ๒๔๘๐ ดังต่อไปนี้

พระราชบัญญัติ
จัดตั้งศาลจังหวัดที่อำเภอยะโสธร จังหวัดอุบลราชธานี
พุทธศักราช ๒๔๘๐

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร

ลงวันที่ ๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐)

อาทิตย์ทิพอาภา

เจ้าพระยายมราช

พล อ. เจ้าพระยาพิชเยนทรโยธิน

ตราไว้ ณ วันที่ ๒๗ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐

เป็นปีที่ ๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่าสมควรจัดตั้งศาล
จังหวัดขึ้นที่อำเภอยะโสธร จังหวัดอุบลราชธานี

จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้
โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ตั้งต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “พระราช
บัญญัติจัดตั้งศาลจังหวัดที่อำเภอยะโสธร จังหวัดอุบลราชธานี
พุทธศักราช ๒๔๘๐”

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ตั้งแต่วันที่จะได้กำหนดไว้โดยพระราช
กฤษฎีกา ให้ตั้งศาลจังหวัดยะโสธรขึ้น ที่อำเภอยะโสธร
จังหวัดอุบลราชธานี เรียกว่า “ศาลจังหวัดยะโสธร”

มาตรา ๔ ให้ศาลจังหวัดยะโสธรมีเขตศาลออกท้องที่
อำเภอยะโสธร อำเภอชุมพุก และอำเภอฟ้าหยาด ในจังหวัด
อุบลราชธานี

บรรดาคดีของอำเภอที่กล่าวแล้วในวรรคก่อน ซึ่ง
กำลังพิจารณาในศาลจังหวัดอุบลราชธานี ในวันตั้งศาล
ตามความในมาตรา ๓ ให้คงพิจารณาพิพากษาในศาลจังหวัด
อุบลราชธานี

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมี
หน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ท.อ. พลต พลพยุหเสนา

นายกรัฐมนตรี

เมื่อมีพระราชบัญญัติดังกล่าวข้างต้นแล้ว กระทรวง
ยุติธรรมก็ได้จัดหาซื้อที่ดินเพื่อใช้เป็นที่ตั้งอาคารศาลตลอดจน
บ้านพักต่าง ๆ ในที่สุดก็ได้ซื้อที่ดินซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออก
ของสนามบิน จากราชฎาเป็นจำนวนเนื้อที่ประมาณ ๒๗ ไร่
ในราคา ๑,๐๐๐ บาท หลังจากนั้นก็ได้ดำเนินการก่อสร้าง
อาคารศาล ๑ หลัง บ้านพักผู้พิพากษา ๒ หลังและบ้านพัก
จำศาล ๑ หลัง โดยวิธีการประมูลประกวดราคา ผลปรากฏ
ว่ากรมราชทัณฑ์เสนอราคาการก่อสร้างทั้งหมดเป็นเงิน
๑๕,๖๘๗ บาท ซึ่งเป็นราคาต่ำกว่าผู้เสนอประมูลรายอื่น จึง
ได้เป็นผู้ดำเนินการสร้างจนแล้วเสร็จ กระทรวงยุติธรรมจึงได้
เปิดทำการศาลจังหวัดยะโสธรในวันที่ ๑ กันยายน ๒๔๘๒
ตามพระราชกฤษฎีกากำหนดวันตั้งศาลจังหวัดยะโสธร
พุทธศักราช ๒๔๘๒ ดังต่อไปนี้

พระราชกฤษฎีกา
กำหนดวันตั้งศาลจังหวัดยะโสธร
พุทธศักราช ๒๔๘๒

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล
คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร
ลงวันที่ ๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐)
อาทิตยทิพอาภา
พล อ. เจ้าพระยาพิษเยนทรโยธิน
ตราไว้ ณ วันที่ ๑๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๒
เป็นปีที่ ๖ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่เห็นสมควรกำหนดวันตั้งศาลจังหวัดยะโสธรเพื่อ
จะได้ทำการพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระปรมาภิไธย
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓ แห่ง
พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลจังหวัดที่อำเภอยะโสธร จังหวัด
อุบลราชธานี พุทธศักราช ๒๔๘๐ จึงให้ตราพระราชกฤษฎีกา
ขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชกฤษฎีกานี้ให้เรียกว่า “พระราช-
กฤษฎีกากำหนดวันตั้งศาลจังหวัดยะโสธร พุทธศักราช
๒๔๘๒”

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชกฤษฎีกานี้ตั้งแต่วันประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้กำหนดวันตั้งศาลจังหวัดยะโสธรตั้งแต่วันที่ ๑ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๘๒ เป็นต้นไป

มาตรา ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกานี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

ศาลจังหวัดยโสธรได้เปิดดำเนินการพิจารณาพิพากษา
คดีตลอดมา โดยมีเขตอำนาจตลอดท้องที่อำเภอยโสธร
อำเภอลุมพุก ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอคำเขื่อน-
แก้ว เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๖ และอำเภอฟ้าหยาด ซึ่งต่อมา
ได้เปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอมหาชนะชัย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒
ครั้นต่อมาทางราชการได้จัดตั้งอำเภอกุดชุมและอำเภอบำตัว
ขึ้นใหม่ โดยแบ่งเอาเขตท้องที่ของอำเภอยโสธรและอำเภอ
คำเขื่อนแก้วไปตามลำดับ ศาลจังหวัดยโสธรจึงมีเขตอำนาจ
ตลอดท้องที่อำเภอยโสธร อำเภอคำเขื่อนแก้ว อำเภอมหา
ชนะชัย อำเภอกุดชุมและอำเภอบำตัว ในจังหวัดอุบลราชธานี
จนกระทั่งได้มีประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๘๐ ลงวันที่
๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ ให้จัดตั้งจังหวัดยโสธรขึ้นในวันที่ ๑
มีนาคม ๒๕๑๕ โดยมีอาณาเขตพื้นที่ตลอดท้องที่ของอำเภอ
ยโสธร อำเภอกุดชุม อำเภอเลิงนกทา อำเภอคำเขื่อนแก้ว
อำเภอมหาชนะชัย และอำเภอบำตัว นอกจากนั้นยังมีประกาศ
ของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๘๒ ลงวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕
กำหนดให้ศาลจังหวัดยโสธรมีเขตอำนาจตลอดจังหวัดยโสธร
ตั้งแต่วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๑๕ เป็นต้นไป ดังนั้น เขตอำนาจ
ของศาลจังหวัดยโสธรจึงขยายไปเหนือท้องที่อำเภอเลิงนกทา
ด้วย ศาลจังหวัดยโสธรเปิดดำเนินการมาจนถึงวันนี้ ซึ่งเป็น
วันทำพิธีเปิดอาคารศาลจังหวัดยโสธรหลังใหม่ ก็เป็น
เวลา ๓๔ ปี ๗ เดือน ๒๖ วันแล้ว มีผู้ดำรงตำแหน่ง
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ผู้พิพากษาและจำศาลตั้งแต่ต้นจนถึง
บัดนี้ ดังนี้

รายชื่อผู้พำนักชาวหน้าศาลจังหวัดยโสธร

๑. หลวงสารศิลป์ปทุมดี ดำรงตำแหน่ง
๑ ก.ย. ๒๔๘๒ พันตำแหน่ง ๔ พ.ค. ๒๔๘๖
๒. นายเกียรติ ศักดิ์พงษ์ ดำรงตำแหน่ง
๓ พ.ค. ๒๔๘๖ พันตำแหน่ง ๔ ม.ค. ๒๔๙๐
๓. นายสิทธิ เกตุทัต ดำรงตำแหน่ง
๖ มิ.ย. ๒๔๙๐ พันตำแหน่ง ๒๐ ธ.ค. ๒๔๙๑
๔. นายอิสระ สมบูรณ์สุข ดำรงตำแหน่ง
๑๙ ธ.ค. ๒๔๙๑ พันตำแหน่ง ๑๒ พ.ค. ๒๔๙๖
๕. นายแสง ถัดพล ดำรงตำแหน่ง
๒๒ พ.ค. ๒๔๙๖ พันตำแหน่ง ๑๗ พ.ค. ๒๔๙๘
๖. นายเพรียบ หุตางกูร ดำรงตำแหน่ง
๖ มิ.ย. ๒๔๙๘ พันตำแหน่ง ๙ พ.ค. ๒๕๐๐
๗. นายกำจร บัณฑิตนันท์ ดำรงตำแหน่ง
๑๑ พ.ค. ๒๕๐๐ พันตำแหน่ง ๑๖ พ.ค. ๒๕๐๒
๘. นายจิรัส อมรสุข ดำรงตำแหน่ง
๑ มิ.ย. ๒๕๐๒ พันตำแหน่ง ๑๙ พ.ค. ๒๕๐๔
๙. นายแก้ว ปริญญาสุรณ ดำรงตำแหน่ง
๒๒ พ.ค. ๒๕๐๔ พันตำแหน่ง ๑๗ พ.ค. ๒๕๐๖
๑๐. นายพลลภ เติร์ยธรรมกิจ ดำรงตำแหน่ง
๒๐ พ.ค. ๒๕๐๖ พันตำแหน่ง ๗ พ.ค. ๒๕๐๙

๑๑. นายเล็ก มະນຸພຸຣ ກຳລັງຕຳແໜ່ງ
໑໐ ພ.ຄ. ໒໕໐໔ ພັ້ນຕຳແໜ່ງ ໑໒ ເມ.ຍ. ໒໕໑໑

໑໒. ນາຍດ້າວີ ສຸກພິໂຣຈຸນີ້ ກຳລັງຕຳແໜ່ງ
໔ ເມ.ຍ. ໒໕໑໑ ພັ້ນຕຳແໜ່ງ ໔ ພ.ຄ. ໒໕໑໓

໑໓. ນາຍຮຸຣຣມນິດຍ໌ ວິຊຸນເນດິນຍ໌ ກຳລັງຕຳແໜ່ງ
໒ ພ.ຄ. ໒໕໑໓ ພັ້ນຕຳແໜ່ງ ໒໑ ເມ.ຍ. ໒໕໑໕

໑໔. ນາຍເຄື່ອນ ວັດຖນເມຣິຍານນທ໌ ກຳລັງຕຳແໜ່ງ
໒໔ ເມ.ຍ. ໒໕໑໕

ໝາຍເຫດ ວັນກຳລັງຕຳແໜ່ງແລະວັນພັ້ນຈາກຕຳແໜ່ງ ຄືເອົາ
ວັນທີ່ເດີນທາງມາປຸກປີກາຊາກ ແລະວັນທີ່ເດີນທາງ
ຍ້າຍໄປ

รายชื่อผู้พำนักอาศัยจังหวัดยโสธร

๑. นายเสลา หัมพานนท์ ดำรงตำแหน่ง
๑ ก.ย. ๒๔๘๒ พันตำแหน่ง ๔ มี.ก. ๒๔๘๔
๒. นายจวน เจียรนัย ดำรงตำแหน่ง
๓ มี.ก. ๒๔๘๔ พันตำแหน่ง ๒๘ ม.ก. ๒๔๘๘
๓. นายสัญญา สัจจวานิช ดำรงตำแหน่ง
๒๘ ม.ก. ๒๔๘๘ พันตำแหน่ง ๑๔ ก.ย. ๒๔๙๑
๔. ม.ร.ว. พูน ศรีธวัช ดำรงตำแหน่ง
๑๓ ก.ย. ๒๔๙๑ พันตำแหน่ง ๒๑ มิ.ย. ๒๔๙๒
๕. นายสุมน สมรรถไธ ดำรงตำแหน่ง
๑๕ มิ.ย. ๒๔๙๒ พันตำแหน่ง ๑๙ พ.ก. ๒๔๙๓
๖. นายผลสม จิตรขุม ดำรงตำแหน่ง
๑๒ พ.ก. ๒๔๙๓ พันตำแหน่ง ๓๑ ก.ก. ๒๔๙๖
๗. นายสุวรรณพ กองวารี ดำรงตำแหน่ง
๑๖ ม.ก. ๒๔๙๗ พันตำแหน่ง ๑๒ พ.ก. ๒๔๙๙
๘. นายสุทิน เลิศวิรุฬห์ ดำรงตำแหน่ง
๑๔ พ.ก. ๒๔๙๙ พันตำแหน่ง ๒๖ มิ.ย. ๒๕๐๑
๙. นายปัญญา วัฒนโชติ ดำรงตำแหน่ง
๒ ก.ก. ๒๕๐๑ พันตำแหน่ง ๑๒ พ.ก. ๒๕๐๔
๑๐. นายบรรจบ อุปพงษ์ ดำรงตำแหน่ง
๒๓ พ.ก. ๒๕๐๔ พันตำแหน่ง ๕ มิ.ย. ๒๕๐๘

๑๑. นายเอกชัย วิมานะ ดำรงตำแหน่ง
๙ ส.ก. ๒๕๐๘ พันตำแหน่ง ๑๓ พ.ก. ๒๕๑๐

๑๒. นายศุภนิติ กิจวรวัฒน์ ดำรงตำแหน่ง
๘ พ.ก. ๒๕๑๐ พันตำแหน่ง ๓๐ เม.ย. ๒๕๑๒

๑๓. นายชลอ ทองแย้ม ดำรงตำแหน่ง
๓๐ เม.ย. ๒๕๑๒ พันตำแหน่ง ๒ พ.ก. ๒๕๑๕

๑๔. นายจิตต์ ญาณะจารี ดำรงตำแหน่ง
๒ พ.ก. ๒๕๑๕

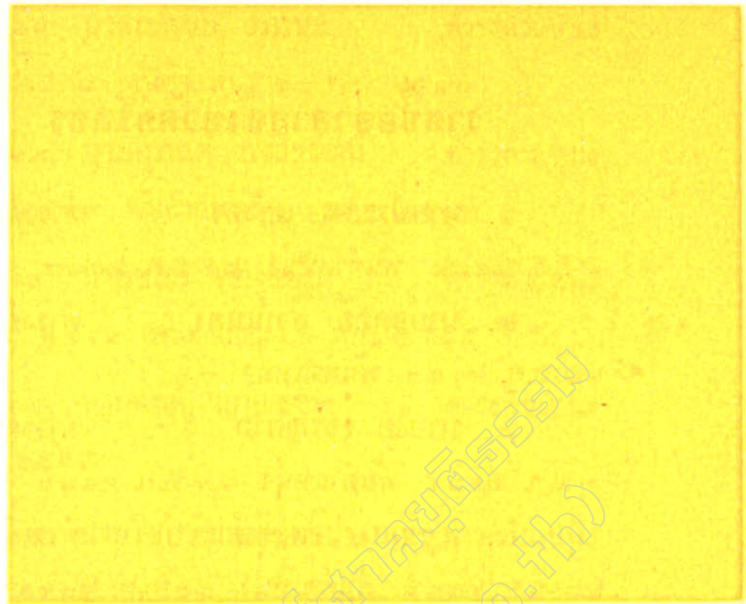
๑๕. นายไชยวัฒน์ สัตยาประเสริฐ ดำรงตำแหน่ง
๒ พ.ก. ๒๕๑๕

หมายเหตุ วันดำรงตำแหน่งและวันพ้นจากตำแหน่ง ถือเอา
วันที่เดินทางมาปฏิบัติราชการ และวันที่เดินทาง
ย้ายไป

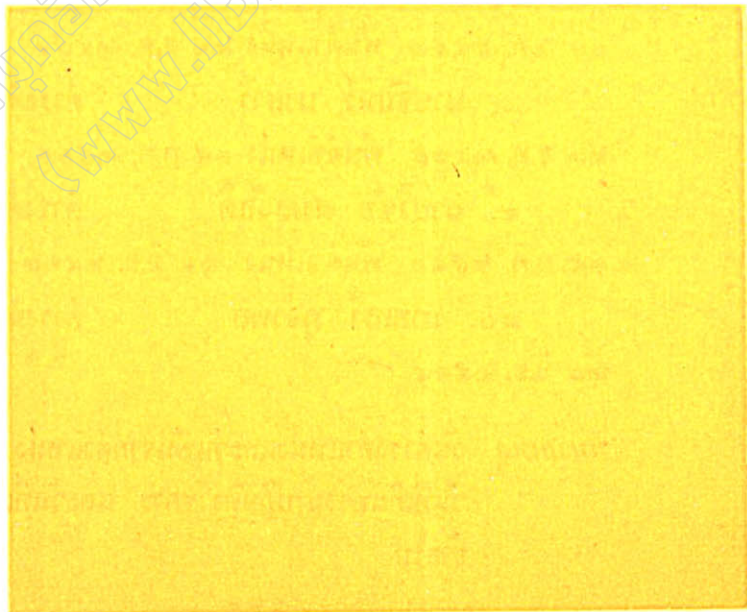
รายชื่อศาลจังหวัดยโสธร

๑. นายประสพ แก้วก่า ดำรงตำแหน่ง
๑ ก.ย. ๒๔๘๒ พันตำแหน่ง ๒๔ ส.ก. ๒๔๘๓
๒. นายอดุลย์ สิงห์เนตร ดำรงตำแหน่ง
๑๘ ส.ก. ๒๔๘๓ พันตำแหน่ง -
๓. นายไย เจริญลาภ ดำรงตำแหน่ง
๖ ม.ก. ๒๔๘๔ พันตำแหน่ง ๑๗ ต.ก. ๒๔๘๖
๔. นายผลสม จิตรขุม ดำรงตำแหน่ง
๒๖ ต.ก. ๒๔๘๖ พันตำแหน่ง ๓๐ ก.ก. ๒๔๘๑
๕. นายโพธิ์ ทองดั่ง ดำรงตำแหน่ง
๒๗ ส.ก. ๒๔๘๑ พันตำแหน่ง ๔ ฐ.ก. ๒๔๘๕
๖. นายลิขิต ไชยฤทธิ์ ดำรงตำแหน่ง
๓ ฐ.ก. ๒๔๘๕ พันตำแหน่ง ๘ ก.ก. ๒๔๘๗
๗. นายวิชิต บุญนอม ดำรงตำแหน่ง
๑๐ ก.ก. ๒๔๘๗ พันตำแหน่ง ๒๒ ฐ.ก. ๒๔๘๔
๘. นายจันทร์ นาสารี ดำรงตำแหน่ง
๒๓ ฐ.ก. ๒๔๘๔ พันตำแหน่ง ๑๕ ก.ก. ๒๕๑๐
๙. นายวิชัย สมสวัสดิ์ ดำรงตำแหน่ง
๑๔ ก.ก. ๒๕๑๐ พันตำแหน่ง ๑๑ มี.ย. ๒๕๑๓
๑๐. นายเสรี ภูจำพล ดำรงตำแหน่ง
๒๘ มี.ย. ๒๕๑๔

หมายเหตุ, วันดำรงตำแหน่งและวันพ้นจากตำแหน่ง ถือเอา
วันที่เดินทางมาปฏิบัติราชการ และวันที่เดินทาง
ย้ายไป

แสดงท้ายเล่ม

ข้าพเจ้าในฐานะประธานกรรมการจัดงานพิธีเปิด
อาคารที่ทำการศาลจังหวัดยโสธรหลังใหม่ รู้สึกปลาบ
ปลื้มและเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ ๖๗๖ ประกอบ หุตะสิงห์
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ได้กรุณามาเป็น
ประธานในพิธีเปิดอาคารศาลจังหวัดยโสธรหลังใหม่ใน
วันนี้ กับมี ท่านบัญญัติ สุชีวะ ปลัดกระทรวงยุติธรรม
และคณะตลอดจนข้าราชการทุกฝ่าย ทนายความ พ่อค้า
ประชาชนในจังหวัดยโสธรและจังหวัดใกล้เคียงได้ให้
เกียรติมาร่วมในพิธีอย่างคับคั่ง จึงขอขอบพระคุณ
เป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งวันสำคัญนี้ คณะกรรมการจัด
งาน ฯ เห็นสมควรจัดทำหนังสือไว้เป็นที่ระลึก เพื่อแจก
จ่ายเผยแพร่แก่ผู้มีเกียรติที่มาร่วมในพิธี และส่งมอบให้หน่วย
ราชการอื่นที่เห็นสมควรต่อไป หนังสือนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิชา
การทางกฎหมายเพียงเล็กน้อย เพราะไม่ประสงค์จะให้ผู้อ่าน
ต้องหนักสมองมากนัก ส่วนใหญ่จึงเป็นเรื่องราวของจังหวัด
ยโสธร

คณะกรรมการจัดงานรู้สึกเป็นเกียรติและภาคภูมิใจ
อย่างยิ่งที่ได้รับความกรุณาปราณีจากท่านผู้ใหญ่ทุกท่าน ที่
กรุณาให้ภาพและคำขวัญตลอดจนบทความตามที่ขอ เกี่ยวกับ
ภาพนั้น เราอยากจะลงพิมพ์ภาพสีทั้งชุด เพื่อให้ผู้อ่านได้มี
โอกาสพักสายตาจากภาพสวย ๆ ระหว่างอ่านบทความอย่างเต็ม
อิม แต่เมื่อขอภาพผู้ใหญ่เข้าจริง ๆ ส่วนมากท่านเหล่านั้น

มิได้ถ่ายภาพสีไว้ จึงมอบภาพขาวดำให้ ประกอบกับค่าใช้จ่ายในการทำภาพสีสูงมาก จึงนับว่าท่านได้ช่วยประหยัดให้แก่พวกเราอยู่ในตัวด้วย ท่านคมกริช นุรักษ์ อธิบดีผู้พิพากษามาภาค ๓ ได้กรุณาให้คำแนะนำในการจัดทำหนังสือที่ระลึกนี้ตลอดมา เริ่มแต่การจัดลำดับภาพที่จะส่งพิมพ์และบทความว่า ควรลงบทความอะไร ของใคร เน้นหนักไปทางไหน ทำให้หนังสือนี้มีคุณค่าสูงยิ่ง ดังปรากฏแก่สายตาท่านผู้อ่านอยู่แล้ว

“การต่อสู้เพื่อเอกราชในการศาล” โดย ท่านสัญญาชัย สัจจานิช ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา กรรมการตุลาการผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นบทความที่กล่าวถึงความสำคัญของการเอกราชทางการศาล การสูญเสียและการต่อสู้จนได้คืนมาซึ่งเอกราชในการศาลไว้อย่างสมบูรณ์ยิ่ง ท่านผู้นอกจากเคยดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาศาลจังหวัดชัยโสธรแล้ว ยังเป็นเชยของยโสธรด้วย การที่ท่านได้กรุณามอบบทความอันมีค่ายิ่งนี้ให้แก่คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือนี้ แสดงว่าแม้ท่านได้ย้ายจากยโสธรไปนานนับสิบ ๆ ปีแล้วก็ตาม แต่ก็ยังระลึกถึงชาวยโสธรอยู่ จึงขอได้รับความขอบพระคุณจากชาวยโสธรไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

“เกล็ดความรู้เกี่ยวกับอายุความฟ้องคดี” เขียนโดยท่านบัญญัติ สุวัระ ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นบทความสนทนาทางวิชาการกฎหมายที่อ่านแล้วเบาสมอง ทำให้ผู้อ่านที่เป็นเจ้าหน้าที่เงินกู้ก็ดี เจ้าหน้าที่เป็นนักธุรกิจการค้าก็ดีไม่ว่าจะเป็นรายใหญ่หรือรายย่อย ต่างยิ้มน้อยยิ้มใหญ่ เพราะ

โล่งใจเกี่ยวกับปัญหาว่าจะฟ้องคดีเมื่อใด ทำอย่างไรอายุความ
จึงจะสะดุดหยุดลง อ่านบทความนี้แล้ว จะทุนค่าใช้จ่ายในการ
ปรึกษาหมอความและคืนโรงศาลไปได้มากมายทีเดียว

ศาลยุติธรรมหลังใหม่ของชาวยุโรป ข้าพเจ้า
ประสงค์จะให้ผู้อ่านทราบถึงความเป็นมาของการของบ
ประมาณในการก่อสร้าง เพราะศาลจังหวัดยโสธรมิได้อยู่ใน
ลำดับศาลที่ก่อสร้างในระยะนี้อย่างศาลอื่นๆ หากแต่เพราะ
เหตุการณ์ที่ทางการได้ประกาศยกฐานะอำเภอยุโรปขึ้นเป็น
จังหวัดยโสธรเข้ามาพัวพัน จึงผลักดันให้ยโสธรได้อาคาร
ศาลหลังใหม่ขึ้นมาด้วย ตลอดจนรายละเอียดแห่งการก่อสร้าง
ท่ามกลางวิกฤตการณ์ของน้ำมันในตลาดโลก ตัวอาคารศาล
จะสำเร็จบริบูรณ์และประดับสวยงามไปไม่ได้ หากทุกฝ่ายที่
รับผิดชอบมิได้ประสานงานกันอย่างใกล้ชิดและจริงจัง

เมืองยโสธร เป็นข้อเขียนที่รวบรวมและเรียบเรียง
โดยคุณจิตต์ ญาณะอารี ผู้พิพากษาศาลจังหวัดยโสธร โดย
ความร่วมมือช่วยเหลือของคุณละออง ศรีสุคนธ์ แห่งสำนัก
งานสหกรณ์จังหวัดยโสธร นักเขียนอาวุโส ซึ่งเคยนำท่าน
บุกตลุยถึง ๗๑ จังหวัดมาแล้ว คุณจิตต์ได้นำท่านให้ได้รับ
ความรู้จากประวัติศาสตร์ดั้งเดิมของเมืองยโสธร สภาพ
ภูมิประเทศและดินฟ้าอากาศ ตลอดจนขนบธรรมเนียมและ
ประเพณีอันเก่าแก่ของยโสธร ที่สำคัญที่สุด คือประเพณีแข่ง
บั้งไฟหรือบั้งไฟอันมีชื่อเสียงของชาวภาคอีสาน เรื่องนี้
อ.ส.ท. ให้ความสนใจมาก ถึงกับนำเอาเรื่องราวประเพณี

เซ็งบ้องไฟนี้ไปเล่าไว้ในวารสาร อ.ส.ท. มาแล้ว และนักสร้างภาพยนตร์ชื่อดัง ก็เคยมาถ่ายทำเป็นภาพยนตร์ไปประกอบเรื่องมาแล้วด้วย

เมื่อท่านพักสมองกับการท่องเที่ยวชมเมืองยโสธรมาพอหอมปากหอมคอแล้ว ก็ขอย้อนกล่าวถึงศาลจังหวัดยโสธรอีกครั้งหนึ่ง “ประวัติศาสตร์จังหวัดยโสธร” ซึ่งรวบรวมและเรียบเรียงโดย คุณไชยวัฒน์ สัตยาประเสริฐ ผู้พิพากษาหนุ่มแห่งศาลจังหวัดยโสธรอีกท่านหนึ่ง ก็นำท่านให้รู้จักกับศาลจังหวัดยโสธรหลังเดิม เริ่มแต่การจัดหาที่ดินเพื่อก่อสร้างอาคารศาล การรับเหมาก่อสร้าง ตลอดจนงบประมาณในการก่อสร้าง นับว่าเป็นบทความที่ให้ความกระจ่างเกี่ยวกับความเป็นมาของศาลจังหวัดยโสธรอย่างละเอียดละออ พอที่จะสะท้อนให้เห็นภาพแห่งการวิวัฒนาการในค่านเศรษฐกิจของบ้านเมือง ซึ่งได้ผันแปรมาอย่างมากมาย ในช่วงเวลาเพียง ๓๕ ปีที่ผ่านมา นอกจากนั้นท่านจะได้ทราบถึงรายชื่อผู้บริหารงาน อันได้แก่ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ผู้พิพากษา และจำศาลมาแต่เริ่มตั้งศาลจังหวัดยโสธรจนบัดนี้

เมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๑๕ ท่านบัญญัติ สุขีวะ ปลัดกระทรวงยุติธรรมมาตรวจดูสถานที่ก่อสร้างอาคารศาลจังหวัดยโสธรหลังใหม่ คุณชัยทัต สุนทรพิพิธ ผู้ว่าราชการจังหวัดยโสธร ได้ร่วมให้การต้อนรับอย่างอบอุ่นและนำผังเมืองยโสธรมาให้ท่านปลัดกระทรวงยุติธรรมตรวจดูจนเป็นที่พอใจและเห็นชอบด้วย ในคราวประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์

อาคารศาลใหม่หลังนี้ เมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๑๖ โดย
ท่านบัญญัติ สุธิระ ปลัดกระทรวงยุติธรรมได้กรุณาให้เกียรติ
มาเป็นประธานในพิธี ก็ปรากฏว่า ท่านผู้มีเกียรติที่ได้รับเชิญ
ทั้งในจังหวัดยโสธรและจังหวัดใกล้เคียง ได้ให้เกียรติมาร่วม
งานอย่างคับคั่ง มีทั้งผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๖ จังหวัด
อุบลราชธานี ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี ผู้ว่าราชการ
จังหวัดยโสธร นายทหารชั้นนายพลแห่งประเทศไทย และ
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลทั้งในภาค ๓ และภาค ๔ หลายท่าน
ตลอดจนบรรดาเจ้าหน้าที่แผนกการอื่น ๆ ทั้งฝ่ายตำรวจ
พลเรือน ทนายความ พ่อค้า ประชาชน นับว่าเป็นความ
กรุณาอย่างสูง จึงขอได้รับความขอบพระคุณจากคณะกรรมการ
จัดงานและข้าราชการศาลจังหวัดยโสธรโดยทั่วกัน

อนึ่ง ศูนย์การพิมพ์ ถนนราชวิถี พญาไท กรุงเทพ
มหานคร โดยคุณสุวิทย์ เติมขิด ผู้จัดการ ได้ช่วยจัดพิมพ์
หนังสือที่ระลึกสำเร็จอย่างประณีตงดงามทันงาน ทั้งๆที่มี
เวลาจำกัดมาก จึงขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

(นายเลื้อน วณเมธียานนท์)
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดยโสธร

๒๗ เมษายน ๒๕๑๖

ความยุติธรรมคำจุนโลก

พิมพ์ที่ศูนย์การพิมพ์ 438/3 ซอยสุภัทรมณ ถนนราสวัสดิ์ กรุงเทพฯ 4
นางวิไล หัสนันท์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ. 2517 โทร. 519084

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม
(www.library.coj.go.th)